

საავტორო გამოცემლობა

„ ი მ ე რ ე თ ი “

პუბლიკა

ჩვენი წარწერა

მ ე რ ე თ ი ე ნ ი.

გამოსცემს ი. მანსვეტაშვილის საფასით.

(მოთხ-ი-კლ)

ქუთაისი

ი. ძილაძის სტამბა.

1913.

Handwritten signature at the top of the page.

საავტორო უფლებების დაცვა

„ ი მ ე რ ე თ ი “

ავტორი

Red handwritten signature or stamp on the right side.

19422

ჩემი ნაწარები

მ ე რ ე თ ი

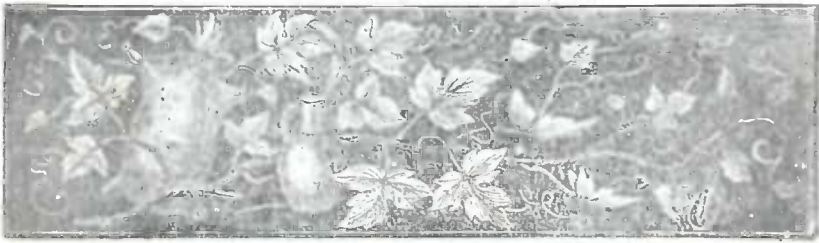
გამოსცემს ი. მანსვეტაშვილი სპეციალურად.

ქუთაისი

ი. შილაძის სტამბა.

1913

საქართველოს დღევანდელი სახე.

ის იგლოვ იერემია?
თავზე რად იყრი ნაცარსა?
რათ სტირი იერუსალიმს
და სოლომონის ტაძარსა?

ვინ იგულისხმებს გოდებას,
როცა შენ ერთი სტიროდე,
თუ იმავე დროს იღბენდეს
ათი-ათასი იროდე?

„ძალა აღმართს ხნავს!“ ღვთის რისხვას
ხელი არ შეეფარება!...
ძნელია, როცა მოყვრულათ
მტერი კაცს შეეპარება.

უქმია მაშინ ტირილი
და — უნაყოფო გოდება!...
იხრწნება ფარისევლობით
თანასწორ ყველა წოდება:

თავადი აღარ თავადობს,
არც სადმე აზნაურია!
აღარც მღვდელია, არც ერი...
შველა ღვთის უმადურია!

იუდიანი იროდე
მრწილათ რომაელია:
მგელია მისის ქვეყნისთვის...
სამშობლოს გამომხვრელია!

თუმც კაიაფა და ანნა
მბრავლთ მღვდელ-მთავარია,
მაგრამ კი რომაელობა
მათშიაც ნახევარია.

ხალხიც შეყურებს თავადებს
და მათი მიმდევარია
რომი ხელს უწყობს ცალ-ცალკე,
აბრიყვებს და უხარია!

მოტყუებული ქვეყანა,
ივიწყებს ძველსა დიდებას;
წამოაყენებს იუდას
და ყიდის ჭეშმარიტებას.

პონტოელი კი პილატე
შიქრობს: დაუდგათ თვალიო!
ზანზე გამდგარი, ხელს იბანს,
ამბობს: „მე არ მაქვს ბრალიო!“

მს ყველა ერთაშორისი.
ძალ-მომრეობის წესია:
იქ ვარდს და იას ვინ მოჰკრეფს,
სადაც ეკალი სთესია!

აი რას ხედავს და სტირის
წინასწარ იერემია!..
ცრემლი მკვდარს თუ ვერ აღადგენს,
მაგრამ ნუგეშის მცემია!..

იერემიას გოდებით
რომ ვინუგეშო მეც მინდა,
თუ სევდა გადამეყარა
და თვალზე ცრემლი მეწმინდა.

მაგრამ მე რა მჯის მიბაძვას?
სად წმინდა კვერთხი, სად ჩხირი?
სად ჩემი სტვირი, სად მისი
იერიქონის საყვირი?

ის მაღალ ჰანგზე გოდებდა,
მე ბლიაძურათ გავყვირი,
თუმც კი ორივეს საგლოვის
მართია სარჩულ საპირი.

შემკრა-შემბოჯა შავ-ბედმა,
ტანჯვები გამიზვიადა
და მწუხარება შავ-კუპრი
ბულზე დამაწვა ტყვიად.

შეხარევ, ზარი აუშვი
ამირან გმირის კვნესითა!
ხმა გრძნობას შეუთანახმე
ძველ ჩვეულება—წესითა.

და ნაღველ-ქათათ გამოლღვე
ეს მძიმე ტვირთი გულისა,
რომ ნიშნათ გადმოვანთხო,
მომავალ სიხარულისა!

„ვაი“ და „უი“ წარსულსა,
„უი“ და „ვაი“ აწმყოსა,
თუ მომავალმა იმედი
მალამოდ გულს არ აცხოსა!

რომ ეს მალამო არ მქონდეს,
რა გაუძლებდა ჩემს წყლულსა?
და ჯოჯოხეთის სახნისით,
ზადაბრუნებულ გლახ-გულსა?

მაგრამ ღიდება შემოქმედს!
სძლევს ქვეყნის სავალალოსა:
თანასწორ ამოაცენებს
საწამლავ სამკურნალოსა.

მეც ცისარტყელათ მესახვის
იმედი მომავალისა,
წყნარი, შვიდ-ფერი, შვიდ-ძალი,
ტკბილათ ამხელი თვალისა.

იქ ვხედავ მეთაურებსა
ძან გამოცვლილათ სუყველას,
როგორც ყოფილსა მყრალ ჭიათ
აბრეშუმისა პეპელას.

აღარ არიან მათ შორის
ტიკოლიკ—ტეტიკელები,
რომ მოძმედ გასაცარცვათ
ააფოთარონ ხელები.

მათ ნაცვლათ სხვები ჩამბულან
მეთაურ-მოწინავეთა,
ბზა დაბნეული ხალხისთვის
მოსეთ და ისუნავეთა.

შრომობენ მოციქულებრივ,
თავი არ მოაქვსთ დიდათა
და კერძოს საზოგადოსთვის,
აგებენ გზათ და ხიდათა!..

მს არის მსხვერპლი საერო!
მს არის აღთქმა და შველა!..
და ერიც „აღთქმულ-ქენყანას“
შახლოვდება ნელ-ნელა.

მეყო მეც აწმყოს ყვედრება
იერემიას ენითა!.,
მცნებავ, ისევ წარსულში
ზადამიყვანე ფრენითა!..

რომ ძველი საგალობელი
საერო, მამა-პაპური
ზავიმეორო კიდევ დღეს
და ყველამ დაუგდოს ყური.

და დღემდი რაც მე უჩინრათ
ზულის ფიცარზე მეწერა
აწ მაინც აღარ დავფარო.
აი ეს ჩემი სიმღერა.

„ძავკასიის ქედზე იყო
„ამირანი მიჯაჭვული,
„შვავ-ყორანი ეხვეოდა,
„დაფლეთილი ქონდა გული.

„შვეყნათ ცეცხლის მოტანისთვის
„ზულს ცეცხლი არ ნელდებოდა.
„და რალაცა მანქანებით
„ზული ისევ მთელდებოდა.

„ძონდა ჭირში მოთმინება,
„არც კვნესოდა, არც ოხვრიდა.
„უსამართლო ძლიერებას
„მონურათ თავს არ უხრიდა!.,

„ბოლოს შინც გამარჯვება.
„ღარჩა, ყველა გააოცა
„და ის ღვაწლიც მაგალითათ
„შვილიშვილთა მან გადმოსცა.

„ძავკასიის მალალ-ქედზე
„მიჯაჭვული ამირანი
„პრის მთელი საქართველო
„და მტრები კი—ყვავ-ყორანი.

„მოვა დრო და თავს აიშვებს,
„იმ ჯაჭვს გასწყვეტს გმირთა-გმირი!.
„სიხარულათ შეეცვლება,
„ამდენი ხნის ვასაჭირი“!.

შს კი მაგრამ ვინ გმირია,
რომ აუშვებს მიჯაჭვულსა?
ან მალამოს ვინ უმზადებს?
ბაუკურნებს ვინლა წყლულსა?

თუ რომ დავით ღვთის-რჩეული-
მას ველარას მოგხმარა;
და თამარის მალამომაც
წყლული ველარ დაუწყნარა?

ამ ორ ძალზე უფრო დიდი
არის კიდევ სადმე ძალი,
რომ წარსულმა ვერ დაბადა
და წარმოშობს მომავალი?

არის!.. ის რაც შესაფერათ
თვით ბუნებამ განამტკიცა:
ძლიერება—ეროვნებათ
შენახორცა ცა და მიწა!..

ეროვნებავ ღვთის ნიჭი ხარ,
არც საპოვნი, ვერც საყიდი
და მხოლოდ თვითარსებობა
არის შენი გზა და ხიდი!—

და ხუ ეს გზა და ეს ხიდი
უშიშრათ არ გაუვლია,
დახმარება ამირანის
თვით გმირსაც არ შეუძლია!—

შაგრამ ვხედავ „მომავალში“
გამოსულა მუშათ ერი,
მრთმანეთთან შეთანხმებით
ძლიერი და ბედნიერი.

გზა გაყავს და ხიდსაც აგებს,
სისხლითა და ოფლით რწყულსა;
და მამულის მოიმედე,
აღარ იმჩნევს წყლულათ წყლულსა.

ბამარჯობა ნამდვილ მუშებს!
ვაშა, ვაშა მომავალსა!
ის ასწორებს დღევანდლების
ბამრუდებულ გზა და კვალსა.

ბაასწორებს და გზას მისცემს
ტარიელს და ავთანდილსა,
ამირანის სისხლს—ცრემლებით
ქართველებათ გამოზდილსა.

ნეტავ იმ ღროს და მის დამსწრეს,
ზეზეულ გრძნობს ცხონებასა:
არც ისურვებს ბატონობას
და არც ვისმეს მონებასა.

აღიარებს მხოლოდ ძმობას,
თანსწორობას, სიყვარულსა,
და საზღვარი არ ექნება
მის უმანკო სიხარულსა!

შორით ვხელავ იმ ნეტარ დროს,
ამ ცუდ—დროში დანაბადი
და ანდერძათ მხოლოდ რჩება
ჩემი გულა და ნაბადი!

სს ჩითა
ვაგაჰინ რაჰინ
4/2

ღიახ... მხოლოდ ანდერძად და!
მაგრამ მაინც იმედია!...
მომავალი სიხარულიც,
ნეტარება და ბედია!..

რა ვუყოთ, რომ ვერ მოვესწარ!
სიკვდილის წინ ხომ მაინც ვგრძნობ?
მომავალ—ბედს? და ამ გრძნობას
სულთა მბრძოლი თან ჩავიდნობ:

არ მომკვდარა საქართველო!
აყვავდება ერთხელ კიდე!
და გაისმის ძველებურათ
იმისი ხმა კიდით—კიდე.

გამფრღელი.

(ნამდვილი ამბავი)

I

თის მწვერვალზე, ცის მახლობლათ,
მერცხლის ბუდეთ რაღაც მოჩანს;
თვალთ ისარი, შენატყორცი,
ვერ არჩევს მის სიგრძეს და განს.

ის ფაცხაა, ღვიმის პირათ
მიწნული და მიგრებილი,
ღრო და ჟამის შესაფერათ—
ზამთარ თფილი, ზაფხულ გრილი.

როდესაც მთა-ბარს და ვაკეს
ემუქრება წარღვნა-ღელვას, —
შაცხაც ღრუბელს გარს იბურავს,
ეკრძალებს ჰეჰა-ელვას.

მაგრამ როცა დაქათქათებს
თაეზე იქვე მზე და მთვარე
და თვალის წინ ფიანდაზათ
მთინება არე-მარე,

მაშინ ფაცხა უბრალობით
მომხიბლავათ ლამაზია
და იმასთან ყველა ტყუის,
რაც კი ციხე-დარბაზია.

ბზა მოუძღვის საცალფეხო,
მიხვეული, მოხვეული;
მასზე გამვლელს უნდა ქონდეს
მარჯვე თვალი, მტკიცე გული;

ანუ ყავდეს რაში ცხენი,
მთაში გაზდილ-გამოწვრთნილი;
ქლდიდან კლდეზე გადამფრენი,
უშიშარი და თან ფრთხილი.

ამ შორეულ ფაცხა-ღვიმეს
ვინ პატრონობს, ვისი არის
და საამო კარ-მიდამოს
ვინ შეტრფის და ვინ შეხარის?

მართი ვინმე ახალგაზდა
აფხაზია, ამ მთის შვილი,
რთულ-ცხოვრების უარ მყოფი,
მცირედითაც კმაყოფილი.

პარგი თოფი, კარგი ხმალი,
კარგი ცხენი და ნაბადი!
რას ინატრებს სხვას ამის მეტს
პაცი, მისებრ დანაბადი?

მხოლოდ ერთს კი... და ის ერთიც:
არის მარტო სიყვარული,
რითაც მხოლოდ ქვეყნიური
ნეტარება არის სრული.

ბედმა ესეც არ დააკლო,
ბანასხვადა, ვით რჩეული...
სიყვარულსა, მის მონაშუქს,
მონაშუქა სიყვარული:

მართი თვეა, რაც რომ ცოლათ
მიიყვანა, ვინც უყვარდა,
ვისაც გულში ცასქვეშეთი
შეუწონა, შეუფარდა...

წაზი-ბროლა — სახელია,
სამეგრელოს ასულია,
მოწყვეტილი ცით ვარსკვლავი
მდემს აღვად ასულია!..

მლ-ფერობით ვარდი არის,
სინაზით-კი — მორცხვი ია...
ტრფობისათვის ჯერ პირველათ
ბულის კარი გაუღია.

ცა და ქვეყნის შუამავლათ
მიაჩნია მას აფხაზი!..
ბულში გულს დებს, სულში სულს ცვლის
ხორცს ეწმახვნის სურო-ვაზი!..

ნეტავი მათ!.. მათ სიყვარულს
და მათ უხმო აღსარებას!..
მართად გრძნობენ ამ ქვეყნადვე
სასუფევლის ნეტარებას...

მაგრამ ხანგრძლივ ეს სოფელი
ბაახარებს ვისმე განა?
თაფლში ურევს მწარე ნალველს
მტრისას მისი გამოცანა!..

19422

II

ბნეჯა ისე, რომ აღარ ჩანს
თითი, თვალთან მიტანილი!..
ცა მრისხანებს, ელვა-ჭექამ
წადირსაც-კი უფროხო ძილი!..

ძარი ზუის გულ-საკლავათ,
წვიმა უშვებს კოკის პირათ;
ხან აქ, ხან იქ მთა-ღრეებში
ზავარდება მეხი ხშირათ.

თითქო მართლა თვით ჯოჯოხეთს
აუშვია ქვეყნათ ზარი!
აიტანა შიშის ქარმა
თანასწორად მთა და ბარი!

ამ დროს ხოლმე თვით ეშმაკიც
შტებს ძრწოლით თავ-შესაფარს,
მაგრამ, დახეთ, ვილაც მგზავრი
სტუმრათ მოდგა აფხაზის კარს!..

დაურეკა და ხმა მისცა;
„ზამომხედეთ!.. ვინ ხართ შინა?
სტუმარი ღვთის კარზე ვდგავარ,
ცხენს და კაცსაც გვინდა ბინა.“

ზაუკვირდა აფხაზს და თქვა:
„ამ თავსხმაში ეს ვინ არი?“
შეუკიდა ცეცხლს და უცბათ
ბამოალო ფაცხის კარი.

ზავიდა და შემოუძღვა
ფეხებამდე დასველებულს,
მიიყვანა ცეცხლის პირათ,
უდგამს სამ-ფეხ სკამს დაღალულს.

ხმას არ იღებს ჯერ სტუმარი,
ნაბდის თასმებს ნელა იხსნის;
თავ-პირი აქვს შებუდნული
შაბალახით და იცინის!..

ჯერ ნაბადი მიაყუდა,
ბნელ კუთხისკენ მიდგა წყნარა
და ბაშლიყი რომ გადიძრო,
მოტრიალდა უკან ჩქარა.

— მასპინძელო! სიცილით თქვა,
წახდა ჩემი ხუმრობაო!..
ვერ მიცანი, თუ გეწყინა
მს უღროვო სტუმრობაო?

— საფარ! შენ ხარ?.. ენაცვალოს
ძიძის შვილი მაგ შენს თავსო...
ეს თვალები რაღას ნახვენ
შენს უკეთეს სანახავსო?

მოეხვია, გადაკოცნა,
როგორც ძმა და თვისი ტოლი.
და მერე კი გააღვიძა
შიგნით მწოლი თვისი ცოლი.

შეეხვეწა: აბა, ჩქარა
მოამზადე ვახშამიო:
შორი გზა აქვს გამოვლილი,
არ ექნება ნაჭამიო.

— არა, ბათუ, ვახშამს არ ვჭამ,
არ მცალია იმისთვისო!
მე სხვა მადა მაქვს აშლილი.
სხვა ნაირი გულის თქმისო...

უპასუხა და მოუყვა:
„მინდა გითხრა ჩემი ჭირი:
ღღემდის მტკიცე პირიანსა,
ღღეს მიტყდება, ძმაო, პირი!“

— „აღმასხიტს ხომ კარგათ იცნობ,
თავმომწონე ინალიფას?
მის ცხენსა და მის ფარალს
ვერ ვინ დადებს დიდებულ ფასს.“

— „მაჟკაცია თვალ-ტანადი,
ცხენოსანი უებარი!..
მეტოქეა ჩემი მხოლოთ
ერთად-ერთი, საშიშარი “

— „შორს გაისმის მისი ქება,
ჩვენშიც ხშირი სტუმარია;
ბიჭობით და სილამაზით
ქალებიც კი ვადარია.“

— „ერთი მხოლოთ ზია-ხანუმ
პრათ აგდებს, არც უყურებს,
რადგან იცის, რომ სხვებსავეთ
იმას ის ვერ იმსახურებს.“

— „ზია-ხანუმ, შენც კი იცი,
რომ შევენებით განთქმულია;
ბევრი კარგი ახალგაზდა
მისი ეშხით დაბმულია!..“

— „მთვარესავით ხელ-უხლები,
სხივებს ფენს და არვის ათბობს;
მომხიბლავი შორეულათ
თანასწორათ ყველას ატკობს.“

— „ჯერ დალაღავს, მიიბირებს,
ღაიმონებს, იგდებს ხელში,
მერე უნდა გამოცადოს:
აგდებს თვისს მსხვერპლს განსაცდელში.“

— მეც მომხიბლა ჯადოსანმა,
ღამამარცხა, დამიმონა!..
და თუ ქალი მაჯობებდა, —
არ ვფიქრობდი, არ მეგონა...“

— „ღამაჩემა: „თუ გიყვარვარ
და ხარ ჩემი მოგვარეო,
ინალიფას ღურჯი ცხენი
ამ სამ დღეში მომგვარეო.“

— „ინალიფა თვისს ბედაურს
არ დაუთმობს ნებით გამჩენს
და თუ ვინმე ძალას იხმარს,
შეაკვდება, არ შეარჩენს!“

— „სხვა გზა არ მაქვს: მოპარვით
მხოლოდ ერთად-ერთი ღონე,
თუმც კი სხვა დროს არ იკადრებს
ამას ვაძი, თავ-მომწონე.“

— „აი, რისთვის მოვსულვარ აქ,
ჩემო კარგო მეგობარო!
მე მინდა, რომ აღმასხიტის
ლურჯი-ლათმა მოვიპარო.“

მოუსმინა ძიძის შეიღმა,
შველა კარგათ გაიგონა,
მაგრამ საქმემ უკუღმართმა
შეაწუხა, დაალონა.

შთხრა: „ვწუხვარ, რომ ეგ საქმე
უკადრისი გიკისრია,
მაგრამ, რადგანც სიყვარულის
ტკბილი სენი შენც შეგყრია.“

— „გზა აღარ გაქვს!.. უნდა გული
დაუდგა და ემსახურო,
რომ სატრფოს წინ შენ სირცხვილის
მფელი აღარ მოიწურო“

— „მის ოცნებას, მის გულის თქმას
უნდა მიყვე, დაემონო,
ბინდ სიკოცხლევ შენი ტკბილი
მწარე სიკვდილს შეუწონო.“

— „მს შენც იცი, — არ ხარ ქვეყნის
შტადი და უმეტარი, —
სავაჟაკოთ გამოსული,
შდრეკი და უშიშარი!“

— „მაგრამ მარტო უშიშრობა
ძღვეისათვის არა კმარა,
თუ სიფრთხილევ გონივრული
დროზე მას არ დაეხმარა.“

„მრთმანეთის მინამზგავსი,
შიში სხვაა, სიფრთხილევ სხვა,
ისე, როგორც სხვა და სხვაა
ღვთის წყალობა და ღვთის რისხვა.“

— „რომ მიდიხარ, სად მიდიხარ?
მართალია, გიჟრის თვალი,
მაგრამ ჩვენში, როგორც უცხოს,
აგებნევა გზა და კვალი.“

— „შენ ეგ საქმე მე მომანდე,
მე ვიზამ შენს შავივრობას:
ან მოგიყვან იმ ცხენს, ან თავს
შეეწირავ შენს მეგობრობას!“

— „შენ აქ დარჩი, დაიძინე,
ბამოშუშდი ცეცხლის პირას!..
და თუ დამრჩა გამარჯვება,
მაშინ მოგთხოვ ფეხის ქირას.“

ბაეხუმრა, გამოეწყო
სამგზავროდ და გავლო კარი.
მიდის, ელვა გზას უნათებს
და დაზუის თავზე ქარი.

III

იჭრაყრაჟა, ქარი ჩადგა,
ბადიყარა, დადგა დარი;
ლურჯ ბედაურს მოაგელვებს
მეგობრისთვის მეგობარი.

მოიყვანა, დააბა და
შინ შევიდა წყნარათ, ფრთხილათ.
ბრძელ ნაბადში გამოხვეულს
სტუმარს სძინავს იქვე თფილათ.

აუარა გვერდი, მიდის
იქ, სადაც ის ეგულება,
ვინც სიცოცხლეს ურჩევნია,
სულს სწირავს და თავს ევლება.

ბულში ამბობს: ერთს დაფხედავ
ტკბილათ მიძინარ ნაზი-ბროლას,
თუ გაუძელ გულის ძგერას,
სულის ბრუნვას, ხორცის ჟრჟოლას...

სასოებით შედის ქვაბში
და რას ხედავს იქ საკვირველს!!
ნაზი-ბროლა ჩუმათ ტირის,
პირს იხოკავს, იკაწრავს ყელს!..

თმა-გაშლილი, ტინის კედელს
თავს ახლის და ხმას არ იღებს...
მინგრეულს და მონგრეულსა
ხედავს იქვე მის ქვეშაგებს!..

მიხვდა ქმარი, რაც მომხდარა,
ზარმა დაკრა, ელდა ეცა!..
და რომ კრინტიც არ დაუძრავს,
იქვე უხმოთ ჩაიკეცა.

ღიდ ხანს იჯდა რეტ-დასხმული,
შეუტრებდა ცოლის ტანჯვას;
ბოლოს ღონე მოიკრიფა
და მოეგო ისევ ჭკუას.

მივიდა და უთხრა მტირალს:
„ჩუ, ნუ ტირი გენაცვალე!
რაც გინახავს—სიზმარია,
დაივიწყე ისევ მალე!“

— „შოველ გვარი მოსავალი
ძაცის თავზე უნებური,
ღვთის რისხვაა და ტყვილათ ბუდს
რას უჩივი, რათ ემღურო?“

— „ზადაიგდე გულიდან ეგ
ცრუ ზღაპარი და სიზმარი!..
მე და შენი სიყვარული
წმინდა არის, ვით ღამპარი.“

მოეხვია და ცრემლები
ამოუშრო თვალში კოცნით,
დააწყნარა, დაამშვიდა
აღერსით და ბევრი ხვეწნით.

მაშინ მხოლოდ გამობრუნდა
სტუმრისაკენ და უთხრა ეს:
„აღე, ძმაო, გაღვიძებას
არ აპირებ მგონია დღეს!“

წამოვარდა ზეზე საფარ
შემკრთალი და დარცხვენილი
მაგრამ, როცა მშვიდ სახეზე
შეამჩნია მას ღიმილი.

ზაიფიქრა: „მადლობა ღმერთს!
პრაფერი შეუტყვია,
თვარა გულ-მკერდს გამიხვრეტდა
ხანჯლის წვერი და ან ტყვია!“

— „არ უთქვამს ქალს, რაც ზევცოდე,
ჩანს, ნამუსი შეუნახავს.
ჩემ საქციელს, სამარცხვინოს,
ვინ გაიგებს, ვინ დამძრახავს?“

მერე უთხრა თვისს ძიძიშვილს:
„ბატყობ, რომ ხარ კმაყოფილი,
შეასრულებ განა ჩემი
ძნელი ნატვრა და სურვილი?“

— „შევასრულე: მოგიყვანე,
ღროა, აწ კი გაეშურე!
ნუ დამძრახავ, საკადრისათ
თუ რომ ვერას გემსახურე!

ხან ესა თქვეს, ხან ისა თქვეს,
ისაუბრეს ჯერ ერთ-ხანათ,
მერე წყალიც მოუტანა
მას ხელ-პირის დასაბანათ.

გამოაწყო, არ დააკლო,
რაც წესია, სამსახური,
რომ სტუმარი არ გაუშვას
ბუღნაკლი და უმადური.

შეუკაზმა ცხენი, შესვა,
თვითონ შეჯდა ნაქურდალზე
და ორივემ მათრახები
ატკაცუნეს ერთხანს ძალზე.

გაახურვეს მით ცხენები,
პაღელვეს, ააჩქარეს
და ვიწრო გზით ის დაღმართი
სულ კუნტრუშით ჩაატარეს.

რომ ჩავიდენ შორი-ახლოს,
მინდვრის პირათ, იქვე დაბლა,
მასპინძელმა შეაჩერა
ცხენი და ხმა აიმაღლა:

— „საფარ-ბეგო! პირშავობა
შენი ვიცი, შემიტყვია!..
და დღეიდან ჩვენ ორს შუა
მოციქული არის ტყვია!“

— „პრა თქვა რა!.. არც მე გკითხავ:
პრის ზოგი შეცოდება,
რომ სათქმელათ საძნელოა...
არც შენდობა უხერხდება!“

— „ახლა წადი! დამეკარგე!
ფრთხილათ! არსად შემეყარო,
რომ ცუდ გულზე უცაბედათ
შენი სისხლი არ დავღვარო!“

მს რომ უთხრა, შეკრთა საფარ,
ბაშრა, ფერი დაედვა მკვდრის,
ჩაუვარდა ენა პირში,
ბაქვავდა და აღარ იძვრის...

ძლივს წარმოთქვა: „მართალი ხარ...
აღარა მაქვს მე სათქმელი!..
შემცდინა თვით ეშმაკმა
და დამრია ცოდვილს ხელი!..“

— „შენი ტყვე ვარ!.. ჰა, ხომ ხედავ,
იარალი დამიყრია...
სასიკვდილოთ ჩემი ნებით
შენ წინ თავი დამიხრია...“

— „ჩემ სიცოცხლეს სიკვდილი სჯობს,
შომკალ... ტანჯულს რამ მიშველვ,
მაზღვევინე, რაც შეგცოდვ,
სინიღისი გამიმართლვ!..“

— „არა! შენ ვერ შეგვხება
სასიკვდილოთ ჩემი ტყვია:
ღედი ჩემის გაზდილი ხარ,
მისი ძუძუ გიწოვია...“

— „რაც ქვეყანას მიაჩნია
რჯულზე უფრო უმტკიცესათ,
რომ გატეხე, ის გეყოფა
სიკვდილამდე შენ საკენესათ...“

— „წადი ჩემგან შენდობილი,
მაგრამ შორს კი... და მშვიდობით!..
ღღეიდან ჩვენ წმინდის გულით
მართმანეთს ვერ მივენდობით!“

— „წადი, ნახე ის მოძღვარი,
მინც შეილივით გამოგზარდა
და უამბე შენი პირით,
რაც სირცხვილი დაგემართა“.

ბადმოხტა და ლურჯი ლაფშა
მისცა ხელში, ჩააბარა,
მოტრიალდა და აღმართი
ძლივს ბარბაცით აიარა.

IV

არც გვარით, არც ვაჟკაცობით,
არც სიმდიდრით, არც ქონებით,—
ჰაჯი-უსუბ ცნობილია
მხოლოდ ჭკუით და გონებით.

ჭირში, ლხინში საზოგადოთ
უმისობა არ იქნება;
ხელის გულზე უწერია
თვით მაჰმადის წმინდა მცნება.

ზღვა და ხმელი მოვლილი აქვს,
მნახველია ცა და ქვეყნის;
ჯერ ისევ ჭანმაკია,
თუმც არ არის კი მცირე ხნის.

ხელ-ფეხს ერჩის, თვალსაც უჭრის,—
არ ტყუილი ქადილია;
სადაც კია გვარიშვილი,
შველა მისი გაზდილია.

სათარ-ბეგიც მან გაზარდა,
ისე, როგორც სხვები ყველა,
მაგრამ მარტო წრთენა რას იზამს,
თუ ბუნებამც არ უშველა?

აი, სწორეთ ამ უსუბთან
მიდის ეხლა სათარ-ბეგი,
მორღუობის გამტეხი და
ჩვეულების გადამდეგი.

ქუბნება ყოველიფერს,
უნებურათ რაც შეემთხვა;
ცრემლები დის და ეჩრება
ბურთად ყელში მწარე სიტყვა.

ჭურს უგდებდა ჰაჯი-უსუბ,
სახე მოინალღლიანა:
სიდიადე ამ მუხთლობის
თვალწინ გაისიგძეგანა.

მხვრით კითხა: „მერე? მერე?
რომ გაიგო, რა თქვა ქმარმა?“

— „მაპატივა შეეცოდება,
როგორც ძმამ და მეგობარმა!..“

— „მხოლოდ ეს კი დამავალა:
ნახე უენი გამზრდელიო
და შავ უენი საქციელის
პასუხს მისგან მოველიო.“

— მესმის, მესმის და პასუხიც
ჩემი მხოლოდ ეს არიო,
რომ ნამუსის გასაწმენდათ
ჩემი ხელით სისხლს დავღრიო!..

შეაყენა ზედა ფეხზე
მან დამბაჩა გატენილი;
მორჩილებით გულ-მკერდს უშვევრს
საფარ მისი გამოზდილი.

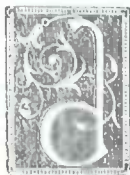
მაგრამ უსუბ ეუბნება:

„შენ სიკვდილის რა ღირსი ხარ?!
სასიკვდილო მე ვარ მხოლოდ,
რომ კაცათ ვერ გამიზღაბარ!“

წარმოსთქვა და საფეთქელში
მიიქედა ცხელი ტყვია!..
ჩაიკეცა სულთან-მბრძოლი,
წამლის კვამლში გაეხვია...

თ ა მ ა რ მ ე უ ზ ე .

ველთაგან დაწყებული, ჯერ არ ყოფილა
დედა-მიწის ზურგზე მისთანა საისტორიო
ერი, რომელსაც სხვადასხვა გვარ უბედურების მი-
ზეზად ქალი არ დაესახელებიოს. მაგალითად: ბერ-
ძნებმა, ტროადის ლაშქრობით აშფოთებულებმა,
დიდებულ ილიონის დარღვევისა და, თან მოყო-
ლებულის ატრიდანთ ოჯახის ყოველ გვარ უბე-
დურების მიზეზად, ელენე შვენეიერი გამოსახეს.

ერთ ღროს ოდესმე ზვიადი, უკადრისი და, სხვათა ერთა მოძულე ებრაელები, რომელთაც თავისი ეროვნული ძლიერება სამსონ ძლიერში გამოხატეს, დასუსტებასა და დამარცხებას დალილას აბრალებდნენ. ეგვიპტის ბოლო-მოღებას და ბჭე-მაღალ ფარაონთა დამხობას კლეოპატრას მხურვალებას აწერენ. და სხვანიცა ამგვარადევი... რომ ყველა არ ჩამოვთვალოთ, საკმაო იქნება აღვიაროთ, რომ თვით მთელმა კაცობრიობამ, შეერთებულათ, სამოთხის დაკარგვის მიზეზათ პირველი დედა, ევა, დაასახელა. საკვირველია, ცასქვეშეთში ყოლიფერი იცვლება, ღრო და ჟამი თავისს წეს-რიგს არ იშლის. საუკუნე საუკუნეს ენაცვალება, ახალ-ახალის მოთხოვნილებითა და პირობებით; ხალხი იცვლება, ძველები გადადიან და მათ მოადგილეთ ახლები შემოდიან ისტორიულ სარბიელზე. რჯული რჯულს ენაცვალება, ემზობიან ძველი კერპები ქვეყნის თვალში და ქალების შესახები აზრი კი ერთხელვე დარჩენილის შეურყეველია. თანამედროვე ხალხიც ძველებზე უკეთესი შეხედულობის არ არის ქალებზე. მაჰმადმა, რომელმაც თავისს აქლემს ადამიანის ნახევარი სული მიანიჭა, ქალში მეოთხედიც არ იწამა. ნეტარი ავგუსტინე „ეშმაკის ჭურჭლათ“ აღიარებს დედაკაცს. დღესაც, ერთმა ფრიათ განათლებულმა ერმა, ფრანგებმა, ქალის შესახებ სასა ცილო ანდაზა მიუძღვნეს თანამედროვეთ: „ეძიე ქალიო!“ (ვითომ რაც მოხდეს ქალს დაბრალებსო).

საკვირველია! ყველა ამების შემდეგ რატომ არ ვეკრძალვით ქალებს და არ გაუბრბით მათ ვერაგობას, როგორც ჩვენის უბედურების, არა თუ მარტო საამქვეყნო, საიმქვეყნო მიზეზსაც კი? რა გვიშლის ზელს? რაიდა და... უბრალო სიმართლის აღდო, რომელთანაც უძლური არიან, როგორც ბრძნული გადმონაცემები ძველთაგან, ისე ახლების მახვილგონიერი უენიშენები.

ღიას, ქალი სრულიადაც არ არის ისეთი, როგორათაც მამაკაცების კუდაბზიკური თავ-მოყვარეობა გვისახავს. ნუ თუ „ხმა ერისა ხმა ღვთისა“ არ არის? — შეიძლება იკითხონ ზოგიერთებმა. — და ამ შემთხვევაში სწორეთ არა! განა ყოველგვარი „ხმა ერისა“ იმავე დროს „ხმა ღვთისა“ არის? რასაც საუკუნოების განმავლობაში, ჭეშმარიტების ბრძმედში არ გაუვლია, იმას არ ეთქმის „ხმა ღვთისა“. ეს არის წამიერი, აღელვებული და ერთმანეთის წამხედურობით გატაცებულ ბრბოს უსამართლო გულის-თქმა. და სწორეთ ამგვარმა „ხმამ ერისამ“ ჯვარს აცვა მაცხოვარი, დასწვა იორდანე ბრუნო, გასწირა გალილეი და სხვანიცა ჭეშმარიტების მქადაგებელნი. და „ხმათ ღვთისათ“ კი მხოლოთ ის „ხმა ერისა“ იწოდება, რომელმაც აღადგინა სიმართლე და როგორც უეჭველი ჭეშმარიტება დასდვა სამარადისოთ. ქალების შესახებაც დარჩენილი მაწანწალა აზრი „ხმათ ღვთისათ“ მისათვლელი არ არის. მოვა დრო, ერთხელაც არის, კაცობრიობა

შეიგნებს ჭეშმარიტებას და ქალს დასახავს ვეად, მაგრამ იმ პირველ ვეად კი არა, რომელმაც ვითომ ედემი დააკარგვინა! არა! იმ სხვა ვეად, რომელიც ქვეყნად გაუღებს მას სამოთხის კარებს. ნათქვამია, რომ „უნაკო კანონი არ იქნებაო“. ძველ ხალხებშიც, ერთი ერთი ტომის ხალხი, ივერიელები, ანუ ქართველები, რომ სულ სხვა თვალით უყურებდნენ ქალებს. უფლებით გათანასწორებულ ამაზონელებს პატივისცემით ეპყრობოდნენ და უკეთესს მათგანს გაოცებით იხსენებდნენ, როგორც, მაგალითათ, საოცარ მედიას და გრძნეულ თირთაის, კოლხიდელ ქალებს. ეს იყო კერპთ-თაყვანის მცემლობის დროს და შემდეგ, ქრისტიანობის დროს, დედაკაცი კიდევ უფრო ამაღლდა მამაკაცების თვალში საქართველოში. უამისობაც არ შეიძლებოდა, რადგანაც ამ პატარა საქრისტიანო სამეფოში, როგორც ღვთის-მშობლის საუფლისწულოში, პირველობა ყოლიფერში ქალებს ერგოთ: ერთი უბრალო მოგზაურ, უძღურ, კაბადოკიელ ქართველ ქალის, წმიდანინოს წინაშე, რომელსაც, გარდა მისივე თმებით ჯვარათ შეკონილ ვაზის მეტი არა ეჭირა რა ხელში, ემზობიან თავიდან ფეხებამდი აღჭურვილი მეფე და დიდებულები. ქეთევან დედოფალი საოცარ მაგალითს უჩვენებს საქრისტიანოს რჯულისა და ეროვნობისათვის წმიდა მოწამეობისას. თამარ დედოფალი, რომლის მეფობის დროს სიკვდილით არავინ დასჯილა, უმტკიცებს მის შემდეგ გვირ-

გვინოსნებს, რომ ქვეყნის გაერთოეულება და ამაღლება შეიძლება მხოლოდ სიტკბოებით, ღმობიერებითა და სიყვარულით. აი ეს სამი ქალი, ეს „მთიებთა სამაია“ ნათლის სეტათ წინ უძლოდა ჩვენ დედებს, ქართველ ქალებს და მათდა სადიდებლათ, უნდა გამოვტყდეთ, რომ არც იმათ უღალატნიათ ისტორიულ სიმართლისათვის და ღირსეული მიმდევარი ყოფილან იმ სამთა წინამორბედთა. მისტორიენი, სიძველეთა მკლევარნი გაოცებით ეკითხებიან თავიანთ თავს: რა მიზეზი იყო და რითი აიხსნება, ზეციურ სასწაულით, თუ ქვეყნიურ გრძნეულობით, რომ ამ პატარა საქრისტიანო ქვეყანამ, მოიგერა მაზედ მოზღვავებული მტერი, ის ძლიერი მაჰმადიანთა ერი, რომელმაც გაუჭირველათ დაამხო დიდებული ბიზანტია და დაინაწილა სლავიანთა სამთავროები? ადვილი საპასუხოა: ეს სასწაული და გრძნეულება ქართველი ქალი იყო, ის ჭირშიაც და ღხინშიაც მუღღლეობას უწევდა ქმარს და შვილებს გმირებათ უმზადებდა მომავალს. დღეს, როდესაც ქვეყანა დაქინდა და ყოლიფერმა იცვალა ელ-ფერი, დაქვეითება ყველაზე უფრო ქალებს დაეტყო და გარეშე თვალს, მათ შემხედვარეს, სიტყვა: „ისტორიული ქართველი ქალი“ ზღაპრული ოცნება, ან სამარადისოთ გადასული და გამქრალი სახელი ეგონება. მაგრამ შესცდება!.. ყოველი ისე არ არის, როგორც ჩვენ გვგონია ხოლმე. მსოფლიო კანონიც საზოგადოა: ყოლიფერი, რაც არსებობს

და მოძრაობს, იღალეება... და დადლილობას კი მოხდა ეჭირვება. ტყუილა კი არ უთქვამს მგოსან ბარათაშვილს: „მზე მიტომ ჩადის სალამ-სალამოობით, რომ შეისვენოს და დიდ-დილობით უფრო მეტის ძლიერებით ამოეღვარდეს ქვეყნის გასათბობ-გასანათლებლადო“. აქაც ისეა: ჩვენ, ქართველებსაც, ქრისტიანობისა და ეროვნობის გულისათვის მტერთან ბრძოლაში საუკუნოების განმავლობაში დაქანცულებს, გეჭირვება შესვენება... დღევანდელი დროებითი ძილი და უმოქმედობა ძალ-ღონის ხელახალი შეკრებაა, რომ გამოღვიძების შემდეგ ძლიერ სახელმწიფოებთან ერთად სვლა შეგვეძლოს განათლებ-წარმატების გზით. მაშინ მოსალოდნელია, რომ პირველ რაზმში ქართველი ქალებივე ჩადგებიან. მაგრამ ჯერ-ჯერობით ეს შივანდლოთ მომავალს და ჩვენ მიუბრუნდეთ ისევ წარსულს.

არაბთა ცივილიზაციამ პირველ ხანებშივე შემოაშუქა საქართველოში, მურვან ყრუს შემოსევის შემდეგ მე-VIII საუკუნეში. ამ ორ ხალხს შუა კავშირი ერთმანერობისა არ გაწყვეტილა, უკეთესი არაბთა მეცნიერნი და დიდებულნი უახლოვდებოდნენ მეფის ტახტს და მათი გავლენაც დაეტყო ქართველობას. რასაც ყურანი უშლიდა მუსულმანთა ქალებს, იმას სახარება არ უკრძალავდა ქრისტიან ქალებს და მიტომაც არაბთა გავლენით ისარგებლეს ქართველმა ქალებმაც იმ ხანებში. გამობრწყინდენ ქართველი ქალები შიგადა შიგ და მე-

თერთმეტე საუკუნეში უმწვერვალესობამდი მიაღწიეს, არა თუ მარტო საშინაო საქმეში საგარეოშიაც კი—საპოლიტიკო ასპარეზზე. ამისთანები იყვნენ: ძმისწული დავით აღმაშენებლის თამარი მთელს მცირე აზიაში განთქმული და „გურჯთ-ვექილ-თამარათ წოდებული“, ბურდუხანუმი, გიორგი III მეუღლე და რუსუდან გიორგისვე და თამარ მეფეს მამიდა და გამზდელი, ხოროსნის სულტნის ნაცოლარი ქვრივი, კარავ ჯაყელი, ხოშაგ ცოველი—რატი სურამელის დედა ვახახი და სხვანი. და ამ მთიებთა გუნდში უბრწყინვალესათ გამოერია თამარი.

საარაკო და უჩვეულო მოვლინებამ 1184 წ. მიიზიდა საქართველოს ყოველ კუთხიდან თფილისისაკენ ხალხი. სამეფო ტახტზე აპყავდათ მეფე გიორგის III-ის ასული თამარი, მშვენიერებით განთქმული. მისის მშვენიერებით თვალმოჭრილი დამსწრენი, მისმა სეფე სიტყვამ კიდევ უფრო გააოცა: „შიშველი მოველ და შიშვლადვე მეგულების განსვლათ ამიერ სოფლით—ამ სიტყვებით მიმართა ვრს ტახტზე ასულმა—ყოველივე ქვეყნიური აქვე დარჩება, არა არის აქ ჩემი სასაკუთრო და სამეფო ჩემი კუთვნილება თქვენივე. მე ამამალლა განგებამ მისთვის რომ თქვენდა საკეთილდღეოთ აღვამალლო სამეფო. და განა შევძლებ მე ამას, უძლური დედაკაცი, თუ არა თქვენის დახმარებითა და თანამშრომლობით? პირველათ თქვენ მოგმართავთ მამაჩემის გაწრთვნილო, მხედართ მთავარნო და მეო-

მარნო. მომეცით შეძლება, რომ პირველ ყოვლისა გავიმაგრო სამეფოს საზღვრები, გარეშე მტრების მოსაგერებლათ. მერმე მიეყოზთ ხელს შინაგან გაწესრიგებას და თქვენ უნდა მიწინამძღვროთ, წმინდა მამებო, რადგანც თქვენ, როგორც სასულიერო წოდებას, ჭაწვესთ ორ გვარი მოვალეობა, ხორციელი და სულიერი; რისთვისაც მოგელისთ ორკეცი მადლობა: აქ—მეფისა და იქ ზეციური კურთხევა. ხოლო თქვენ, დიდებულნო და ერისთავნო, შემიწყვეთ ხელი, რომ მივსცეთ გზა და განი სწავლას, შრომას და ნიჭს, რომელთა ქვა-კუთხედათ უნდა დაიდვას საერო სიყვარულიო“.

ამ პროგრამით დაიჭირა ხელში სამეფო და არ გაუვლია არც სამ წელიწადს, რომ მისმა არჩეულმა ერისთავებმა სპასალარ, სიქის მხარგძელის მეთაურობით არა თუ გაამაგრეს, კიდევაც გაადიდეს საქართველოს საზღვრები. ახალგაზდა დედოფლის სახელდ და დიდება მოეფინა მთელ მცირე—აზიას. და „შაჰხორს“ ძღვევა მოსილობამ და ადერ ბეიჯანის ემირის დამარცხებამ თავ-ზარი დასცა მაჰმადიანებს. დიდება ძღვევამოსილ, ქრისტეს აღმსარებელი ქალის, ვედარ აიტანა იკონიის სულთანმა, ჯალალედინმა: შეყარა ყოველი მხრით მართლმორწმუნენი და მიადგა საქართველოს. აღარ ეჭვობდა, რომ 400 ათასის მცომრით დედამიწასთან გაასწორებდა საქრისტიანო საქართველოს—მაგრამ განგებამ სხვა-ნაირათ გარდასწყვიტა საქმე და სირცხვილეული

დამარცხებული, სულთანი უკუნეცა, რომ ტყვეობისათვის დაეხწია თავი.

მთელი ბანკი მისი აუარებელი ქონებით დარჩა მძლეველებს. ამას შემდეგ შეაჩერა მახვილი, მოხარკა სამეფოები და მიყო ხელი შინაგან საქმეებს:

ძახლებდა და აგებდა ციხე-ქალაქებს, ურწყულ ადგილებში გაყავდა არხები, აშენებდა ტაძრებსა და უძღვნიდა შესაწირავებს არა თუ მარტო თავის სამშობლოს ყოველ კუთხეში, გარეშეც კი, მაგალითათ: იერუსალიმში, ანტიოქიაში, ალექსანდრიაში, ფრაკიაში, მაკედონიაში, კონსტანტინოპოლში; ათონზე, კვიპრზე და სხვანი. დააარსა ტრაპიზონის იმპერია, სადაც გაახელმწიფა ბიზანტიის იმპერატორის ანდრონიკე—კონენის შვილი ალექსი და სიკვდილამდე ყოველგვარათ დიდებულ და უზრუნველ ჰყო საქართველო. მის მეფობის დროს თითქმის 28 წ. განმავლობაში, სამწუხარო მხოლოდ ერთხელ შეხვდა. ეს მოხდა 1190 წ. როცა აჯანყებულმა იმერთა ერისთავებმა ვარდან დადიანმა, ბოცო ჯაყელმა გუზანმა, ბედიანმა, დაღათო შარვაშიძემ, ბარამ ვარდანძემ და სხვებმა გამოიწვიეს კონსტანტინოპოლიდან, პირვანდელი ქმარი თამარის რუს-გიორგი და გამოაცხადეს საქართველოს მეფეთ გეგუთს. მაგრამ დიდი დრო და ბევრი ჯაფა არ დასჭირვებია, ძლევამოსილ დედოფალს აჯანყებულთა დასამორჩილებლათ. და ამ უსიამობამ ისე ჩაიარა მის ცხოვრებაში, როგორც უსიამო რამ

სწრაფლწარმავალმა სიზმარმა. სულ 28 წ. განმავლობაში იმდენი საქმეები ჩაიდინა, ისე აამაღლა საქართველო რომ ყოლიფერი მის შესახებ, რომ უტყუარი ისტორიული საბუთები არ გვექიროს ხელში, ზღაპარი ან სიზმარი გვეგონებოდა. შთამომავლობამ აღარ იცოდა რაგვარი სამადლობელი უნდა შეეწირა ამ სასარაკო ქალისთვის. და ისტორიამაც სხვა უკეთესი რამ ვეღარა მოიგონა, „თამარ მეფე“ უწოდა—მამაკაცის სახელი მიანიჭა და მით გვერდში ამოუყენა მსოფლიო მამაკაც გმირმირონცხებულებს. ქართველთა ეკლესიამ წმიდათა თანა შერაცხა ეს მეფეთა შორის საკვირველება, და სადღესასწაულოთ დანიშნა პირველი მაისი, ანუ როგორც ძველათ უწოდებდნენ ვარდისთვე.

ღღეს მის სახელს ღღესასწაულობს, არა მარტო ღღევანდელი ქართველები ისანიც კი, რომელნიც ოღდესმე ქართველებათ ყოფილან, მაგრამ შემდეგ კი დრო და ვითარების უკულმარდობით გადარჯულებულან...

ღაჳითის გჳიგჳინი.

ქართველ ებრაელთ ლეგენდა.

თვარე ღამე ამოდის, ვარსკვლავები ბნელ-ში ბრწყინავენ, მაგრამ როცა მხე ამოი-ელვარებს, მაშინ კი ყველა უჩინარია!... ღვთისაგან რჩეულ ურიებს არაოდეს არ კლებიათ წინასწარმეტყველთა გუნდი, მაგრამ მზავარ-მეტყველები ჩრდილავდენ და მათ აღარავინ იხსენიებდა.—ასე იყო სამუელის დროსაც, როდესაც ერთი დაჩრდილოულთაგენი გავიდა უდაბნოთ და განმარტოვებულათ სცხოვრებდა ქვაბში. ქვეყანას ერიდებოდა, აღარავის იკარებდა, არავის ხედავდა.—მხოლოთ ათასში ერთხელ გულ-კეთილი სოფლელები მწყემსები ხელით მოსაკითხს უგზავნიდენ: დაუდგამდენ ქვაბის პირათ სავსე ჯამ-შურკლებს და მეორე დილას, და-ცლილა, უკანვე მიქონდათ. ხან და ხან იმ ჭურ-კლებთან ერთათ საჩუქარიც დაუხვდებოდათ ხოლმე: რაღაც უცნაურათ გამოკობიტებული ხე, წელქვეით გამობერილი, წელ-ზეით ჯოხის გვარი, ყელში

უსწორ-მასწორ ნახვრეტებით და შიგ გაყრილ-გამოყრილ ჩხირებით; შუაზე სიგძისათ თავიდან ბოლომდე ერთი ძაფი ქონდა გადაჭიმული და შვიდი სხვა კი ისე ეწყო გულზე გაუბმელათ.

„აი, ახირებული კაცის უცნაური საჩუქარიო!“ — ამბობდნენ სიცილით მწყემსები — „რა უნდა იყოს? და ან რა სახმარია?!. სათამაშო არ არის!.. ქურქლათ არ გამოდგება! — კომბლათ მჩატეა და ჯოხათ მოკლეო“. იცინოდნენ და გულ-გრილათ ამსხვრივდნენ ქვაზე — მხოლოდ ძაფებს კი ატმასნიდნენ ერთმანეთს... აგრებდნენ, გამოყავდათ წვრილი ბაწარი და საბელ-ბორკილებს უკეთებდნენ თხებს.

მაისი მიწურულიყო, დღე და ღამე იყრებოდა. ღამე ღლის მშვენიერებით და დღე ღამის სიკეკლუცით მიზიდული, ერთი მეორეს თვალს ვეღარ აშორებდა და ერთ ხანს, თითქო გაქვავებულსავით ერთმანეთს შეყურებდნენ!..

სწორეთ ამ დროს გამოსულიყო ქვაბიდან ზანდეგილი, შეყურებდა ცა და ქვეყანას და ჩანგით ხელში ადიდებდა შემოქმედს: ჩანგი კენესოდა!. წყველა-კრულვის ხმა, შვება-ლხენის ჟღერასთან ერთათ, შეერთებულათ გამოისმოდა!. სიმები მორჩილებით იმეორებდნენ დამკვრელის გულისთქმას: ხან ეგვიპტურ ტყვეობას ქვითინებდნენ, ხან კიჟინასა სცემდნენ ზღვა-მეწამულში დანთქმულ ფარაონს, ხან უღაბნოში უგზო-უკვლოთ ხეტიალს წუწუნებდნენ და ხან, აღოქმულ-ქვეყნის მოპოვებით გულ-

დამშვიდებულნი, ხმა-ტკბილათ აღიდებდენ ყოვლის
შემძღობელს!...

ძარი ჩამდგარიყო, თითქო შეჩერებულ-მდინა-
რეს ხმა ვაეკმიდა და მოხიბლული არე მარე სულ-
განაბული ყურს უგდებდა!. დაიქანცა მოხუცი!.
მიღვა განზე ქნარა და ერთხელ კიდევ მიმოიხედა.
მის მახლობლათ იღვა გაქვავებული ერთი მშვენიე-
რი თვალ-ქრელი ახალ-გაზდა; ოქროს ფერი ხუჭუ-
ჭი განიერ ბეჭებზე ტევრათ ეყრებოდა, სახე გაბრ-
წყინებოდა და მოღვარე თვალებით მოწიწებით
შეყურებდა.

— „შინა ხარ შეილო?“ კითხა გაკვირვებულმა.

— მწყემსი! მიუგო ახალგაზდამ.

— აქ, ამ უდაბნოში, რას მოუყვანიხარ?

— თხები დავკარგე და საქებრათ დავდივარ.

— მარტო მწყესიდი?

— სხვებიც იყვნენ, მაგრამ ყველა თავ-თავისას
უვლიდა!.. მე კი ჩემსას თავი ველარ გავართვი!.
მეთაური-თხა მოუსვენარია. გარბი-გამორბის და
ჯოგსაც გაიტაცებს ხოლმე.

— ზანა სხვა მწყემსების თხები კი უფრო მშვი-
დობიანი არიან?

— არა!. მაგრამ ბორკილი უყრიათ!.. სხვები
თქვენი საჩუქარის ძაფებსა გრეხენ ბაწრათ და ფილ-
მანდებს აკეთებენ.

— შენ?! არ მიგილია?. არ გრგებია საჩუქარი?

— როგორ არა, მაგრამ სხვებსავით ვერ გავი-

მეტე, — უთხრა დარცხვენით — შინ რომ მიმქონდა, გზაში უეცრათ თითი მოვდევნი ძაფს და საცოდვავათ დაიკვნესა, თითქოს ობლობას უჩივისო!.. შემებრალო და გვერდით მეორე ძაფი გავეუბი; ვსინჯე და იმანაც ხმა გამოიღო. შერდივე ავაბი და რვავე ერთათ ავაწკრიალე!.. მოვინდომე მათი შეთანხმება, მაგრამ...

— მაგრამ?

— შერ დავიმორჩილე!... ვერ შევანბნატკბილე ისე, როგორც შენ!..“ მოხუცმა თავი მალლა აიღო, შეხედა ცას და ხმის კანკალით წამოიძახა: „ოჰ, იეგოვა!.. ეს ის შენი რჩეულია, რომელსაც დიღი ხანია მოველოდი!“.. მოკიდა ხელი ახალ-მოწაფეს და წაიყვანა გამოქვაბულში.

მურჩა უფალს საულ-მეფე და გაარისხა ღმერთი. მოველინა ჭირი ურისტანს და აღელდა ერი. მაშინ გამოემცხადა მებნობხეთ წინასწარმეტყველი, როგორც შუამავალი და გადასცა ნება მომავლინებელისა: „დაუტევეთ საულ და აირჩიეთ სხვაო!“ — იყო კაცი ვინმე სათნო და ღვთის მოყვარე, იესე ძეტლემელი, მისას მივიდა სამუელ და უთხრა: „კურთხეულ არს ამიერიდან სახელი შენი! — მოვალ რათა ვაკურთხო ძე შენი და ვსცხო ზეთიო!“ გამოცებულმა მამამ წარმოუდგინა პირმშო, თვით საულზე არა ნაკლებ თვალ-ტანადი და მისივე მხედართმთავარი, მაგრამ არ მიიღო წინასწარმეტყველმა. გამოგვარა მეორე — ძლიც დაიწუნა. შვიდი შვილი

ერთი მეორეზე უკეთესი უჩვენა და არც ერთი არ გამოდგა სამეფოთ. ბოლოს მორხმეს ყველაზე უნცროსი, ჯერ კიდევ მწყემსი დავით. შეხედა სამუელმა და კითხა: ეგ რა გადაგიკიდებია მხარზე?

— შურდული! — მიუგო მორჩილათ მწყემსმა.

— მე არის შენი ფარ-ხმალი?

— სხვას არა ეხმარობ!. მხოლოთ ამითი ვიგერებ ნადირს! ბევრჯელ მძვინვარე ლომიც კი გამიბრუნებია... მომიკლავს კიდც! — დაუმატა მშვიდათ.

— ხელში რაღა გიჭირავს?

— მეუდაბნოეს საჩუქარი, ჩემგან ქნარათ გადაკეთებული. დაკვრა კი თვით მეუდაბნოემ მასწავლა ამის მეტი ხელობა არა ვიცი რა!.. ეს არის ჩემი ჭირი და ღხინი, ჩემი მანუგეშებელი და სიმხნის მომცემი; ამის ხმაზე ვაგროვებ აქეთ-აქით გაფანტულ თხებს და დასასრულ ამით ვადიდებ უფალს.

„ამას ვეძებდი! — ეს არის!“ სთქვა წინასწარმეტყველმა. „იმ თავითვე ხელში დაგიჭერია ნიშანი მეფობისა: ეგ ჩანგი არის შენი სამეფო და სიმები სხვადასხვა ერი. შენ არ მიგიგრებია სიმები ერთმანეთზე, რომ მით შუა ძაფი გაგედიდებია და გაგეხადა საბმელათ!.. მხოლოთ შეგიკავშირებია ერთმანეთისათვის შეუცვლელათ თავ-თავის საკუთარის ხმით და სიდიდით!.. შეგიხმატკბილებია ერთ ჰანგათ და მოგინადირებია სამწყესო. მწყესე სამეფოცა შენი მაგგვარათ დაჯდე საყდარსა ზედა უკუნისამდე!“ აიღო ჭურჭელი და სცხო ზეთი... გაიხსნა ცა, გად-

მოვიდა მალლით გვირგვინი და დაედგა თავზე და-
ვითს. სამუელმა ნიშნათ მადლობისა ხელები ააპყრო
ზეცისადმი. იესემ მუხლები მოიყარა და ეამბორა
კალთაზე წინასწარმეტყველს. გაკვირვებული ერი
თავდაღმა დაემხო! ახალცხებულმა ჩამოკრა სიმებს
და ააჟღერა საგალობელი: „ყოველი სული აქებ-
დით უფალსა! აქებდით ღმერთსა ყოველნი ერნი!“
და ყოველსა ენასა ზედაო!“ მისცა ზეცამ ბანი და
ფსალმუნის საგულისხმო გაისმა კიდით-კიდე.

ფ უ ლ ი.

ფულო, ეშმაკის ნაქედო,
მადანო ჯოჯოხეთისო!
ბანვედი ჩემგან!.. კრულ იყავ!
არ მსურს გემონო... გეთვისო.

ჭვეყნიერება თაყვანს გცემს
და შენი მადებარია;
უშენოთ ჩვენი ცხოვრება,
მართლა, რომ, ნაღველ-ძმარია,

მაგრამ შე მაინც არ ვეძებ
შენს თანა მეგობრობასა!
ღარიბი ღარიბს ვადიდებ...
არ მოვშლი შენთან მტრობასა!...

მიცი ვინცა ხარ და რა ძალაც,
ცხოვრებით გადაქცეული,
სწორი გზის ამრევ დამრევი,
ეშმაკის მახე, წყეული.

ჯიბიდან შეეპარები,
წმიდა გულს, გასახრწნელადა,
სწორ-მხედველობას წაართმევ,
ნათელს უჩვენებ ბნელადა.

მაგრამ სანამღი? და რისთვის?
ბანა ეს არის ცხოვრება?
რალათ ღირს მაშინ სინათლე,
თუ ისევ მალე გაქრება?

სამარადისო არც შენ ხარ,
ბაქრები როგორც სიზმარი;
მოვა, შენს ადგილს დაიჭერს
მოთხოვნილება სხვა გვარი:

შრომა და პატიოსანი
მუღლის ღვრა სწორის-სწორისო;
თავის-უფლები, ერთობა
და ძმობა ერთა შორისო.

გაზაფხული.

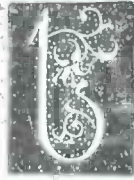

ღეს მერცხალი შემოფრინდა,—
ჭიკჭიკითა გადმომძახა:
„გაზაფხული! გაზაფხული!“
ბუღს იმედი დამესახა.

მივდექ სარკმელს, გაღვიხედე,
არე-მარე მესხვაფერა!—
სასოებამ ფთა გაშალა,
ბუღსა მკრა და ამიძგერა!

სუნი მეცა გაზაფხულის,
უცნაური ვიგრძენ ძალი...
ვსთქვი, თუ გუღსა რაღათ ვიტენ?
ახლოს არის მომავალი!

მოვესწრები, რაც მინდოდა
ზამთრგან დაჩაგრუღსა:
ვნახამ ქორწილს ბუნებისას,
ბავიგონებ მის მაყრუღსა.

ანამ მესხა წვერ-ულვაში,
ბულიც მქონდა საგულესა,
ბედმა ხორცი ეკლით მჩხვლიტა,
სულს ნაღველი გაულესა!

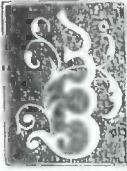
ღღეს, როდესაც გული გატყდა
და თმა იმკო ჭალარითა,
ნულა მოვა ბედი ტყვილათ
სიცილით და ნალარითა!...

მის გულს ველარ გაამთელებს
ია-ვარდის კონებითა,
ვინც სრულდათ ურწმუნოა
ბრძნობითა და გონებითა!

ის დანაშთენ სიცოცხლეში
არ ნატრობს მეტს აღარასა:
რომ სამშობლოს მტრის სისხლითა
მიღებაედეს ჭალარასა!....

სასოწარკვეთილება.

ეი სამშობლოვ, სხვებისთვის დედავ,
ჩემთვის კი ავო დედი-ნაცვალო,
მიცი, დაიბან პილატებრ ხელსა
და იტყვი, რომ ხარ შენ დღეს უბრალო.

ჩემს ტანჯვაში და ჩემს განსაცდელში.
მაგრამ მსურს გითხრა მე საყვედური
მხოლოთ მისთვის, რომ უნდა გათავდეს
ჩემი შენდამო აწ სამსახური.

დღეს პირველათ და უკანასკნელათ
დაუფარავათ ვიტყენ შენზედ გულს
და აღარ ვმალავ იმ მძიმე ტვირთსა
დღემდის კი მხოლოთ ჩემთან დამარხელს!

სული და გული, ბუნების ნიჭი,
სიჭაბუკე და წამი ყოველი
შენ შემოგწირე და რა მივიღე
სამაგიერო მე სასყიდელი?

უსამართლობა, მტრობა და დევნა!
ცილის-წამება გულის საკლავი!
და საუკუნოთ განსასვენებლათ
მოსწრაფებული შავი საფლავი!

შავი საფლავი, სადამდის მტრობა
ველარ ჩაყვება ძალ-მიხდილს მკვდარსა
და მცილებელთა შავნი საქმნი
ფერს ვერ უცვლიან თეთრსა სუდარსა.

უკანასკნელ ჟამს შე ეს მამხნეებს,
მსმრწამს და სიკვდილს მიტომარ ვნადვლობ
და სინიღისის სიწმინდისათვის
მტერ-მოყვარესა ჩემს ბედსა ვმადლობ!

დევ, მან დაგმოს ჩემი საფლავი
და მან დამქოლოს წყევლისა ხმითა,
ვისაც ეშრომოს აქ ჩემზედ მეტათ,
სიტყვით ან საქმით, ან გულის თქმითა!

და მან გამკიცხოს და შემარცხინოს
უსამართლოთ და უცროვოთ მკვდარი,
ვისაც ჩემსავით აქვს სიყვარულით
სული წმინდა და გული მდიდარი!

მშვიდობით, ჩემო დედინ ცვალო,
ჩემთან პირ-შავო ჩემო სამშობლო!
შენდობილ იყო ჩემგან ამიერ,
და ღმერთმა მოგცეს კეთილი ბოლო!

გამოფხიზლება.

ავკაჟებივარ შავ-ბედსა,
დავდივარ შეუბოვარი!
ვერ შემაშინებს რიცხვით ცა,
ჭირზედა ჭირის მთოვარი!

არ ვულალატებ სინილისს,
თავს შევინახავ წმინდადა
და ჩემ სიცოცხლეს ვიგულებ
ჩემის სამშობლოს წინდადა!

მფლით მოვრეცხავ სამშობლოს,
იმ წმინდა სისხლით დებულსა,
რომ შევეყარო პირ-ნათლათ
იქ ჩვენს წინაპრებს ქებულსა!

და აქ კი შესანდობარსა
ჩავარაკრაკებ კულითა
და შემოვქახებ თამამათ
ბრძნობით აღესილის გულითა:

„ჩონგურო, ჩემო დიდებავ,
და ძლიერებავ კალამო,
ზოგჯერ ფინთიხო გულისა,
ზოგჯერ წყლულისა მალამო!

ნუ გამომიღევთ ძალ-ღონეს
საბრალოს მუშას მთესველსა,
მებრძოლსა გულ-გაუტეხელს,
ბნელში იმედით მკვესელსა!

*
* *

(სცენიდან ნათქვამი)

ქ, სადაც, ძმებო, უმეტესობას
შუკლმა ესმის პატიოსნება,
შურს ვინ დაუგდებს სიმათლის მღერას
და ვის რათ უნდა ტკბილი მგოსნება?

იქ, სადაც მხოლოდ პირადობისკენ
აქვთ მიქცეული თვალი და ყური,
რათ იამებათ, აბა შითხარით,
ლექსი ტკბილი და ტკბილი ჩანგური?

იქ, სადაც მოძმე თავისვე ძმასა
მტერთან აბეზღებს მართ-და-მართ,
ვინ ეყოლება საბრალო მღერალს
ბაქირვების დროს უემწეთ და ფარად!

იქ, სადაც თურმე ქვეყნისთვის შრომა
მაიმუნობა ბევრსა გონია,
მართალი სიტყვა სცნიდან თქმული,
რა სასიამო გასაგონია!

ს ი მ ლ მ რ ა .

ულბულმა სთქვა: — „პოეტები-
შარდის² ჩიტათ მიწოდებენ;
სიყვარულის ტყვე ვგონივართ,
მიბრალებენ!... მიცოდებენ!

გონიათ, თუ აგზნებულათ
ხვდადახვა ხმით მისთვის ვმღერი,
რომ მიყვარდეს ვარდის სუნი
და მომწონდეს მისი ფერი!

ვერ უგრძენია იმათ გულსა,
ვერც მიმხვდარა მათი ჭკუა,
რომ ვარდისკენ მიმიზიდავს
ცის ნამი და ჭია-ჭუა!“

სხვადასხვა გვარი სიყვარული.

ართველ ქალმა სიყვარული
ტრფილღებით გამოხატა,
ძაცის გული რკნათ სახა,
თვისი მასზედ ანდამატა.
იმერელმა კი ამ გრძნობას
ანგარიშიც დაუმატა,—
სთქვა: „თუ კაცი თაგვი არის,
ძალი უნდა იყოს კატა!“

რომ კუდ ქნევით და კრუტუნით
შეაცდინოს, დაიჭიროს,
ხან შეიპყრას, ხან გაუშვას,
ხან აცნოს, ხან ატიროს,
არც მოკლას და არც არჩინოს,
მის მკვრეტელი გააკვიროს,
და მსხვერპლი რომ დაუქლექდეს,
მერმე სხვებზედ ინადიროს!“

მეგრელმა სთქვა: „სიყვარული
უნდა იყოს დაფარული, —
ტურასავით ფაცხაში ძვრეს,
თუ დაუხვდეს კარ-ხურული;
მაჟვებელად თავს ღამაწვეს,
მით დამიფრთხოს ტკბილი რული
და მთელ ღამეს მაცოდვილოს,
შმარმა ხვრინვით სთქვას მაყრული!“

ზურულმა სთქვა: „სიყვარული
რას მიქვია დაფარული,
ზაბედული უნდა იყოს,
პირდაპირი, ვით შურდული,
ზაუწყვეტის კავშირითა
ზადაბას ორი გული
შიგ ყვავილი ჩამისახოს
და მუჯამ გაზაფხული.“

პაცი უნდა ლომი იყოს,
ღვალ ვეფხვად მე დამსახოს,
მე ჩიტვით მეჭიკჭიკოს,
სხვებს ზარის ხმით შეუძახოს,
რომ მის შიშით ყველა ძრწოდეს,
ხელი ვერავინ ვერ შემახოს;
და იგი ღმერთმა შეარცხინოს,
ზინც ამ გვარი ტრფობა სძრახოს!“

სხვა გვარი ტრფოვა.

ალო, ნუ იცხებ ფერ-უმარულსა,
ნურც იხუჭუჭებ შენ კეკლუცად
თმას:

ვერ მომიმატებ მით სიყვარულსა,
ვერც გაადიდებ ამ ჩემს გულის-თქმას.

ღრო გადაგსვლია! არ ხარ ყმაწვილი,
ბამოგიტყდები, ვერ დაგიფარავ,
ბაკლია კიდევ საძირის კბილი;
ნულარ ყმაწვილობ, წლებს ნუ იპარავ!

რა საჭიროა, რომ კარგად იცი,
ისეც მიყვარხარ გულ-აღვლევებულს!
თუ შენ გიყვარვარ, რად გინდა ფიცი:
სცნობს საყვარელი საყვარლისა გულს!

საქვეყნოთ გეტყვი, რომ დაიჯერო:
შემსჭვალული ვარ მე სიყვარულით!
მსურს, გული მხოლოდ შენთვის ვაძგერო
და გეტრფიალო სულით და გულით!

მისთვის მიყვარხარ, რომ შენ ხარ ქალი
ჭეშმარიტების გრძნობით აღვსილად;

რომ აასრულე მშობელის ვალი
და გამოზარდე მამულის შვილი!...

რომ ნანინაში შენს პატარა შვილს
არ უმღეროდი მრუდე მალღობას
და სიყრმიდანვე იმ უმანკო ჩვილს
რომ არ აჩვევდი მით საძაგლობას!

მტყობი: „რუმც ხარ შენ ჩემი შვილი,
მაგრამ ეკუთვნი პირველ სამშობლოს!
შენ კი მიიღე ღირსი სიკვდილი
და დედა-შენმა, დეე, იობლოს!

შმეტრებისგან დამონებული
ვართ, შვილო! არ გვაქვს ჩვენში ჩვენ ბინა,
და შენ აივსე მათ შურით გული,—
მს არის, შვილო, ჩემი ნანინა!“

წრთენიდი რა შენ შვილს აი ამ გვარათ,
პატიოსნების გზა მოუპოვნე
და სიყვარული მამულის მარად
დედის რძესთანა თან შეაწოვნე!

მომეცი ხელი, გული მაქვს ცხელი,
რომ მოგეხვიო, მომეცი ნება!
შენ გენაცვალოს კეკლუც ყოველი;
მხერიც იყოს მათი შვენება!

მე შენ არ გეტრფი შევენებისათვის,
არც თითები გაქვს ბროლივით თლილი!
მე გაამბორებ ხელზედ მისათვის,
რომ მაგით გეპყრა მამულის-შვილი!

შენს მკერდს ვემთხვიო, მაქვს მე სურ-
ვილი,
თეთრი რომ არის—მისთვის კი არა!
არა... მისთვის, რომ მამულის-შვილი
ჰეშმარიტ ღედას მაგ გულში გეპყრა!

მაშ ნულა იცხებ ფერ უმარულსა,
ნურც იხუჭუჭებ შენ კეკლუცათ თმას!
შერ მომიმატებ მით სიყვარულსა,
შერც გაადიდებ მით ჩემ გულის-თქმას.

გამოსალმება.

ემო ჩანგო, ობოლ მწირო,
ჩემის უბედობის ძირო,
მტრებისაგან ქვებ ნასროლო,
მოყვრებისგან განაწირო!

ბეთხოვები შენი მონა...
ვერ მოგიმკე ვარლის კონა!...
ნაცვლად ეკლის თაიგული
ბიძღვენ მწარ-სიცოცხლის წონა!...

ვის ვსტიროდით ჩვენს არეში
ან დღე, ან ღამე—მთვარეში?
შპასუხოდ რად მავდივართ,
მეგობარო, სამარეში?...

რას ვკითხულობთ? შორს არ არი,
წავიდეთ სამარის კარი!...
უკანასკნელად იუღერონ
სიმებმა სიკვდილის ზარი,

რომ დამშვიდდეს გულის ვნება:
მრთს წამს ვნახო განსვენება
და ოცნებით დამეხატოს
მე ამ გვარი მოჩვენება:

ბამოჩნდეს ქართველი ქალი,
რომ ემოსოს კაცის ძალი
და მამულის სიყვარულის
ბულში ედვას ტრფობის აღი

მას ქაბუკი აძლევდეს ხელს,
ვით თანამგრძობს მის სასურველს,

და ორ-კეცის სიყვარულით
ბადიოდენ ბრძოლისა ველს!...

რომ მათ ჰქონდეთ ერთი პირი,
ერთი ღხინი, ერთი ჭირი
და ერთად გამოეზარდოსთ
მამულისთვის შვილი გმირი!

მაგრამ, ვაი, რასა ვჰსურნი?
თითქო ვიყო უსუსური!...
რად ვერ ვგრძნობ, რომ ოცნებითაც
ვერ იხარებს უბედური!...

მჰ! გაჩუმდი, ჩანგო კრულო!..
სუ! ნულა სძგერ, გულო წყლულო!..
და, რაც მტანჯე, ის მაკმარე...
უშფოთველად გაქრი, სულო!...

ჩემს მებოზარს.

ელში მიჭირავს შენი უსტარი,
ნუგეშად, სატრფოდ მონაწერია,
ბრძნულის აზრისა, გრძნობით დამტკბარი,
და მით ამ გულის ამაძგერია!..

მოგიწერია, ყველაზედ მეტო,
ჩემი წყლულების ტკბილო მალამო:
„ბრძნობით აღვსილო, ჩემო პოეტო,
შენსა სევდასა ნუ მიმალამო!“

შენ არ მოსტყუვდი ჩემის ღიმილით,
სჩანს, გეყურება ამ გულის ძვერა!...
და მეგობრულის თანგრძნობით ტკბილით
ბსურს მომისმინო მე აღსარება,

რომ ჩემი მტკნობი, ჩემი მღალავი,
ბლახ ჩემი ტვირთი გაიზიარო?
მაშ მოამზადე, თანმგრძნობო, თავი,
რომ შენცა ჩემთან ცრემლები ჰღვარო!..

წარსული, აწმყო და მომავალი
ჩემი არს ბრძოლა ჩემივე ბედის!
მით სისხლის ცრემლით მომერწყო კვალი
და სურვილიცა განქრა იშედის!

ძმათ სიყვარულით აღმევსო გული,
რა რომ შევიძელ ავ-კარგის ცნობა,
ვწრომობდი მათთვის თავ-განწირული,
მაგრამ ვერ ვჰპოვე მათში თანგრძნობა!..

ვიდოდი ხალხში შეუპოვარად
პირ ბადიანი და მომღიმაჩი,

მაგრამ ჩუმაღ კი მიწურავს ღვარად
მხვრით წართავი ცრემლები მწარი!...

სულით და გულით ობოლი, მწირი
ჩემთ ღღეთა ასე ვათენ-ვაღამებ,
რომ სისუსტისგან თავს მაინც არ ვხრი
და უგუნურს მტრებს მით არ ვახარებ.

მაგრამ კაცი ვარ მეც-ხორც-შესხმული,
უბედურს წამებს მეც ხშირად ვმონებ,
და მაშინ, რომ კვლავ გამემხნეს გული,
სიმხნის მალამოდ მე შენ გიგონებ...

ზიგონებ და კვლავ ისევ ხალისით
ჩემს მწარე მიზანს ვემსახურები
და განწმენდილის მე სინიღისით
საფლავისაკენ მივეშურები...

რადგანც ვიხილავ მე განსვენებას
შგრძნობლობითა იმ უმწარ-ტკბილით,
ბოლოს მოუღებ რა მოთმინებას
საუკუნოსა უფსკრულის ძილით!

სადაც სიცოცხლით გაჭირვებული
ბაეხდები მე მყის მდიდარი მკვდარი,
რადგანც ჩემ ცრემლით დასოვლებული
იქ თან ჩამყვება შენი უსტარი!...

უსტარი ტკბილი, ცოცხლის ნუგეში,
უსტარი ცივის მკვდრისა სიმდიდრე,
უსტარი მყოფი ამ ჩემს უბეში,
რომლითც გიგონებ, ცოცხალ ვარ ვიდრე!..

ჩჩევა ახალგაზდა მწერლებს *)

აჭიჭინე აჭი-ბაჭია!
მართალს, ჭკვიანურს ნურას იმდერი
თორემ გამოჰხრავს შენს ჩანგს, ვით ჭია,
ჭკუის მტარვალნი ტვინ-მეისტერი.

„ჩჩევა ახალგაზდა მწერლებს“.

*) ბანსვენებული ღვეით პრისტავი, დრამების
გადამკეთებელი, მეტად გულ-წრფელი და კეთი-
ლი კაცი იყო. ამას შემდეგი ამტკიცებს: როცა
ის ოდესაში სტუდენტი იყო, და ჩვენ ერთმა-
ნეთს არ ვიცნობდით, თურმე მე იმას საშინლად
ვეჯავრებოდი და ვსძულდი. ეს მწერლობითაც
აღნიშნა განსვენებულმა: დამიწერა ლანძღვა-კრუ-
ლვის ლექსი, სადაც გველიც კი მიწოდა და სხ...
მე, რასაკვირველია, ხმაც არ გამიცია. ოდესი-
დან, რომ დაბრუნდა, მაშინ, კი ძალიან ვერი-

როგორ არ იცი? ჩვენში მართალი,
ისე წამხდარა და სცვლია ფერი,
როგორც ურიის მყრალი ფართალი!
ამას გვიმტკიცებს ტვინ-მეისტერი!

მაგრამ სიცრუეს და ორ-პირობას
მარად თაყვანს სცემს ერი და ბერი,
და ვინც არა სცემს — სჩადის ვირობას!
ამას გვარწმუნებს ტვინ-მეისტერი!

შენ ხარ პოეტო, ცხოვრების სარკე,
სადაც იხატვის ყოველიფერი,
მაგრამ ნუ ხატავ ყველას, თავს არგე!
ნუ გადიმტერე ტვინ-მეისტერი!

დებოდი, რადგანაც ვიცოდი, რომ არ ვესიამოვნებოდი. მითხელ მოულოდნელად შემოვიდა ჩემთან, ცოტა ფერ მიხდილი და დამეკითხა:— მიმიღებო?

— რატომ არა? დიდის სიამოვნებით— უთხარი მე— ყოველგვარი ნიჭი მიყვარს და პატივის მცემელი ვარ!

— ჰი, მაგრამ შე რომ ცუდათ გიხსენიებდი?!

— მე შენი საქმეა!.. ალბად ცუდათ მიცნობდი!..

— საქმეც ის არის, რომ სულაც არ გიცნობდი!.. მხოლოდ განაგონებით მყავდი წარმოდგენილი.

„შარყუმს რა მოჰკლავს? თავისი ენა!“
შინ გეხვეწება შენ რომ იმღერი?
შველას მაგისტვის ჰსურს შენი წყენა
და მას გიწყრება ტვინ-მეისტერი!

შენ თუ ხალხს სძულხარ, შენ რაღად
გიყვარს?
წყალმაც წაილოს მთლად ქვრივ-ოხერი!
შენ რა გატირებს? რად მოჰყვები ხარს?
ამას გიწყრება ტვინ-მეისტერი!

ტყვილად ნუ სცდილობ დიდ-კაცის გმობას,
ბინდ მამულისა იყოს ის მტერი,
თორემ შეცდები, ვფიცავ შენს ძმობას,
და გაგიწყრება ტვინ მეისტერი!

— ახლა?

ახლა კი თვალყურს ვადევნებ შენ ნაწერებს
და ვრწმუნდები, რომ ახირებული კაცი ხარ,
მაგრამ საგმობელი კი არა! ახლა მიტომ შემო-
ველ შენთან, რომ ბოდიში მოვიხადო და სიყ-
ვარულით შევეხზო იმ ხელს, რომელმაც ეს ლექსი
„რჩევა ახალ-გაზდა მწერლებს“ დასწერაო.

მითხრა და გამომიშვირა გაზეთი სადაც ეს
ლექსი იყო დაბეჭდილი, იმდღიდან მეგობრები
ვიყავით ერთმანეთის და ისიც, როგორც მეგო-
ბარი მირჩევა ხოლმე იმერულად ნუ სწერო!...

სჯობს, ნუ დასცინებ ხელ-ჯოხიანებს,
ზინდა შიგ თავშიც უფრენდეს მწყერი,
თორემ იცოდე, რომ გაზიანებს
და გაგიწყრება ტვინ-მეისტერი!...

ხალხში სამართალს ტყვილა ნუ ელი!
თუ გსურს არ მოჰკვდე ჩვენში მშვიერი,
ფარისევლობას მიჰყავი ხელი
და მოგიწონებს ტვინ-მეისტერი!

ხელ-ჯოხიანებს სიტყვა თუ ფული
წინ დაუყარე, როგორც ცხენს ქერი,
თუ გსურს მოიგო იმათი გული
და ასიამო ტვინ-მეისტერი!...

დიდ-კაცს რომ შეხვდე, წინ გაუგორდი,
ზურგით ასწმინდე მის ფერხთა მტვერი,
შმცროსი სჩაგრე, ტოლს გაუსწორდი
და დაგიმადლებს ტვინ-მეისტერი!

ბანზე შეაგდე შენი კალამი,
რომ დაეყაროს ბლომად მას მტვერი,
თუ გსურს მიიღო ხალხის სალამი
და შეირიგო ტვინ-მეისტერი!

ააქიჰინე აქი ბაქია!
მართალს, ჰკვიანურს ნურას იმღერი,

თორემ გამოჰხრავს შენს ჩანგს, ვით ქია,
ჭკუის მტარვალი ტვინ-მეისტერი!

სიმღერა.

აგვიზამთარდა, სუსხმა დაგვეკრა,
ტკბილ ტაროსი შეგვეცვალა
და უწყალო ქარიშხალმაც
აორკეცა თვისი ძალა!...

ვინც თვის ტომის ტყავისაგან
შეიკერა ქერქი თბილი,
მას სიცივე ვერას ავნებს
და ცხოვრებაც ელის ტკბილი.

მაგრამ რა ქნას, ვისაც ამ გზით.
არ უკერავს სამოსელი,
სიცივე რომ მიაღება
და შიმშილი კუჭის მწველი!

სჯობს, მიჰბაძოს იმან მერცხალს:
სიცივეს თუ შეუშინდეს,
ბაეშუროს დასავლეთით,
ფრთა გაშალოს, გადაფრინდეს.

საზრდო მისცეს სულსა და გულს,
მით სურვილი დაიმწიფოს;
და როს ზამთრის შეუპოვრად
თვისი ღონე მოიკრიფოს,

მაშინ ისევ გადმოფრინდეს,
აჭაკიკედეს, ვით მერცხალი,
რომ სხვებმაც სთქვან: „გაზაფხული
ახლო არის, მომავალი!“

ღე, დაზამთრდეს, სუსხმა დაგვეკრას,
ძარიშხალმაც გვებროს ველით,
ზამთარი ვერ შეგვაშინებს,
თუ გაზაფხულს კი მოველით!

გაუბედავი სიყვარული.

თი წელი,
მწარედ მწველი
გულს მიდაგავს ტრფიალებს!
და უბრალოდ
სავალალოდ
ჩემს გულშივე იმალება!

მიძგერს გული,
აგზნებული,
მაგრამ გონი მიბამს ენას;
მისი სხივით
სანთელივით
ვსდნები და თანც ვმადლობ ზენას!.

თუ ისიც მცნობს
და ისიც გრძნობს,
ჩემებრ იწვის უხმოდ, ერთი..
მაშ, ოხ, ღმერთო,
რად წაგვერთო.
ჩვენ კავშირი შემაერთი?!

ვიცი, გზნობის
ნამდვილ გრძნობის
ნიშანია მდუმარება,
ცხადად ტკბილი
რამ ღიმილი,
ჩუმად ცრემლი, მდულარება.

მაგრამ მაინც
მეტრფის მე ვინც,
მსურს, რომ ერთხელ გამაგონოს:
„შენ ჩემი ხარ!
„ბუღს მიზიხარ!“
მითხრას ეშხით... დამაღონოს!.

მრთავ ვიციტ,
შიციტ მტკიციტ
ბრძნობა ჩენი შეგვიტყვია!
თუმც კი ვხედავთ,
თქმას ვერ ვბედავთ,
ბულზედ გვაწევს, როგორც ტყვია!..

ასი წელი
მეტად მწველი
ბულში გვაქვს ეს ნეტარება!..
ჰუგდებთ რა ყურს,
მრივეს გვსურს
და ვერ გვითქვამს აღსარება!..

სიხვარული.

სიყვარულო, ნიჭო სრულო!
ვის აგდებ და ვისკენა ჰფრენ?
ბრმად დახვალ რა უგზო-უკვლოდ,
ძველ ბანაკსა ეკლებით ჰფენ?

ბულსა შენგან დაბაზულსა
შეღარ ჰკურნებს დრო და ჟამი:
თან იტაცებ სიხარულსა,
თან გდევს ოცნებისა წამი.

ან რად მოხვალ? რისთვის აღგეძრავ?
და თუ აღგეძრავ, რაღად გვეტოვებ?
სიჭაბუკის ვარდსა გვიზრავ,
გვაობლებ და გვაშარტოვებ!

და გვაობლებ განა გვამით?..
გვამი ჰპოებს მალე თვის ტოლს!..
მაგრამ შენ კი გვეტანჯავ ამით,
რომ სულს სტოვებ საწყლად, ობოლს!

და ობლობის სამკურნალო
მრთი მხოლოდ საფლავია!
უშენოდ, სამოთხის ძალო,
ტრფობავ, სიცოცხლე ავია!

სიყვარულო! სიყვარულო!
წამ-ტკბილო და ხანგრძლივ მწარე!
ღროა, ტანჯვა დამისრულა:
ბულბუღე მიწა დაჩაყარე!

სიჭაბუკე.

სიჭაბუკე, კეთილ-მტკბარო,
სასუფევლის საიდუმლო,

შკვდავების წმინდა წყარო,
სად ხარ, ჩემთვის დაკარგულო?

ცეცხლის ოხვრით შენი მგონე
თავს ვამონებ ოცნებას ტკბილს
და, წარსულით თავ-მომწონე,
წამთა ვპარავ გულის ტკივილს!

მკდილობ, ის დრო, აწ გამქრალი,
დავიბრუნო, მით ვიხარო;
პვლავ აღვიგზნო გულში ალი,
ნეტარების ცრემლი ვღვარო.

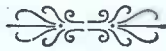
მაგრამ, ვაი, ჩემსა ჩანგსა
დავიწყნია ტკბილი ჟღერა
და ჩვეულებრ მისსა ჰანგსა
ხარკად არ აქვს გულის ძგერა!

ტკბილისა წილ ხმასა მწარეს
ნაღვლით სავსე ნაღვლად ვისმენ,
ნაღველს ცრემლად ვღვრი მდუმარეს
და მას ხარბად სიმნი ისმენ!

ველარ გპოებ ვერც ოცნებით,
დროვო ერთ-გზის დაკარგულო!
მაშ სჯობს, იყო მოსვენებით,
ნაღვლით სავსე, წყლულო გულო!

და შენ კი, ერთგულო ჩანგო,
მსურს, რომ ისევ ხელი გახო,—
ბაუყრელო ამხანაგო,—
და გულ-მკვლელად შემოვსძახო:

„სიჭაბუკევე, კეთილ მტკბარო,
სასუფევლის საიდუმლო!
შკვდავების წმინდა წყარო,
სად ხარ, ჩემთვის დაკარგულო?!.“

ენების გასამართლება. *)

ვუძღვნი ბ. მუხრან-ბატონს.

მუხრანიდან ჯარი მოდის,
წყალივითა იწყო დენა;
მუხრან-ბატონი სარდლად ჰყავს,
უნდა თავის გამოჩენა.

ენების გასამართლება.

*) ბ. მუხრან-ბატონმა გამოსცა წიგნი სხვადა-
სხვა ერების გაერთიანებაზე. იმ წიგნაკში ის აზრი
იყო გატარებული რომ პატარა ერებს უფლება
არა აქვსთ თვითარსებობის და დიდ ერებში უნ-

ქართლ-ბატონს შემოსწყრომია,
უფიცნია მალლა ზენი,
რომ მოყვრობით არ დაზოგავს,
უნდა ამოჰგლიჯოს ენა!
მისი რისხვა და მუქარა
ქართველ-ბატონს მოეხსენა;
ზაჯავრდა და თან გაჰკვირდა:
რა გვაქვს საჩხუბარი ჩვენა?
თავის გვარი როგორ დაჰგმო,
სჯული როგორ შეაჩვენა?
რა ფათერაკს შეხვდომია!
რა ეშმაკი მოეჩვენა...
რომ სულ უმიზეზოდ შფოთავს
და აღარც ჩვენ მოგვასვენა?
შემიგროვეთ, რაც მყავს ჯარი,
მივეგებო ცხენ-და ცხენა;

და გაითქვიფონო. ამან დიდი უსიამოვნობა გამოიწვია საზოგადოთ, მაგრამ ვინ რას იტყოდა? ერთმა მხოლოდ ირაკლი ბრუზინსკიმ ჰკითხა: რამ დაგაწერია ამისთანა საუკუღმართო რამ? ან რამ გაფიქრებიაო? — მე დიდიხანია მოფიქრებულიც მქონდა და დაწერილიცო, მიუგო მუხრან-ბატონმა — მაგრამ დაბეჭდით არ ვბეჭდავდი რადგანც შენ გიცდიდიო და როცა შენც შენი ვინაობა აბანოზე გაცვალე, მაშინ კი დავბეჭდეო!... ეს მე გადმომცა სიცილით ბიორგიმ და თანვე დამეკითხა: შენ რალს იტყვი პოეტო?

რომ გაეჩუმდეთ, არ ივარგებს,
რადგანც უნდა ჩვენი წყენა!“
ასე ბრძანა ქართლ-ბატონმა
და ზედ ცხენი მიაჭენა!
მიეგება მომავალსა,
თავს უჩვენებს აწ დამხედურად.
შიაძახა: „მოლალატევ!
ფუ, ვერ გხედავ ძმასა ძმურად:
ზული გესლიო აგივსია,
ნათესავის დასამდურად!
მოძმის სისხლში ზელს თუ ისვრი,
მაშ დაგხვდები მეც მეფურად,
სასიკვდილოდ გაგიმეტებ,
ნულა გიკვირს ჩემგან ნურად.
მრთს ანდაზას მოგაგონებ,
საგულისხმოდ იხვენ ყურად,

— რალი კი საქმე გაბან-გარეცხაზე მივარდება, ერთი აბანო საკმაო არ არის ირაკლისათვისაც, მაგრამ თქვენს წიგნაკსაც კი ბევრი მოუხდება მეთქი— მოვახსენე. მეორე წიგნაკი, თუმცა მზათ ჰქონდა, მაგრამ აღარ გამოუცია და ცენ-ზურასაც ნაბძანები ჰქონდა თვალ-ყური ედევნებია, რომ არავის არა დაეწერა რა იმ გამოსულ წიგნაკზე. ეს ლექსი „ენების გასამართლება,“ პლეგორიულად დაწერილი შევაპარე ცენზურას. მაშინ დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ამ ლექსმა, მაგრამ დღეს კი აღარა აქვს მნიშვნელობა.

ჩემთვის
ესაქმის
1634

ძმის გაწირვა, მტრის მიდგომა
არ გეთვლება სამსახურად.

ტყუილა ნუ ვსწყვეტთ მაგდენ ჯარს,
ცუდად, სისხლის მოსაწყურად:

თუ გულის გერჩის, ჩვენ შევებათ
მრთმანეთსა, სჯობს, „კახურად“.

მუხრან-ბატონს გაეცინა.

და უთხრა: „ეგ რა სჩმახეო!

ქაცი ვარ მე ქვეყნის ტოლი

და სუსტად ვით დამძრახეო?

რაც დღეს შენ ჭირი მოგადგეს,

ის შენს თავსვე დასძახეო.

რად მაგჩაენიდი სხვა ქვეყნად,

რად შემიცვალე სახეო?

იქ მე მასწავლეს ხერხები

და ათასგვარი მახეო;

ვერ შემაშინებ მუქარით,

ბირჩევ, სხვა ვინმე ჰფახეო,

თორემ ვერ მომაშლევინებ,

რაც გულით განვიზრახეო.

სასაცილოა ეგ თქვენი

რალაც სიტყვები მკვახეო...

უმჯობესია, რომ დამრჩე...

სხვა ენით დაიძახეო!“

ქართლ-ბატონს ფერი ეცვალა,

შეიქნა დალონებული!

რა ექნა, ჯარი არ ჰყვანდა;

მან დაუჩაგრა მას გული,
რომ მომხრედ ვერვის ხედავდა,
შველასგან დავიწყებული!
დაჯდა საკინძი შეიხსნა,
მოსთქვამდა გამწარებული:
„მაი, გავკოტრდი, კრეზივით
მე ერთ დღეს გამდიდრებული!
და აწ სიცოცხლე რად მინდა,
დამმარხეთ გაშავ-დღეებული!“
ამ მოთქმაზედ მთლად შეიძრა
ქართლ-კახეთი, იმერეთი,
მოვიდენ და მოახსენეს:
„ბატონო, დაგვეცა რეტი;
მართალია, თქვენ მომხრედ დღეს
არ ვარგივართ ჩვენ არც ერთი,
მაგრამ შვილებს გამოგიზღვით,
თუ ხელს მოგვიმართავს ღმერთი.
მანამდი კი მოითმინეთ,
ჭირს როგორმე გაუძელით;
თორემ ჩვენ ყველას ყელს დაგვეჭრით
და თქვენც გამოიჭრით ხელით;
სჯობს, ჯერედ ცოტას დასჯერდით,
იმერლები იახელით!
მართალია, მათგან შველას
და კურნებას მთლად ნუ ელით,
მაგრამ არაობას ხომ სჯობს,
რომ დავრჩებით ცალ-უღელით?!.“

*
* #

რთხელ ვნახე, მეტად ვერა,
მინც მე გული ამიძგერა,
მისიც სახე და სახელი
ბულის ფიცარს დამეწერა.

სევდავ, ხელი მით შეგახე,
რომ მეორედ ვერსად ვნახე
ცხადად!.. მაგრამ ოცნებით კი
თვალ-წინ მიდგა მისი სახე:

პირ-ეთერი, ტანად სარო,
სათაყვანო, სანეტარო,
ჭმუნვილისთვის სამკურნალო,
შკვდავების ვითა წყარო.

ბროლ ფიქალზედ ვარდ ღაწვები,
— ბულო რად არ დაიწვები? —
ბროლ ბალახში, ბაგე-ლალი,
ბაგეთ ტკბილად დასაწები.

შავ-ხუჭუჭ-თმა, ნაწნავ ბევრი,
წამწამ-ხშირი, წარბებ-ტევრი...
პერძოდ ყველა-სიყვარული,
მრთად — სიყვარულის წევრი.

ხალ-ნასობი, ყელი ბროლი,
სიამითა ამაჟროლი,
უყირქებლად სურვილისა
სამარეში თან-ჩამყოლი!

მოციმციმე, თვალ-მაყალა,
პირ-ნათელი, მხიარული,
უძღვევლი რამე ძალა,
შოვლით სრული-სიყვარული!

ამაჟროლი, ხმა-ნარნარი
მრთაელ ვნახე, მეტად ვერა,
მაგრამ მაინც მოვრთე ქნარი
და მის ეშხზედ ვიწყე მღერა!

ვით ბუღბული ტურფა ვარდსა
შორით უყევს, ბედზედ მწყრალი,
მეც ისე ჩემს გულის დარდსა
შორით ვუმღერ, ეშხით მთვრალი.

მიხდილ ფერით, გულის ძგერით,
აღშფოთებით ვიფრთხობ ძილსა,
და სურვილს ვკლავ, რა სიმღერით
მცნებასა ვმოხებ ტკბილსა...

ძველი და ახალი წელი.

იიპუ! პიპუ! პუუუ!
ხელში მიჭირავს ქამანჩა;
მსურს, გავბერო სტივრის გულა,
რომ ლექსებით ძველ ბატონსა
მივაყაროთ ქვა და გუნდა!..
რაც რომ იმან ჩვენ გვაკენესა,
ქმარა!... მეტი აღარ უნდა!..
მტარვალობდა, მაგრამ ბოლოს
მასაც ფერი გაუხუნდა
და ახლისა მოსვლის წინად
უსირცხვილოდ წალაყუნდა!..
ზოგიერთი პირუტყვები
შეიკრიბენ გუნდა-გუნდა
ბაჰყვენ, ცრემლით გააცილეს,
წინ უძლოდათ მელა-კუდა.

თავს სტირიან: „რალა ვქნაო?
ჩვენს ბუმბერაზს ვშორდებითო;
იმის ხელში აღმა მსვლელი,
აწ თავ-დაღმა ვგორდებითო
და წმინდასა ანგარიშში
ვერვის გაუსწორდებითო!...“

ტირიან და ქვითინებენ,
ცრემლ-მორეულს ხუჭვენ თვალსა...
დახეთ!.. დახეთ თვალთ-მაქცებსა!
ამადლიან მომავალსა.
მაგრამ გულში სულ სხვას ჰგრძნობენ,
იწყევლიან გზა და კვალსა,
რომ შიშის ქრად ისახავენ
ახალ-ბატონს მომავალსა,
რომელიცა კარგად არჩევს,
თურმე, ვარდსა და ეკალსა!

ჩვეულებრივ თვალთ-მაქცობით
მას ვერ აუხვევენ თვალსა!..
არ აპყვება მოენეებს,
არც კიკოებს, არც იმ ქალსა,
რომელიცა საქნიელზედ
მიმინოებს უქნევს თვალსა!..
როგორც მისი ჭკუა ურჩევს,
ისე აჩენს სამართალსა!..
მართის სიტყვით, სულ არა ჰგავს
თურმე იმ ძველ ბატონს მთვრალსა!
ხალხიც მისგან სამკურნალოდ
მიტომ ელის დღეს წამალსა,
რომ აწ წყლული მოუშუშოს
მრთეულსა და შესაბრალსა
და ჩვენც ვფიქრობთ, რომ ამ იმედს
აგვისრულებს ვითა ვალსა.

მაგრამ უნდა გავიხსენოთ
ჯერ რუსთაელის ნაუბარი:
„მას მკურნალმა ვითა არგოს,
ვინც არ სთქვასო სატკივარი?“
და თვითონ ჩვენ უნდა ვუთხრათ
ჩვენი წყლული-საჩივარი,
თუ ვით დღემდის მართაღს სიტყვას
დახურული ჰქონდა კარი,
და მძარცველებს ჰქონდათ ხელში
ბურთ-მოედან-მთა და ბარი...
დროა, იმათ ბნელ საქმეებს
მიენათოს დღეს ლამპარი,
რომ გამოჩნდეს ნათლად და მთლად
საქმე მათი შესაზარი,
და შენც, ჩვენო ახალ-კოჩო,
სმენად ყური მოგვაპყარი!...

რა გამრავლდენ ტურა, მელა
და ძაღლები შინაური,
ბაწყვა ჩვენში საქონელი,
ძათამი და ინდაური;
სულ საპნობით მიდის ღვინო
და ტომრებით მისდევს პური!...
ბატონ მელებს გაუმარჯოსთ!
მოგვწონს მათი სამსახური,
კუდის ქნევა, ფეხის სლაქვა
და ცქვიტინა მათი ყური:

არც იქით მხრით, არც აქეთ მხრით
პრავინ ჰყავსთ უმადური:
აზნაურსა გლეხი ჰნატრის,
ბლესს შენატრის აზნაური
და ერთად კი ორივესა
აქვს მადლარი ძაღლის შური! .

ამ ჩიტების გუნდში ვიცნობთ
ჩვენ მხოლოდ სამს შეჰმავალს,
რომელნიცა საზოგადოდ
ჯერ არ შესდგომიან სხვის კვალს:
ხელქვეითებს ტყავს არ ხდიან,
არ აგლეჯენ რბილსა და ძვალს
და მით ახალო ქურქს არ ჰკერვენ,
სჯერდებიან გამონაცვალს!..

შვიდი მგელი კიდევ სხვა გვყავს,
თითო თითოს მაზრებშია,
შველა ერთად ბოდიშს იხდის
ჭკუასა და აზრებშია!..
მათი ნაშრომ-ნაღვაწევი
ბევრჯელ ვნახეთ მაზრებშია,
მართი მათშიც ურევია
ძარგი, როგორც ფაზრებშია!..

ბაეჩუმდებით, არას ვიტყვით
იმ ერთს დათვის ნახლებზედა,

რომელსაც იმედი აქვს
ღღესაც კარის ძაღლებზედა
და უძახის: „გეში! გეში!“
თითს უშვერს მათ სახლებზედა
და ძველებთან გადასული
კბილს იღესავს ახლებზედა!

მრთივ არის... მაგრამ არა,
სჯობს, იმაზედ არა ვსთქვათ-რა,
თორემ ვიცი არ დავგზოგავს,
ბიჟია და მეტიჩარა...
ცულლუტი და გაიძვერა
ლატრიალობს, როგორც ჯარა,
ვინც რომ კი დაუკვირდება,
უჩემოდაც იცნობს ჩქარა!..
და ეს ჩემი მესტვირობაც,
მე მგონია, აწ კი კმარა!
ბოდიშს ვიხდი მკითხველებთან,
ბავჩუმდებით სწორედ, თვარა
სტვირის გუდა დაიხუტა,
ქელში სული გაეპარა!.
პიპუ! პიპუ! პუუუ!

ქართული «ან-ბანი».

მაწვილო, თუ გსურს გიყვარდეს,
შენი სამშობლო ძალიან,
ჯერ წიგნი უნდა ისწავლო...
პირველი ასო არის: ა.

— — —
თუ სწავლით თვით ვერ ამალლდი,
მამულს ჩირქს ისე ვერ მოჰბან,
ჩირქს, მოდებულსა მტრისაგან...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს: ბ.

— — —
სამშობლო შეილსა ერთგულსა
ითხოვს ყოველთვის, ყოველგან
და ნუ უმტყუნებ შენს მშობელს...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: გ.

— — —
შენს ვალსა აასრულებდე,
ერთგულად, რაც კი მოგანდონ!
ნუ შეგაშინებს სიკვდილი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: დ.

— — —
პირადი სარგებლობისა,
იცოდე, ძებნას დაეხსენ!
იყავ შენ მუშა ქვეყნისა...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს: ე.

თავ-განწირულსა მუშასა
ვერ შეაშინებს ვერაფერს,
ვერც ცეცხლი, წყალი, ვერც ტყვია...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: კ.

ვით მალლით ჩაგონებული,
საქმეს რომ მისდგე, აღეგზენ,
რომ ნაშრომს დასდო ბეჭედი..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ზ.

სხვებიცა შენის მიხედვით
ბამრავლდებიან თანდათან
მამულის წყლულის მკურნალად..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: თ.

მიჰბაძე იმას, ვისაცა
თავს ედგა. ეკლის გვირგვინი,
გვირგვინი ახლის აღთქმისა...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ი.

წინ სწორედ წადი, რომ კვალი
მრუდედ არ დარჩეს შენს უკან!..
მაშ გახდი ჯერ სწორ-მხედველი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: გ.

მცადე სოფლის ბრუნვამა
მე შენი გული არ მოჰკლას!..

ბამაგრდი, როგორც სამსონი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ლ.

რომ ვეღარ შესძლოს მტარელობა
სუსტის მჩაგვრელმა ძალამან,
შესძარი სვეტი ბომონის...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: მ.

ვით ღიოგენი, კეთილ კაცს,
მძებდე, გეპყრას ფარანი,
რა ნახო, დაემოხილე...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ნ.

რომ შენით შენმა მოძმებმა
ცოტა რამ შეება იპოვონ;
სხვას რაღას ეძებ ამ ქვეყნად...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ი.

ღა მაშინ შენი სახელი
იბრწყინებს, ვითა ლამპარი,
მარადის გაუქრობელი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ზ.

ზღაპრად ხომ იცი, მტრის ღალატს
არ შეუშინდა არც ბეჟან,
თუ შეგხვდეს, ნურც შენ შეკრთები...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ყ.

ჭირში და ლხინში ყოველთვის
შენს მოძმეებზედ იფიქრე,
რომ არ გიკვირდეს არც ერთი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: წ.

რა სჯობს, რომ შენსა ნაღვაწსა
ჩანგზედ დამღერდეს მგოსანი
და იმ ხმით სძგერდენ გულები...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ს.

ვისაც ეს წილად რგებია,
ბედისგან ის არს ნეტარი,
სახარბი, სამაგალითო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ტ.

და „ვაი“ კაცსა ურგებსა:
მას ბნელი ადევს უკუნი
და წყევა საშვილიშვილო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: უ.

მას ველარ იხსნის წყევისგან
ვერცა დიპლომი, ვერც ფარი,
ვერც მოჭედილი საყელო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ფ.

ხალხის მართლ-განჩინებასა
ხელს ვერ შეუშლის მანქანი,

მანქანი ხრიკით ნაქედი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ქ.

ნუ დაივიწყებ ნურც იმას,
რაც ზემოდ გითხარ მე წელან!
თავიდან გაიმეორე .:
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ლ.

რაც წაიკითხო, იფიქრე,
ბეჯითად გული მიაპყარ
და მერე კიდევ განვაგრძობ...
შემდეგი ასო არის: ე.

თუ დაიღალე, მითხარი,
ხვალამდინ გაგიშვებ შენ შინ
და ხვალ რომ მოხვალ, შეიტყობ,
რომ ყარის შემდეგ არის: შ.

რა ამდენს ასოს ისწავლი,
მერე არ გინდა ჩიჩინი:
შენ უჩემოდაც მიხვდები,
თუ რა ასოა ის: ჩ.

ხომ ხედავ, გაგიაღვილდა,
ჩინი უჩემოდ გამოსცან!
თუ სცანი, კიდევ მოშორდი
და გაიკვეთე ეხლა: ც.

შენს გაზდას, თუ მოგეწყინოს,
ან მოგივიდეს აწ ძილი,
ძითხვა სვალამდე გადავსდოთ;
მაშინ ვისწავლოთ ეს: ძ.

მაგრამ არ გირჩევ, რადგანაც
მცირელა დაგვრჩა ნაწილი
ამ ჩვენის „ანა-ბანისა“...
მაშ წაიკითხე აწ: წ.

ბამოიფხიზლე, აღუღდი,
ბაცხარდი, როგორც მაქარი,
და უფრო მკვირცხლად ისწავლი,
თუ რა ასოა ეს: ჭ

თუ დაიღალე, მითხარი,
სჯობს შეისვენო ხან-და-ხან,
რომ მერე შესვენებულზედ
უფრო გამოსცნო შენ ეს: ხ.

ხვალ ამოსაღებს დაიწყებ,
რადგან გემატა ღღეს ჯანი
მთლად „ანა-ბანის“ დასწავლით,
მაგრამ, ოჰ, დაგვრჩა ეს: ჯ.

და ვინც სულ არასა სწავლობს,
მათ უნდა ვუთხრათ ხომ „ჰაი,“
რადგანაც გამოუცნობი
ღარჩებათ იმათ ეს: ჰ.

კატრიოტის აღსაკება. *)

(უხ-ოთხეტილი კახაი)

ოლო-ბუზო! ჰიანჰველო!
ძუდ-მოხდილო! ფეხ-შიშველო!
შენს თავს რომ შენ ვერ არგიხარ,
როგორ გინდა სხვებს უშველო!

მე ბზუილი შესაზარი
არავისთვის აღარ არი!

კატრიოტის აღსაკება.

*) 1870 წელს ჩამობრძანდა ხელმწიფე საქართველოში, ხალხს უნდა მიერ.თმია ადრესი და გაეცხადებია სათხოვარიც თუ რამ ექნებოდა.—პირჩიეს კომისია ადრესის შესადგენად რვა კაცი; ოთხი ახალთაობიდან: ილია შავჭავაძე, თარხნიშვილი (მერე აკადემიკოსი), ბესარიონ ლოლობერიძე და ნ. ნიკოლაძე. ოთხიც ძველიდან: გ. ორბელიანი, შ. ბართველიჩი თუმანიშვილი, დიმიტრი ჯორჯაძე და რევან ანდრონიკაშვილი

*საჯი
ქაიხარაძე*

მართი სიო სულ გაგუანტავსთ,
ზღვაში ჩაგყრისთ ზენა ქარი!

აბა სად გაქვს, გვითხარ, ღონე,
რომ დაჰფრინავ თავ მომწონე!
ბუღით გირჩევ, შენცა ჩემებრ
სდუმენ, ძალას დაემონე!

ღაგარიგებ შესაბრაღსა,
მით ვასრულებ ჩემსა ვაღსა:
ღამიჯერე, არ გატყუებ
მიმავალი მომავაღსა!

(მარშალი). ახალ-თაობა ქვეყნის სურვილისამებრ ითხოვდა უნივერსტეტს, ან სხვა რამ მაღალ-სასწავლებელს, მაგრამ რადგანც ამის წინააღმდეგი იყო ბარონ ნიკოლაი, ძველები შეჩერდენ კადეტის კორპუსზე, რომელიც მაინც უნდა გახსნილიყო. ახალთაობასა და ქვეყნის სურვილმა ხმის უმეტესობით გაიმარჯვა და ადრესში იყო ნათხოვი უმაღლესი სასწავლებელი. მაგრამ თავმჯდომარემ და ძველებმა, რადგანც იმათ ბესარიონ ლოღობერიძეც მიუღდა გადასახვაფერეს ადრესი, სასწავლებლის მაგიერ სრულიად უმნიშვნელო საგანი ითხოვეს და ისე მიართვეს ხელმწიფეს. ამან გამოიწვია უსიამობა ძველის და ახალთაობის შუა. ილია ჭავჭავაძემ დასწერა

თვარა, ჩემო ჭიანჭველო,
ჰუდ მოხდილო, ფეხ-შიშველო!
შენ თავს შენ რომ ვერ არგისარ,
მით გინდა, რომ სხვებს უშველო!?

რ.
შინისა

კოლო-ბუჯების პასუხი.

მიმავალო, მშვიდობით!
აწ დრო არის, მოგვშორდე,
ძველ დროს გამოეთხოვო,
ახალ დროს გაუსწორდე!

ლექსი, სადაც მოიხსენია ძველები. დასტალულათ ამბობდა: „ქვეყანა და ქვეყნის საქმე ამას ფეხებზე ჰკიდიაო!“ ამ ლექსს უპასუხა ბრიგოლ მრბელიანი: „კოლო-ბუჯებო? ლიბერალებო!“ და სხვანი. იქ მეტად გალანძღული და შერასხული იყო ახალთაობა. სხვათა შორის, (თუმცა მე არაფერ შუაში ვყოფილვარ,) მეც ვიყავი მოხსენებული: „პაკიები, ბაკიები“ და სხვანი, და მეც ახალთაობის სახელით დავსწერე: „ლენინიანი ხარაბუხა“ და გაიმართა უცენსურო შერლობა. უცენსურო მიტომ, რომ დიდ-კაცებს ეხებოდა. აი ეს ალევგორიებიც: „პატრიოტის აღსარება“ (ვითომ ძველების მხრით). „კოლო ბუჯების“ პასუხი და ღვეით მრბელიანი მაშინ დაიწერა.

თავი ქათვი მი გეცოცხა

თუ რომ გული წმინდა გაქვს,
თუ რომ არ გრძნობ რაღაც შიშს
მომავალთან, ვინა გთხოვს
ან რჩევას, ან ანგარიშს!

შენ რომ გზა გაგივლია,
ის ჩვენ აღარ გვარგია;
და ის ჩვენთვის ცუდია,
რაც რომ თქვენთვის კარგია!

ქოლო ვართ, თქვენ ბობოლა!
მაშ ჩვენ ვინ გაგვატოლა?
ჩვენ ბზუილი შეგვშვენის...
თქვენ გვერდზე წამოწოლა.

თქვენ სხვა ხართ და ჩვენ სულ სხვა,
არა გვაქვს-რა საერთო,
მის მეტი რომ ჩვენს კენესას
თქვენგან კილიც დაერთო!

თქვენი გზა თუ კარგია,
ღმერთმა თქვენ მოგახმაროს
და ჩვენ კი იმავე გზისგან,
საწყლები, დაგვიფაროს!

ჩვენ. ქუდ-მოხდილ, ფეხ-შიშვლებს,
არ გვიდრკება გულები,

სანამ თვალ წინ გვიდგიან
პირველ მოციქულები!

თქვენ კი ფრთხილად იყავით,
მიჰბაძეთ ფარისევლებს,
დაგვექოლეთ და დასცინეთ
ბაუხსლეტელს ჩვენს ცრემლებს.

ზღაპრად თქმულა, რომ დიდ ლომს
ძოლო არ შეუშინდა
და კიდევ დაამარცხა,
ცხვირში რომ შეუფრინდა!

და ბობოლას ომი კი
არვის გაუგონია!...
ის სხვას უქსოვს სამოსელს
და მით თავ-მომწონია!

ჩვენ ბუზები გახლავართ,
თქვენ ბობოლა ბრძანდებით!
მაგრამ რად იგვიანებთ,
რატომ არ წაბძანდებით!

მიმავალნო, მშვიდობით!
გზა გვიტოვებთ მომავალს!...
რად სწუხდებით რჩევისთვის?
ჩვენ ვპოვებთ ჩვენს გზა და კვალს...

სიმღერა

ულბული ვარდს მაშინ დაჰყეფს,
როცა ეშხით მთვრალია!
მერცხლის ტკბილი ჭიკჭიკიცა
მაზაფხულის ბრალია!..

—
თუ მე გიმღერ, მშვენიერო,
მს სულ შენი ბრალია;
და ის სცდება, ვინც რომ ჩემზედ
ამ მღერისთვის მწყრალია.

—
არ დაჰკნება მითი ვარდი,
რომ დააფრთხო ბულბული,
მერცხალი რომ კიდევ მოჰკლა,
მაინც მოვა ზაფხული!

—
მე რომ კიდევ გამაჩუროთ,
მითი შენ რა გაკლდება:
ჩემს ადგილზედ სხვა მღერალი
ათასი სხვა გაჩნდება...

—
მსურს, მოეფინო, მშვენიერო,
შენი ქება ცის კიდეს!..
მფიცავ, ლხინად მიმაჩნია
ჰირი შენს გადამკიდეს!..

რომ დამიბან კიდევ ენა,
ბუღს ხომ მაინც ვიძგერებ!
ტურთავ, შენის გულისათვის,
ქვეყანას დავიმტერებ.

ნათესაებს და მეგობრებს
შენთვის ყველას ვიყრები!
უსასყიდლოდ გმსახურებ და
მძიმე ტვირთს ქვეშ ვიხრები!

და თუ ბედმა უნებურად
მომაშორა ეგ სახე,
მაშინ, ტურთავ, შორს მყოფიცა
მართულ მონად დამსახე

თვითონაც ვგრძნობ, რომ ეს ეინი,
ტურთავ, შენი ბრალია,
და ბრიყვი კი უსამართლოდ
დღეს ჩემზედ გამწყრალია!

I

ხალგაზდა ქალი, ბროლობს და
ლალობს,
სიბერეში დამაქანკლობს, დალალობს,

სუყოველდღე ჩამოივლის დუქნებსა,
მით იქარვებს სიყმაწვილის ბუქნებსა!

რომ შეხვდება ახალგაზდა ქალ-ვაჟსა,
ბულში ამბობს: „ვინა მთხოვდა მე ბაჟსა!
სხვისი რჩევა რისთვის დავიჯერეო
და ტრფიალით გული არ ვიჯერეო?“

ბულ დაწყევტით ამას ამბობს ბებერი;
ველარ შევლის უმარილი და ფერი,
ვერ იბრუნებს დაკარგულს დროს
ადრინდელს,
რალა რჩება? — მაქანკლობას ჰკიდებს ხელს,

და იმისთვის, ვინცა ბროლობს ღლალობს
სიხარულით დამაქანკლობს, დალალობს,
ბულ-მოდვინედ ჩამოივლის დუქნებსა
და იქარვებს სიყმაწვილის ბუქნებსა!

11

სილამაზით პეპელა ხარ ხატი'ა,
მიხვრა მოხვრა და ქცევა გაქვს კატისა;
ღღეში ასჯერ შეიცვლები მარჯივით,
მისთვის გეტრფის გული ანდამატისა!

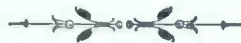
რადგანაც ხარ შენ ნარნარი ქმნილება,
„პოჟოლუსტა“ მისთვის გადავიღება;
არ შეგშვენის მშობლიური არა რა;
„მოდნა“ არის ეგ სხვა გვარი ცვლილება!

„მოდნებს“ დასდევ, იმაში ხარ გართული,
წერა-კითხვა გეზარება ქართული;
ერთის სიტყვით, რომ უნდათ, ისეთი ხარ,
მისთვის გეტრფის ეშხით სავსე აწ გული!

ეგ თვალები ეშხის ცეცხლით მწველია,
ეგ ტუჩები ტკბილად საკოცნელია,
შებებამდე სატრფიალო რამა ხარ
და დათმობა შენი მიტომ ძნელია!

შენ მიმხვდარხარ, თუ რად ხარ გაჩენილი:
რომ შეგშვენის უსაქმობა და ძილი!
შრომის ნაცვლად და კეთილის საქმისა
მხოლოდ ლხინში აგიღია შენ წილი!

სილამაზით პეპელა ხარ ხატისა,
მიხვრა-მოხვრა და ქცევა გაქვს კატისა;
ღღეში ასჯერ შეიცვლები მარტივით,
მისთვის გეტრფის გული ანდამატისა!

*
* *

რულ იყოს მისი სახელი,
შინც მთა გასცვალოს ბარზედა!
თვის ტომის დამწუნებელსა
ჭირი მიუვა კარზედა!

ნურავინ ისხავს სხვის ქურქსა
და ნუ სცვლის თავის ენასა,
თორემ ბოლოს დროს მოიმკის
უსუსტარ ცრემლთა დენასა!

ზადაგვარების მოსურნე
ბუნებისაგან კრულია,
მისი პირადი ღირსება
შოველგან დაჩაგრულია!

ძველ ტომში გამოსხლეტილსა
არ მოუშლიან კბენასა
და ახალ ტომშიც გაჰკიცხვენ:
დაუწუნებენ ფრენასა.

კრულია მისი ხსენება,
შინც დაჰგმობს დედა ენასა;
თვის ტომს ჰღალატობს და მითი
თვით ჰფიქრობს მალლა ფრენასა!

ლევინდიდან — «ვარდი და ეკალი»

საფლავის ქვაზე

ით ამ წყვილია და ბნელსა ლამეს
ანათებს მთვარე, სხივ-მომყინარე,
ისე აბრწყენდა ქველ მოქმედებით
ცხოვრების ბნელ გზას აქა მდებარე.

ვით ლაქვარდოვან ცაზედ კაშკაშით
ჩნდება თანდათან ვარსკვლავთა კრება,
ისე ბრწყინავდა მისი აზრები,
ვინც ამ ბნელ საფლავ ქვეშ იფარება;

და ვით ეს ვარდი, ნორჩი, კოკობი
ამო საჭვრეტი, წმინდა, სუნნელი,
ისე რჩეული იყო მის გრძნობა,
ვისაც აქ იცავს საფლავი ბნელი;

ვითა ბუღბუღი სტვენს მრავალ-გვარად
და შორს გაისმის მისი გალობა,
ისე უმღერებს ჩანგ მომართუთა
ამ გვარ კაცებსა ჩამომავლობა!

მეორე ქვაზე

ველ-ბაყაყის ბუდე იყო
სიცოცხლეში მისი გული,
შინიც გვამი დაწყველილი
დღეს აქ არის დამარხული.

ქვრივ ობლებს დამჩაგვრელმა
არ იცოდა ქვეყნად მადლი
და სამშობლოს ისე ჰხრავდა,
შით საფლავის მას ჰხრავს მატლი.

აზრებით მტრელს, ძმის დამჩაგვრელს
მრუდე ჰქონდა გზა და კვალი
და, რაც სთესა სიცოცხლეში,
ამოვიდა ვით ეკალი.

და ვაი მას, ვინც ამ გვარად
საუკუნოდ დაიძინა:
მის საფლავში გველ-ბაყაყებს
და მატლებს აქვთ მხოლოდ ბინა!

იმას დაჰგმობს შემდეგი დგმა,
შეაჩვენებს და დასცინებს,
და სახსოვრად საუკუნოდ
მას ბაყაყი უყიყინებს!..

ლევანდიდან — «გოგია მხანგურა»

ჩემს სამშობლოსა ღალატი
შავ ნისლივით ჩამოაწვა:
ძმამ ძმას საფრთხე გაუთხარა,
შვილმა მამა ჯვარზედ აცვა! .

ნსარგებლა მით სტუმარმა,
ჩემგანავე მოწვეულმა,
და სტუმრობა არ იკმარა:
მასპინძლობა უთხრა გულმა.

მაგრამ იმის მასპინძლობას
ჩვენ ქვეყნისთვის არ აქვს მადლი:
შცხო სენი თვალთ-მაქცური
ბულ-ღვიძლს უხრავს, ვითა მატლი!

და მის შემდეგ ჩემს სამშობლოს
თვისი ფერი შეეცვალა,
და ნაყოფის მოცემაში
დაეკარგა ძველი ძალა!

მარდი ეკლად შეიცვალა,
საპატიო გახდა ანწლი

და პურის წილ ითვისება
მგორვალა და მავნე ღვარძლი!..

მაგრამ, ძმებო, ნუ შევკრთებით!
სასხლავს მივჭყოთ ყველამ ხელი;
მკალს ძირი ამოუგდოთ,
სისხლით ვღებოთ მთა და ველი!..

მკლნარშია მწარ სიცოცხლეს
ვარდნარშია სჯობს სიკვდალი!..
ამ აზრით უნდა იმსჯელოდეს
მამულისა ვარგი შვილი!..

უსამართლო ძლიერებას
საუკუნო არ აქვს ძალი!..
შძლეველი საბოლოოდ
არის მხოლოდ სამართალი.

და მაშ, ძმებო, დრო ძვირად ღირს...
ნუ დავჰკარგავთ, დავეშუროთ
და ჩვენისა თავ-გაწირვით
შვილებს ქუდი დავახუროთ,

რომ ჩვენისა თავ-შეწირვით
აღარ ექმნესთ მონებით წვა,
და აღარც სთქვან, რომ ლალატი
მათაც უღლად ზე დააწვა!

დედის სიმღერა.

ხრა თვეს მუცლით გატარებდი
„მაით“ გშობე, „უით“ გზარდე,
და რად გიკვირს, ყოველს ქალზედ
უფრო დედას რომ უყვარდე?

ძალი მამას ქმარში გასცვლის,
ცოლი ქვრივი სხვას წაჰყვება;
მაგრამ დედას შვილის ტრფობა
სამარეში თან ჩაჰყვება!

ახლოს გული მისთვის უძგერს,
შორს მყოფს ფიქრით თავს ევლებს:
უფიქრელად თავს შესწირავს!
დედათვის შვილს ენაცვლება!..

მაგრამ შვილი ხშირად დედას
ბასცვლის ხოლმე საყვარელში!..
არ იცის, რომ მოტყუებულს
სხვისი სატრფო რჩება ხელში!..

მაგრამ ნება ბუნებისა
ეს არის და ასე იყოს:
დედამ უნდა შვილისათვის
თავის თავი დაივიწყოს!..

რა მოგშორდი, შეილო, შემდეგ
შავი ფიქრი გულს მიბრუნავს...
ვაჰ, თუ გშია! ან გწყურია!
ან გცივა და რა გხურავს!

მგებ გდინარ ბრძოლის ველზედ,
ბულს გასვია მტრის ისარი
და, რომ წყლული შეგიხვიოს,
დედა შენი არსად არი!..

ვაი, თუ შენს ლამაზს თვალებს
ჰეავი ჰკორტნის და ყორანი;
და უნაგრით უპატრონოდ
დაგხეხვინებს თავს მერანი!...

ვაჰ, თუ შენსა ხუჭუქ თმასა
ჩიტი ბუდეს შიგ უფენდეს?
მაშინ დედა შენიც ჩიტად
ზადაიქცეს, შენსკენ ჰფრენდეს!...

ღის სიმღერა.

მა კარგი და რიგიანი
ღისთვის არის საქებარი,

თუ მასთანაც იმავე დროს
არის მისი მეგობარი.

მეგობრობა არის გრძნობის
და აზრების შეთანხმება,
თვარა უამათოდ არის
ანგარიში, და გაქრება!...

მე გოგია მისთვის მიყვარს,
რომ ძმაა და მეგობარი;
და მისთვის მსურს მისი ხილვა,
მასთან ხშირი საუბარი,

რომ თავიდან ფეხებამდე
ის მამულის-შვილი არი!...
თვის მარჯვენას მისთვის ხმარობს
და მისთვის ჟღერს მისი ქნარი.

ღმერთო, მიეცე გამარჯვება,
ზანსაცდლისგან დაიხსენი!
დაგვიბრუნე შინ მშვიდობით,
ბევედრები მონა შენი!

და თუ მოკვდეს ბრძოლის ველზედ,
ბაემსკვალათ ისრით გული,
მაშინ ჩიტად გადამქმენი!
მსურს, შევიქნე მე ბუღბუღი,

რომ მის საფლავს მარტოხელსა
მე ვუსტვენდე გრძნობა-მტკბარი,
და იმ ხმასაც ყურს უგდებდენ
არე მარე, მთა და ბარი...

ცოლის სიმღერა.

ითხარით, ლამაზ ცოლისთვის
ნეტა რა არის ქმარიო?

ადვილად გამოსაცვალი
ვერცხლისა რამ ქმარიო!

ღღეს ერთს მოირტყავს, მეორით
ხვალ დაიშვენებს წელსაო;
თუ დაეკარგა, იტირებს,
მაგრამ გაუძლებს სენსაო!

ლამაზი ქვრივი ცრემლებსა
დაშვენებისთვის დაჰღვრისო,
და რომ შენიშნავს ლამაზს ვაჟს,
ბეკლუცად თავს ძირს დაჰხრისო.

და ქვეშ-ქვეშ იწყებს ჭკრეტასა,
მორცხვობით თვალებს ნაბავსო;

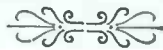
მაგრამ ამ ხერხით საქმროსა
შუბად მახეში აბამსო!

მრთხელ ნაცადი ცოლობის
ხელში დაიჭერს ქმარსაო
და, თუ არ იქმნა მორჩილი,
ცხვირიდან ადენს ძმარსაო!

ზაბატონდება ოჯახში,
ბანზედ გაიჩენს კუროსო,
და ქმარი ვერას გააწყობს,
ბევრიც რომ იფხაკუროსო!..

ჭკვიან ქალს ვერ შეაშინებს
ძვრივობა, ქმრის სიკვდილიო:
შაეს იცვამს, მაგრამ იმედი
ბულში უჩნდება ტკბილიო!

მითხარით, ლამაზ ცოლისთვის
აბა რა არის ქმარიო,
თუ არ ადვილად საცვალდი
შბრალო რამ ქამარიო?!

* * *

ადელიან გულისა ვნებამ
დამაწყევია შავ-ბედი!
ფრთებ-დაკვეცილმა ოცნებამ
მთლად წამიწყმიდა იმედი!

სიკოცხლე-გამწარებულსა
მით შემეცვალა გუნება:
ნდობა აღარ აქვს გლახ გულსა,
სულმაც დაჰკარგა რწმუნება!...

და ასე ამბობს გონება:
„დააცხრე გულის ვნებაო!
სიკოცხლე არის მონება,
სიკვდილი — განსვენებაო!“

* * *

ღმართ-აღმართ მივდიოდი მე ნელა,
სერზედ შევდეგ, კმუნვის აღი
მენელა;

მზემან სხივი ჰომათინა მაშინა,
სიკოცხლე ვგრძენ, სიკვდილმა ვერ მაშინა.

შემიდუღდა მაშინ სული და გული;
იმ ნადულში თვით მე ვიყავ დაგული.
ბულმა ძგერა, სულმა შეფოთვა დამიწყო,
ხმა სიმართლის შეუპოვრად გაისმა,
(აწ იგი ხმა ვერ ისმინოს გაისმა).
ცის მახლობლად ფეხ ქვეშ ვიგრძენ მიწა მე,
ვსთქვი: „ცხოვრებავ, მეც ერთ კაცად
მიწამე!“

და ვიფიქრე: „ჩემი სატრფო სად არი?
ნისლი ჰბურავს, თუ დღე უდგას სადარი?“
ბადვიხედე, ვნახე, რომ სხვას ჰმონობდა!
შამიკვირდა! ვსთქვი: „მტერს როგორ
მონებდა?“

მოხიბლულა, შემცდარია. ის არი...
აღერსით მთვრალს ვერ უხილავს ისარი!“
მივაძახე: „ქინჯარში ნუ ვარდები!...
ნუ გგონია იქ ია და ვარდები!
შეიბრალე თავი შენი, იცოდე!
მაგ შარბათში საწამლავს სვამ, იცოდე!“
არ მისმინა მწუხარებით დანაგულს
და დამასო საუკუნოდ დანა გულს!
აღმართ-აღმართ მივდიოდი ნეტა რად,
თუ ამ სერზედ თავს ვერ ვგრძნობდი.
ნეტარად?

ჩემო თავო! ველარ გკურნვენ წამალით!
აღმართ-დაღმართ დაუყვევი, წა მალით!

იქ ჩაბძანდი, სად გელიან ლოდებით!
ბარით, ნიჩბით, კუბოთი და ლოდებით!
ღაივიწყე, ვინც გახსოვდა მარად ის,
ხელ-დაკრებით განისვენე მარადის!

*
* *

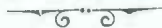

მერთმა მტერსაც ააშოროს
მეგობარი შენისთანა:

ღილას სხვა ხარ, საღამოს სხვა,
აე კარგობის გამოცანა.

შენს მეგობარს, ტკბილ-მოუბარს
მითი უბნევ გზა და კვალსა,
რომ ხან მასთან გულს იყინვებ,
ხან იკიდებ ტრფობის აღსა;

ხან სიცოცხლეს სრულად სწირავ,
ხან უდგები გან-და-განა;
მაგრამ რადგანც პოეტი ხარ,
უნდა იყო გამოცანა!

იმერული ლექსი.

პატარა საყვარელო,
რისთვის მომიკალ გული?
ბალიაში გაგზარდე,
ვით მაისის ბულბული.

შაქრით მყავდი გაზრდილი,
შენთვის ვლე კიდის კიდე!
პატარა საყვარელო,
ცეცხლი რად მომიკიდე?

ბული შენ მოგიძღვენი,
სულიც ხომ შემოგწირე!
პატარა საყვარელო,
შენ რალად დამამცირე?

რომ დამგმე უმიზეზოდ
და გამცვალე სხვაშია;
მიჯობს, დამწვა ცეცხლითა,
ან ჩამაგდო ზღვაშია!

პატარა საყვარელო,
ჩემო მკვლელი უგულო,
ბალიაში გაზრდილო,
ბაზაფხულის ბულბულო!

მუხამბაზი.

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ტურფავ, შეგიყვარ-
დები!

ცაზედ მზეა, ქვეყანაზედ შენა ხარ!
შეცდომით ძირს ჩამოსული ზენა ხარ.
შაქრის გულო, ბულბულისა ენა ხარ!
სიხარულო, ჩემის ცრემლის დენა ხარ!
მკლით ნუ მჩხვლეტ... დამიბრუნე ვარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

სიყვარული ისა სჯობს, რაც ძველია:
საუკუნო მეგობრობის მცველია!
ახალი კი დროებითად მწველია
და ყმაწვილთა მხოლოდ სანატრელია.
შენ ერიდე!.. მოიფარე ფარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ქალო, შეგიყვარდები!

ჩემსავით რომ შეგიყვაროს, ვინ არი?
ვინ გაღმერთოს ციურად მომცინარი,
თუ არ მევე?.. გინდა ვიყო მძინარი,

შენი სახე მაინც ჩემ თვალთ წინ არი;
თუ გამიქრა, კლდეზედ გადავარდები!

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ზეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!
აწ რაღა ვარ შენგან ტრფობას ჩვეული?
ვეხეტები გზა და კვალ დაბნეული!
ლხინს ვშორდები, ჭირისაგან წვეული!..
ბაყრის წამი ჩვენი იყოს წყეული!..
სჯობს, შევრიგდეთ!... ფეხთ-ქვეშ დაგი-
ვარდები!

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ზეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

საწყალი და დარბაისელი.

ინც ტიკივით იბერება,
ისე დადის ამ სოფელში,
იმას რჩება მოედანი,
ბურთიც მას უჭირავს ხელში.

თორემ ამისთანა საწყალს
ვინ მიაქცევს ყურადღებას?
უპირ-ბაღო მაწანწალა
თავს აძლევს თვით დავიწყებას.

ვინცა მხოლოდ გარეგნობით
თავს იწონებს ხალხის თვალში,
ის მოსწონთ და მის ზნეობას
არვინ ჩაუდგება კვალში!

თორემ ამისთანა ვინმე,
ბინდა იყოს კაცი სრული,
ბარეგანის უხერხობით
აქვს ღირსება დაფარული!..

ჯამქრიახი ჩვენი ხალხი
თვალს იხუჭავს სიმაართლეზედ:
დიდებულს ქურდს ვერას ჰკადრებს,
მართალ საწყალს იჭერს თხლეზედ!

მაგალითად, ეს საწყალი
ამ დიდ-კაცსა შევადაროთ,
ავწონოთ და დავაფასოთ,
ისე, მხოლოდ სამასხაროდ!

დიდი კაცი მსუქანია,
თავ-მსხვილი და მუცელ-დიდა;

და თუ კარგის ზნის არ იყოს,
პოლოტივით რა გაზრდიდა?

მს საბრალო კატის შაშხს ჰგავს,
ძლივს დალოდავს ცოცხალ-მკვდარი;
და თუ არ უზნეურობით,
რისგან არი მაშ გამხდარი?

ღიღი კაცი მდიდარია,
საწყალი კი დღიურ მუშა,
და თუ ეს ჭკვიანი იყოს,
ამის საქმე რამ დაფუშა?

ღიღი კაცი ანგარიშით
იცინის და იჭყანება;
შიგნით სხვაა, გარეთ სულ სხვა,
ბაწვრთნილი აქვს გულის ნება!...

საწყალს კი ეს ანგარიში
აბოდეს არ ეყურება:
სიცოცხლის დროს სულ ხარხარობს
და ტირის, თუ ეტირება!

ღიდ-კაცი იქ იტყვის „ღიან“,
სადაც „არ“ არ შეიძლება,
და ამისთვის ასი რომ სთქვას,
მრთხელაც არ შეეშლება.

საწყალი კი სულ ტიქტიკობს,
საეჭოც კი, ჰსურს, რომ ახსნას
და ამ გვარად ასზედ ათჯერ
რომ არ შესცდეს, რა უნდა ქნას!

—
აი დიდ კაცს ზნეობითი
ამაღლება რით ატყვია!
მაგრამ ამ ჩვენს დღიურ მუშას
საწყალს ჯერ ვერ შეუტყვია,

—
რომ, ვინც მხოლოდ იბერება
პოლოტივით ამ სოფელში,
იმას რჩება მოედანი
და ბურთიცა მას აქვს ხელში!

გაზაფხულის სიმღერა.

ზის სხივებით შემოსილი
ქვეყნად მოვალ პატარძალი;
ბუნებაო, კმარა ძილი,
შენთვის მომაქვს ჩემი ძალი!

—
აჰყვავდი და აბიბინდი,
ძალა შენი თვით იჩინე;

მთლად გაჰფანტე შენი ბინდი,
ბარს ნათელი მოიფინე.

შეიმოსე საქორწინოდ,
მომეგებე მომავალსა
და მერმისთვის მეც სალხინოდ
შენზედ დავსდებ ჩემსა კვალსა.

ქვალს კეთილს და ნაყოფიერს,
საბოლოოდ მოსამკელსა,
და მისათვის ვიცვლი მე ფერს,
ბაცმევ მდიდრულ სამოსელსა.

მზის სხივებით შემოსილი
ქვეყნად მოველ პატარძალი,
და, ბუნებავ, შენ ქორწილი
ბამიმართე მე ახალი!...

ჯაფხულის სიმღერა.

ვირთი ბოლოს სასარგებლო
მძიმეც შხატედ გვეჩვენება!...
ვისაც მწარე უკამია,
იცის სიტკბოს გემოვნება!

მს სიცხე და მხურვალეობა
ჩემს ტვირთს ზდის და ამაჯრებსა!...
ვისაც ჭირით არ უთესავს,
ის ლხინით რას მოიკრებსა?

ბულ-გახსნილი, სიცხიანი
ვემონები დღეს ჩემს ბედსა
და მძიმე ტვირთს სიხარულით
ვითმენ, როგორც დიდს იმედსა.

ბუნებავ, შენცა წამბაძე,
მე ამიღე მაგალითად
და ნაყოფი ქვეყნის საზრდო
აიკიდე ზურგზედ ტვირთად.

მზის სხივი და მხურვალეობა
ტვირთს ზდის და თანც ამაჯრებსა;
ვისაც ოფლით არ უთესავს,
ის ვერაფერს მოიკრებსა.

შეგოდგომის სიმღერა.

უძუ მევესება ტკბილის რძით,
და შენც კი გშიან განაო?

მოსწოვე, შენი სარჩოა,
შვილო! ნანინა-ნანაო!

მხოლოდ ძუძუთ იზრდება
ბევრი სხვაც შენისთანაო;
სანამ არ გაძლე, ეს ძუძუ
სულ პირში გედვას!.. ნანაო!

თან სწოვე, თანაც იზარდე,
რომ ქვეყნის გამოცანაო
მრთს ღროში შენვე გაიგო,
ნანია, ნანა-ნანაო!

რომ რძე დაგაკლდეს, მაშინ ხომ
სჯობს გაგიყარო დანაო;
მაგრამ ეს ღმერთმა გვაშოროს,
ნანინა, ნანა-ნანაო!

ამ თვეებს მისაბაძავი
არვინ ჰყავს ჩემისთანაო;
ჰვეყანას ძუძუ აწოვეთ,
შძახეთ: „ნანი-ნანაო!“

ძუძუს მოადგა ტკბილი რძე,
აწვება თანდათანაო,
შვილო, მიშველე, მოწოვე!...
ნანინა, ნანა-ნანაო!

ჯამთრის სიმღერა.

ოვლით, წვიმით და ქარიშხლით
მოვალ, ყივნაც თან დამყვება!
ჩემის სუსხით დამსკვალული
საქონელიც ხშირად სწყევბა...

ქვრივ-ობლისა და ღარიბის
მე არა მაქვს სიბრალული!
შაი, ვინც არ დამიხვდება
თიფილს ოთახში!.. ქურქ-მოსხმული!

ბოქაულად შეეუგზავნი
ანთებაებს, სურდოს და მკვალს,
და თუ მარჯვედ არ დამიხვდა,
საუკუნოდ დახუჭავს თვალს.

არე-მარეს გავაბრუებ,
წყლებსაც შეუყენებ დენას,
ქვე-წარმავალს გავაშეშებ
და ავუბამ ფრინველს ენას.

ხმელ შეშას ფასს მოვუმატებ,
ცეცხლსაც გავაგემრიელებ:
ქველას დავაძახებ: „მცივა!“
არვის მოვიმადლიერებ!

თოვლით, წვიმით და ქარიშხლით
მოვალ, სუსხიც თან მეხლება
და ვაი მას, ვისაც ჩემი
ისარი გულს მიეხლება!

* * *)

ქვენ უნდა იქნეთ სწორედ
ჩვენი თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც გაგიცვნიათ
მარსკვლავი და მთვარეო!

*) ძუთაისში სათავად-აზნაურო ბანკის გახსნამ იმ წესებით, რომელიც არსებობს დღეს, ორად გაჰყო ახალ-თაობა. უკმაყოფილო დარჩენ „დროების“ თანამშრომლები და გაიმართა წერა. მართხელ მოწინააღმდეგეები შეიყარენ და რჩევა შექმნეს: „ჩვენც ახალი გაზეთი გავიჩინოთ და ისე ვუპასუხოთ ხოლმე. საქმე ისე გამწვავდ, რომ პირადობაზე მიდგა. მართი მეორეს აღარ ზოგავდა: ოპოზიციაში ცოტანი იყვენ: **ბ. წერეთელი, ი. მესხი, ნ. ნიკოლაძე, ა. ლორთქიფანიძე** და სხვანი. ეს ლექსები: „თქვენ უნდა იქმნეთ“ და „თავგების ლათაია“ იმ ხანებშია დაწერილი — „კატად“ ნიკოლაძეა მოხსენებული და „ვირთავად“ მეორე მხარის ბანკის მომხრის მეთაური.

ისევ თქვენ უნდა იქნეთ
ჩვენი თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც გვეხვეწებით
ჩუმად: „მოგვეხმარეო!“

თქვენ მეტი არვინ გვინდა,
სწორედ, თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც ბებერი ხართ
და გელისთ სამარეო!

ეს უნდა ავირჩიოთ
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც მაგის ქება
თქვენგან გვესმის ქორადო!

მეორედ ესა გვყავდეს
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც ბანკის ფულებს
მოგვცემს ერთი-ორადო.

და ან ეს უნდა იყოს
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც ჩვენი კენჭი
მივჭყიდეთ ერთ ღორადო!

აი, ეს უნდა იქნეს
ბანკის ზედ-დამხედველი,

რადგანც მაგის წყალობით
„ღამფასებლობას“ ველი.

სწორედ ეგ უნდა იქნეს
ბანკის ზედა მხედველი,
რადგანც თავში ბაყაყი
და გულშიდა ჰყავს გველი!

და ან ეს უნდა იქნეს
ბანკის ზედა-მხედველი,
რადგანც სიბერით ყრუა
და თვალით ვერ-მხედველი.

თაგვების ლათარია.

„დავკარგე ფერის“ ხმაზედ.

მეყრილან თაგვები
რჩევა ჰქონიათ,
როცა კატის ხმა
ბაუგონიათ.

შთქვამს ვირ-თაგვას
შკუდოს და ხმელს:

„რატომ ერთმანეთს“
ჩვენ არ მიესცემთ ხელს?

—
ნუ თუ არ გესმით
ძათის ჭყვილი,
რომლისგანაც გვაქვს
ზურგის ქავილი?

—
თქვენ ჯერ არა ხართ
ზამოცდილები
და მე კი მახსოვს
მათ ბრწყალ-კბილები!

—
თუ არ გსმენიათ,
აწ მომისმინეთ,
თუ მე რა მიყვეს
სამის წლის წინეთ:

—
ზამინავარდეს,
წინ გამიხტუნეს,
საქმე და ქცევა
რომ დამიწუნეს.

—
ბრწყალები გამკრეს,
ამაწრიბინეს;
მაგრამ ხელი ვერ
„ამალებინეს.

იმ თაროზედა,
სითყენც მე მარად
მივიპაროდი
ჩუმიად, მშიშარად!

ახლა მე იქ ვარ
სრული პატრონი
და იმედიც მაქვს
მომეცხოს ქონი,

თუ ეს კატები
არ იქნებიან:
თორემ, იცოდეთ,
აღრე თუ გვიან.

თქვენ არ დაგზოგვენ
ბაუტანლები!
მე კარვად ვიცი
მათი ბრჭყალები!“

მათს რიცხვში თურმე
იყო თრითინა;
რომ გაიგონა
ეს, გაიცინა.

აღგა და უთხრა
ზოგ-ზოგ თავგებსა:

„თქვენ ვერ მოარტყამთ
იმ კატებს ქვებსა.

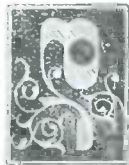
თქვენგანი ექვანს
ვერვინ შეაბამს!
და რასაც ჰფიქრობთ,
ის დაგიშაბამს.

დაღონდა ამით
ჩვენი ვირ-თაგვა;
სევდა მოედვა,
აქვს წვა და დაგვა!

და აღარ იცის,
ვის მიეკედლოს?
სიყვითლეს კიდევ
როგორ გაუძლოს!

*
* *

იღ ხანს ვსძებნე იდეალი,
მაგრამ არსად მოინახა!

ღღეს ავალე ყველას თვალი
და ვიცანი: ხა, ხა, ხა, ხა!

ჩვენი ცხოვრების სარკეში
თვალთ მაქცობა ჩაისაბა!
რა იმედი! რის ნუგეში!
მეცინება: ხა, ხა, ხა, ხა!

--

ბევრი ვნახე ჩამოსული,
ჩვენში ბრძოლა განეზრახა,
მაგრამ გადუბრუნდათ გული
სასაცილოდ: ხა, ხა, ხა, ხა.

მოიშალა რა ფაფხური,
ცხოვრებით რა შეილახა,
მტერს დაუწყო სამსახური
და შესცინის: ხა, ხა, ხა, ხა!

—

აღრე დასცინოდა ტუზებს,
ღღეს თვით დაულია ხახა
და უსაქმოდ ჰყლაპავს ბუზებს,
და იცინის: ხა, ხა, ხა, ხა!

—

ძატი იყოს, გინდა ქალი
ჩვენში ყველა არის გლახა;
და რად ვსძებნოთ იდეალი?
სჯობს, ვიცინოთ: ხა, ხა, ხა, ხა!

*
* *

აბრწყინდი, ჩემო კანდელი,
შინათლე ბნელი ღამისა!..
შინათლე, რადგანც დაგიჩა
სინათლე მცირეს ჟამისა!...

ჩემი სიცოცხლევც შენსავით
იწვის და თანდათან სდნება;
წარსული აღარას მარგებს,
მომავალი მენანება!

ღა მაშ შენც, ჩემო სიცოცხლევც,
რადგანც მშორდები ხვალისად,
ღლეის ღლე მაინც მილხინე,
რომ დრო ვატარო ხალისად.

*
* *

აირადად ხმას არვის გავსცემ,
ბინდა მლანძლოს, გინდა მაქოს!
უსამართლოდ თუ რამე სთქვეს,
მე გავაგდე მაშინ მაქოს!

რომ მეტყვიან: „ჰა ვკეთდებით,
ჩვენი ბანკი გაუხსნიათ!“
მე გავაგდებ მაშინ მაქოს,
პიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“

რომ მეტყვიან: „იმ კაცებსა
პარგი საქმე დაუწყიათ!“
მე გავაგდებ ჩემსა მაქოს,
პიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“

რასაც კი რომ გავიგონებ
ჭკუაში არ მოსასვლელსა,
პიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“
და ჩემს მაქოს ვსტაცებ ხელსა.

მაგრამ, როცა გაიგებენ
და მოხვდებათ გულში ტყვიათ,
მაშინ მაქოს გამოვაგდებ,
პიტყვი: „ახლა შეუტყვიათ!“

ფარეშების სიმღერა.

ჩან ეს სთქვა!... იმან ის სთქვა!
მს ეს არი!... ის იჲ არი!
ამას ეს ქვა! . იმას ის ქვა!
მს ისარი!... ის ისარი!

შიცით, გვითხრეს სხვებმა სხვისი,
რომ უქმნია ვინცლას რაცლა!...
ბაჩნდეს კბენა!... ნძგა, მაგას. . სსსი!
შიაფ! შიაფ! აცხა! აცხა!...

ძალლი კატას ემუქრება,
ძატა მტრულად ძალოს უყურებს!
მოედანი კი ვირს რჩება...
მღერის, აპანტურებს ყურებს!

ამან ეს სთქვა!... იმან ის სთქვა
შს ეს არი!... ის ის არი!
ამას ეს ქვა!... იმას ის ქვა!
შს ისარი! .. ის ისარი!

თჳალის ახილჳა.

აღლობა ღმერთს, აღარა მაქვს!
სიკაბუკის აწ სათვალე!
რაც მე იმან უმაცდინა,
ის, მკითხველო, უენ დათვალე!

სადაც მივიხ. მოვიხედე,
მომეჩვენა ია-ვარდი,
და მოკრება რომ მინდოდა,
შიგ ჭინჭარში გ. დღევარდი!

ღვიწუშე და მკურნალად
ბამოვძებნე მეგობარი,
მაგრამ წყლულზედ გადამავლო
იმ წყეულმა ცხარე ძმარი.

ამ უგულო გამეტებამ
წყლული უფრო გამიმწარა;
ბაჭირვების ტალ-კვესზედა
საყვარლისკენ გამაჩქარა.

სატრფო დამხვდა უსიამოდ,
ბამილესა მე ნალველი;
თვით ფერხულში გაერია,
ბადახვია მან სხვას ხელი...

ბულში ცეცხლი მომეკიდა...
ვაი ჩემს თავს, ამის მნახველს!
ნათესავებს მივაშურე,
ვსთქვი: „საშველად მომცემენ ჩელს!“

მაგრამ სახლში რომ მივედი,
ძარი დამხვდა დაკეტილი
ვარახუნე... ხმაც არ გამცეს;
მოიგონეს, თურმე, ძილი!

ბულ-მოკლოული გამოვბრუნდი,
მსაჯულს ვსთხოვე სამართალი,

მაგრამ საწყლად რომ წავდები,
ამარიდა მანცა თვალი!..

ზნეობითად დაჩაგრულსა
მომავონდა მე მოძღვარი;
მიველ... ისიც მომეგება,
ბადამსახა ლოცვით ჯვარი.

ჩემი ტანჯვა მოისმინა,
აუჩივილდა მასაც გული,
მკითხა: „შვილო, დაცემის დროს
ხომ არ დაგკარგვია ფული?“

მოვახსენე: „როგორ არა!..
ღამეკარგა... თანც სათვალე...“
არ იამა... ზე წამოდგა
და მიჩვენა კარი მალე...

მაშინ მივხვდი, რომ წაქცევამ
საქმე მიყო მეგობრულს!..
სოფელს თავი დავანებე,
ტყე-ტყე ვიწყე სიარული.

ჩემი ჩანგიც თან წავიღე,
მით ვიქარებ გულის ვნებას
და მხეცებს რომ შევეყრები,
წკინდის გულით ვამკობ ქებას:

ღიღო მგელო, შენ სჯობიხარ
ნათესავს და მეგობარსა:

შენ, თუ გშიან, მოიტაცებ
მთელ ჯოგიდან ერთსა ცხვარსა;

ისინი კი გამაძღრებიც
არ დაზოგვენ არცა ერთსა!..
თვალთ-მაქცობით ატყუებენ
ღაბლა კაცს და მალლა ღმერთსა!

სჯობს მსაჯულის განაჩენსა,
ღათვო, შენი სამართალი:
ისე შენი არ იზნევა,
როგორც მისი გზა და კვალი!

მსუქნებს სტყავებს სიცოცხლითვე,
ხელს არ ჰკიდებს მკლეს და მძორსა
და, მერწმუნე, ბევრად მეტობს
მისი ტორი შენსა ტორსა.

მოდღვრები და სულის კაცი
ბავიციანი სოფლად ყველა...
სიწმიდით და უმანკობით
შენ სჯობიხარ იმათ, მელა:

შენ იპარავ: ქათმებს, ბატებს,
იხვებსა და ინდაურებს...

ისინი კი ყველაფერზედ
თვალს ჭყეტენ და ცქვეტენ ყურებს...

პბილ ბასრო და ბრჭყალ-მახვილო
ბარეულო კატუნია!..
მინც რომ შენ არ გამჯობინებს
საყვარელსა... ვერ უცენია!

შენ არავის მიიკარებ
არც რისხვით და არცა თნევით,
ის კი აცდენს მამა-კაცსა
ქრუტუნით და კუდის ქნევით!

მხეცებო და პირუტყვებო!
ბაგიცანით ყველა კარგა...
და ღმერთს ვმადლობ, რომ მაცდური
მე სათვალე დამეკარგა!

სხვადასხვა ერი. *)

ალალმა ღმერთმა ხელახლა
ძაცს დაუბრუნა ედემი,
სადაც სცხოვრობდა ცოდვამდის
პირველი მამა ადამი.

შოვლის მხრიდამ მოატყდა
ადამის ტომი სამოთხეს!
ზაიყვეს, გაინაწილეს,
დასახლდენ თავ-თავის კუთხეს.

და მაშინ ბრძანა უფალმა:
„თქვენია მთლად ეს ქონება!..
მე ხელს არ გიშლით... იხმარეთ!
ზამოიჩინეთ გონება!..“

ის ანგელოზიც გაფრინდა,
ძარზედ რომ იდგა მცველად,

*) „სხვადასხვა ერი“. აქ ბევრი სხვა ერებიც იყვენ მოხსენებული მაგალითად: ისპანიელები, თათრები, სომხები, რუსები და სხვანი. მაგრამ ცენზურამ არ გაუშვა დაიჭირა და მე კი აღდგენა აქ ვეღარ მოვახერხე. მანსაკუთრებით სასაცილო იყო სომხები და რუსები.

და ხილულ იქმნა სამოთხე
ისევე, როგორც ძველად.

შოველმა ერმა თვის კუთხე
უნდა სდვას კილო და კვალი,
და ვინც აჯობებს იმათში,
იმას აკურთხებს უფალი.

ინგლისელები.

ინგლისელებმა შვენებას
არ მიაქციეს იქ ყური!..
აჰკაფეს ვარდი და ია,
ნაცვლად დათესეს ზედ პური.

მთები გახვრიტეს, კლდე აპეს,
ზღვა ზღვას შეურთეს არხითა
და ააბრუნეს ქარხნები
სხვადასხვა გვარის ჩარხითა

ამართეს დროშა მუდამი,
ზედ ეს დასწერეს სიტყვები:
„მხოლოდ შრომა და ვაჭრობა,
სხვას ქვეყნად არას მივყვები!“

და თავ-მომწონედ, ამაყად
ის დროშა ხელში იჭირეს;

სხვის თვალში ბეწვსა სწუნობენ,
თვისაში იქებენ ღირეს.

ნემცები.

შეორე დროშა ამართეს
ნემცებმა; ზედ ეს ეწერა:
„ჩვენი თავი და ოჯახი,
ამ ქვეყნად სხვა არ-რა გვჯერა!“

სანამ გვექნება სიგარი,
ჭუპატი, ლუდი, პურიო,
არას დავეძებთ!.. ჩვენ სხვების
არ გვმართებს სამსახურიო!“

ამ განზრახვითა შეუღდნენ
მეცნიერება-სწავლასა
და ერთნაირად იკვლევენ
ღარბაზებსა და თავლასა.

საპირის-გემო ქარხნები
ააგეს ფერად-ფერადი
და ზედაც დალი დაასვეს
სასაკუთრო და პირადი.

მერე დაიწყეს ოცნება,
როგორც მაძლარის წესია,

და იქ ჰფიქრობენ მოიმკონ,
სადაც მათ არ უთესია.

იტალიელები.

იტალიელთა რომ ნახეს
ის მშვენიერი ბუნება,
აიგზნეს სიყვარულითა,
ბაუორკეცდათ გუნება.

ღროშაზედ ასე მოქარგეს:
„შს არის ჩვენი მცნებაო:
სიყვარული და ოცნება,
სხვადასხვა ხელოვნებაო!“

ჭხატვენ, უკვრენ და მღერიან,
ბუნებას ეჯიბრებიან;
სხვებს მაგალითებს აძლევენ,
ძვეყანას ემოძღვრებიან.

თვალს სდევენ, გულსა ჰყვებიან,
კუქს ივიწყებენ ხშირადა,
და მის ბრალია, თუ ზოგჯერ
თავი უჯღღებათ ძვირადა.

ზრანგები.

ზრანგებმა თავის წილ ხვედრი
სხვადასხვა რიგად ვამართეს;
ბევრიც იშფოთეს და შემდეგ
წითელი დროშა ამართეს...

დასწერეს: „თავისუფლება,
ძმობა და სიყვარულიო
ვისაც არ ჰსურდეს ქვეყნისთვის,
ღვთისაგან იყოს კრულიო!“

სწავლა და ხელოვანება,
სიბრძნე და მეცნიერება
მისათვის უნდათ, რომ სხვებსაც
მისცენ მით ბედნიერება!

ზრომობენ შესანიშნავად,
ბულ-გახსნით, პირ-მომცინარად
და ჯერ არავის უნახავს
უსაქმურად და მძინარად.

ჭირში და ღვინში ერთგვარად
მაღალ-სულობით ქებულან;
ბევრჯერც ჰქონიათ შავი ღლე,
მაგრამ არ შეშინებულან!

სიუკენაც უნდა ისროლოთ,
შით კატა, ფეხზედ სდგებიან!..
რა ჭირიც უნდა მიადგესთ,
სხვის შემწედ ემზადებიან.

ძისრულიც ბევრჯერ უქნიათ,
არ დამტვრევიათ ფეხები...
და სჩანს, რომ ვერას დააკლებს
მათ, გინდ აწვიმოს მესხები.

ქართველები.

ძარბაველნი როცა შევიდენ,
და თავის კუთხე მონახეს,
შურთ-მაჯა მალლა შეიგდეს
და აღტაცებით დასძახეს:

„შენი გამჩენის ჭირიმე!..
ცხონება ეს ყოფილაო:
ზაფხულში საამოდ გრილა,
ზამთარში კარგად თბილაო.

რასაც კი თვალი ისურვებს,
ან გული მოინატრებსო,
სულ აქ ყოფილა; ღვთის მადლით
სრულად ვერავინ აკრებსო!...

და რაღა უნდა ამ ქვეყნად
ადამის შვილსა მეტიო?
ვინც ამას არ დასჯერდება,
ზიგი იქნება, რეტიო!

ამა სამოთხის კუნჭულსა
რაღა აკლია ერთიო?!.
ღავეჯდეთ და ღხინი გავწიოთ,
ვახსენოთ მალღა ღმერთიო! "

ღაჰკრეს ზურღა და ნაღარა,
ღასძახეს „ჰარი ჰარალი!“
წითელ ნუნუას ეწაფენ,
სთქვეს: „კუპრიელსო ზარალი!“

ამართეს ღროშა მალღლი,
ღქრო მკედღთა ნაკერი!
მამოეხატათ ზედ ჯვარი
ღა ქვეშ ეს იყო ნაწერი:

„მნა და სარწმუნოება,
ზნეობა საამურიო;
ამ ქვეყნად ყვეღას პატივი,
მალღა—ღვთის სამსახურიო!

მოყვრღისთვის თავის გავწირვა
ღა მეგობრული ვალღო!

მტრისათვის მოსაგერებლად
ბასრი შიშველი ხმალიო!..“

ახე დასწერეს, მაგრამ კი
ისინი ძილმა წაიღო,
და მათი კარგი ყოველი
ჩხიკვმა და ყვაგმა გაიყო!

ჯერ ცუდი სანახავია
იმათი მხარე მძინარი;
მაგრამ თუ გამოიღვიძეს,
ბედი იმათი წინ არი...

ბერძნები.

წინდახედულად, ხერხითა,
საწყლად შევიდა ბერძენი,
მდესმე გამოჩენილი,
ქვეყნისთვის ბევრის შემძენი.

შეხედა სხვების შენობას,
ბულ-და-გულ ათვალიერა;
მერე დროშაზედ ქარაგმით
ტკბილის იმედით დასწერა:

„სჯობს მაშინ ხერხი ვიხმარო,
როცა აღარ სკრის ხმალიო,

და ვიეშმაკო იქ. სადაც
არ გადის სამართალიო,

რომ დავიბრუნო ოდესმე
ჩემი დიდება ძველიო!..
და ნურვინ სცდილოვს უბრალოდ
შემაშლევინოს ხელიო!

არ ვკითხავ სლოვიანებსა,
დედას ვუტირებ თათრებსო,
და ინგლისელებს—მათ მომხრებს—
დავაკარგვინებ დავთრებსო!“

მდემში სხვებაც შევიდენ,
მაგრამ არ მოვიხსენიებთ,
რადგანც მიდგომით ვერ ვაქვებთ
და მართლით კი ვაწყენიებთ...

როცა ყველანი დასახლდენ,
მობრძანდა მალლით უფალი
და გადაავლო ედემსა
მამობრივ-წყალობის თვალი.

ბრძანა: „მსურს ყველას ვუჩვენო
მე ორი მაგალითიო
და ერთს კარგზედ და ერთს ცუდზედ
მათ მივუშვირო თითიო!“

ჯერ ფრანკუზებზედ უჩვენა:
„მისდიეთ იმათ კვალსაო,
და მაშინ მალლით ვაკურთხებ
თქვენს ბედს და მომავალსაო!“

მერე სკვითებსაც შეხედა:
„ამას ხომ ხედავთ თქვენაო?
არ მიჰყვეთ მაგის გზა და კვალს,
არ გაირისხოთ ზენაო!“

ბრძანა და ნათლით ამალღდა
ზეცასვე ღმერთი უფალი...
და, ვისაც არ სწამს ღვთის სიტყვა,
დაუბნელდება მას თვალი!..

უცხო მხარე.

სადაც სიღარიბეს
ბოროტებად არა სთვლიან,
სადაც პირად ღირსებაებს
ნაბოძვარში არა სცვლიან!

სადაც ყველა თანსწორია,
მართს მეორის არ აქვს შიში,
სადაც მოსპო ქრისტეს მცნებამ
ფარისევლის ანგარიში!

ამისთანა უცხო მხარე
შიცი მხოლოდ ერთად-ერთი:
მცნებისა სამთავეროში, —
იმას ჰქვია... სიზმარეთი!

სიმღერა.

უშინ ღამ მთვარე
სხივ-მომთინარე
ვნახე ლურჯ ცაზედ მონარნარებდა;
მუხით მგზნებარე,
ის შევადარე
ჩემს საყვარელსა .. გული ხარობდა!

დიდ ხანს და დიდ ხანს
იმ ნათელ საგანს
მე შევყურებდი სულ-განაბული;
ამ სულს და ამ ტანს
ჟრჟოლის თან ამტანს
ათამაშებდა ძვერითა გული...

ზრძნობით გამსჰვალულს,
ფიქრით მოხიბლულს,
არ მეტყობოდა ქვეყნიურება;
შეკვდავსა და სრულს
მგრძნობდი სიყვარულს,
ჭეშმარიტებად მჩნდა მაცდურება!

მაგრამ ბოლოს უამს,
სიტკბოების წამს
იგივე მნათობი მენაღველ-ძმარა:
სულს აწვეთებს უხამს
და გულს მით მიწვამს,
რომ ჩემგან მარად აწ მიეთარა.

ზანქრა ოცნება,
აუხამდა ვნება,
სიციცხლეც გაქრეს!.. რაღას მოველი,
თუ მოსვენება
ალარ მექნება,
შიგნივ და გარედ მედება ბნელი!..

დედა და უვილეზი.

ქერივ ოხრობის განაცადმა,
სიმწრის ლუკმით გამოზდილებს,
ცოტა იმედ-მოცემულმა,
მართხელ დედამ უთხრა შეილებს:

სხვის ეზოში მელა არის,
ჩვენსაში კი დიდი მგელი
და, შეილებო, მასახელეთ:
თოფ-იარაღს სტაცეთ ხელი!“

უფროსმა სთქვა: „მე რას დავდევი?
რისთვის უნდა ვიჩერჩეტო,
რომ მივიდე და შავება?!
თავი როგორ გავიმეტო?“

მეორემ სთქვა: „მეზობლისას
ბეიჯობს თავი შოვიყაროთ:
მოგკლათ მელა და ისინიც
მერე მგელზედ მოვიხმაროთ!“

უმცროსმა სთქვა: „აჰ! მეზობლის
მოხმარება ველარ გვარგებს:
სანამ თქვენ აქ მოხვიდოდეთ,
მგელი სრულად ამოგვაგდებს!“

მერ დათანხმდენ კერპობითა,
მოუვიდათ დიდი ჩხუბი!..
სასიკვდილოდ მოუღირეს
მართმანეთსა ძმებმა შუბი!..

სანამ უგნურ მაჩხუბრებსა
ვაი ჰქონდათ და ვაგლახი,
დიდმა მგელმა შეუპოვრად
ამოაგდო მთლად ოჯახი.

ქერივ-ოხრობის განაცადმა,
ღელამ რომ ეს დაინახა,

ცხელი ცრემლი გადმოღვარა...
მწუხარებით დაიძახა:

„ღმერთო ჩემო! რადგან ბედმა
მე შვილებში მომატყუა,
შვილის-შვილებს მაინც მიეც
შეძლება და მეტი ჭკუა!“

კითხვა მიზეზა.

კითხვა.

ჩემს ძარღვებში სისხლი ჰბრუნავს
პილპილითა შეკაზმული;
ხან ჯოჯოხეთს, ხან სამოთხეს
წამ-და-უწუმ იცვლის გული.

ზოგჯერ ჩემს ბედს არვინ ღირსა,
ზოგჯერ ვრჩები შესაბრალი;
ხან კოლო ვარ სისუსტითა,
ხან გულში მაქვს ლომის ძალი.

მს შარბათი, მე რომა ვსვამ,
ხან მწარეა და ხან ტკბილი,
ღა არ ვიცი—რა ვარჩიო
მე: სიცოცხლე, თუ სიკვდილი?

ჰასუხი.

თუ მაგ შენის გრძნობის ცვლისა
ბრალი იყო ტურფა ქალი,
ტკბილ შარბათსა დაეწაფე,
მწარეს აარიდე თვალი!

სადაც ვარდი აკოკრდება,
იქ ეკალიც ხომ იჩენს პირს;
მაგრამ ბრძენი მხოლოდ ვარდს კრეფს,
მკალზედ კი არ ახევს ცხვირს.

ძალიც ვარდის ჯაგი არის:
მკალთან აქვს უვავილები!...
მრში ერთი აირჩიე,—
თვითონ ჯავს თავს რად ევლები?!

სიყვარული.

ინდა რომ ვსთქვა ..
მაგრამ თევზი მაგონდება მის
ანდაზით

და რა გითხრა გაცხადებით
შენ გათქმულო სილამაზით?

„პირველ ყოვლის მოგაგონებ
შენს ცხოვრებას წმინდას, წასულს...“

Handwritten signature in a circle, possibly reading 'მედი' (Medi).

არ დავფარავ!... დაგაღონებ
და ვაშფოთებ ამით შენს გულს!

ბახსოვს, ოდეს ცხრა კლიტულში
შენ სცხოვრობდი დედოფლურად?...
სიმხნე გედვა მაგ კლდე გულში
და ვერ გპოვეს მათ უძღლურად?...

იმ დროებში შენი შოვნა
ბევრს უნდოდა ანგარიშით,
მაგრამ ვერვინ დაგიმონა
ვერც შეცდენით, ვერცა შიშით!

სხვადასხვა ტომის პირებსა
არ ჩაუგდე თავი ხელში,
ბულით მტრედს და სულით ბრძენსა
ვინ გჩაგრავდა ამ სოფელში?!..

თავ-შეხვეულს შენ მოტრფიალს
უგზავნიდი ხშირ შერცხვენას,
არ დასდევდი შენ მისსა გულს
და არცა რას იმის წყენას!...

მხოლოდ ერთი მე გიყვარდი!..
ჩემიც გასურდა სიყვარული!..
შენ ჰყვოდი, ვითა ვარდი,
მეც გეტრფოდი, ვით ბულბული!..

მაგრამ ბოლოს მიღალატე
შლოდნელად, დიაკურად!..
ბულში ცეცხლი მომიმატე,
ბამაშმაგე არ კაცურად!..

მოხიბლულმა, ვითა ჩერო,
მე დამაგდე ცოცხალ-მკვდარი
და ხომ გახსოვს, მშვენიერო,
თუ მე მაშინ რა გითხარი?

„ნუ სტყუედები, თავის მტერო!...
მე მაგდებ და სხვასთან მიხვალ?
მაგრამ დღეს კი, ბედნიერო,
რად არ ჰფიქრობ, რა გელის ხვალ?!

მონის ფასად დაგიჯდება
ღღევანდელი ეგ აღერსი!..
ხასისათვის ვინ გიჟდება? ..
რად არ იცი შენ ეგ წესი?!..

ბევრის აღთქმით, დიდის ხერხით
რომ ჩაგითრევს და შეგაცდენს,
მერე ზედ შედგება ფეხით,
დაგიმონებს, ცრემლებს გადენს!..

ლეჩაქს მოგხდის, გაგაშიშვლებს,
ბანგს შეგასმევს, დაგაძინებს,

ბამოგიზრდის მონად შვილებს
ღა თვითონვე შუენ დაგცინებს!

ამ თავითვე იჰკვიანე!
ნუ ენდობი გარყვნილს, მაგ ავს!
ღა მაშინ მეც, გეთაყვანე,
მსხვერპლად შემოგწირავ ჩემ თავს!..

მაგრამ, ვაი, ყურს არ მიგდებ,
მაცდურისკენ თვალს იშტერებ!..
მისთვის გულში მწველ ცეცხლს იღებ!
მისთვის მხოლოდ გულს აძგერებ!..

მიკვირს, მიკვირს, რად არ
გრცხვენის?
ჰხედავ, როგორ გიშვერენ თითს?!..
ღა „ივლითის ონოფრესთან“
რად არ ჰბაძავ შენტ მაგალითს?.

მს. გითხარი, მაგრამ შენ კი
ჩემი აღარ დაიჯერე:
შეიყვარე ის გულ-მანკი,
ბულიც მისთვის აძგერე!..

აძგერე და ახლა კი,
რაც გირჩიე მაშინ, ყველა

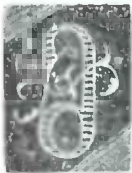
ბაგონდება, ვით არაკი,
და აღარ გაქვს მაინც შველა!...

მაგრამ იცი, მე რას გირჩევ,
ვით სნეულსა და ავადმყოფს?
თუ ორს კირში ერთს აირჩევ, —
გარყვნას ისევ სიკვდილი სჯობს!...

სხვასაც გირჩევ, მაგრამ თევეზი
მაგონდება მის ანდაზით
და სიტყვებსა ეს მიზეზი
ბულში მიკლავს უხმოდ ბრაზით!...

მზრუნველებს.

ამის სული გაუშვიათ,
პაპისას კი იგონებენ;
ღედას დედი-ნაცვალზედა
სცვლიან და თავს იწონებენ!

ნუ თუ შინ ვერ მოუნახავსთ
ვერც ცოცხალი, ვერცა მკვდარი
ღირსი მათის ყურადღების,
სახსოვი და საქებარი?

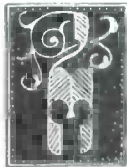
მაგრამ ამ ჩვენს სწეულ დროში,
როცა მეფობს ანგარიში,
რომელსაც ჰყავს დიდ-ვეზირად
მრგულობა, ანუ შიში.

ვის რად უკვირს, რომ მშობელი
მის ნაშობსა თვითვე ჰყიდის...
რომ შობილი თვის მშობლისვე
მოსაკლავად მარჯვედ მიდის?!

ხა! ხა! ხა! ხა! ქების ტაში
დაჰკარ!.. ბუქნაც დაუარეთ!...
შინაურებს შიმშილით ჰკვლენ,
მდიდრებს უდგმენ ტაბლას გარეთ!..

— ზის ზის —

ჩემს მებობარს.

აღა დროს შენი მღერაა,
შინაური და ნალარა:
მუხლებში ღონემ გისუსტა,
თმაში გერევა ჰალარა?!..

მაგრამ ჩვენს ძველებს რომ უთქვამთ:
„არ დაბერდება გულიო,

თუ არ ყოფილა ზნეობით
მაგლახად შელახულიო.

და გვამიც რაც უნდა დასუსტდეს,
მაინც ძლიერობს სულიო,
როგორც ძველ, ნახმარ ჭურჭელში
ქახური შენახულიო,“—

თურმე მართალი ყოფილა!..
მაგალითს ვხედავ შენითა:
სული და გული მრთელი გაქვს,
ხორცი თუმც გქვაღავს სენითა!

მაგრამ შენ შენთვის არ ფიქრობ:
ჰირი რომ გადგას კარზედა,
შენ მაშინ სტირი და ჩივი
სამშობლოს სატკივარზედა...

ამით ირისხებ უფროსებს,
იმღურებ ამხანაგებსა .
წრთხილად!.. ერიდე ხაფანგსა,
შოველის კუთხით ნაგებსა! .

თავს ნუ იმეტებ, სანამდი
შენს სამშობლოსა არგინხარ
და სანამ თითონ არ იგრძნო,
რომ ქვეყნის ურგო ბარგი ხარ!

მინც რა უნდა სთქვას, ნუ დასდევ!
შენვე ხარ შენი მსაჯული!
და მაგალითად ის გყავდეს,
მინც ჩვენთვის იყო ტანჯული.

ბ ს

ხალ-თაობის კაცია
და გულით კარგი სწადია,
მაგრამ, ბევრისა ვერ შემძლე,
ტრიალობს, როგორც გადია,

რომელსაც უნდა გულითა
თვით გამოზარდოს ყოველი:
ბატონის-შვილი, სხვის შვილი,
და მრავალ-გვარი ცხოველი!

ხან ცხვრებსა დასდევს მინდვრებში,
ხან მივარდება წიწილებს;
ძროხებსაც სწველის, ხბოს უვლის,
ლორს სდევნის, გოჭებს აჰყივლებს.

რა საქმეც უნდა გამოჩნდეს,
სუყველას ეპოტინება

და, თუ სხვა ნახა უსაქმოდ,
იცი ს პირ-და-პირ გინება.

ხან-და-ხან კიდევ დასწყევლის,
მაგრამ უგულოდ... ენითა!...
ღმერთმან ხომ იცი, არ შვრება
ამას ის თავის ჩენითა?!

ხედავს, რომ თავს ვერ გაართმევს
მარტო ის ამდენ საქმეებს
და, ვინც ზარმაცობს ოჯახში,
მის გამო უღრენს და უყუფს.

მაგრამ ამ გვარად მშრომელი
და გადამხდელი ომისა,
ბოლოს სიძულვილს მოიმკის
ნაყოფად თვისის შრომისა.

და გაკიცხულსა, საბრალოს
თუმცა ხელს კი ვერ ახებენ,
მაგრამ გახეთქენ გულზედა...
მიწაში ჩაუძახებენ!...

ნ ა ტ ვ რ ა .

ეტავე ჩიტი ვიყო, ჩიტუნია პატარა,
ტკბილის ხმით მოჭიკჭიკე, სიამით მონავარდე,
რომ გავვოგდე... ავფრინდე... ფრთები გავშალო ჩქარა
და ცისკენ თავისუფლად ისარივით ავვარდე!

მიფრინდები იმ არეს, სად ვარსკვლავნი კრთებიან,
სადაც ხშირად კაშკაში გააქვს მოწმენდილ მთვარეს;
იქ, სადაც მტრის ისრები მე ვეღარ მომწვდებიან,
იქიდან გადმოვხედავ ჩემსა სამშობლო მხარეს.

მხარეს, მაგრამ რა მხარეს? ოდესმე ბედნიერსა.
დღეს კი ჭირში ჩავარდნილს, დღეს კი ცოცხალ-
მკვდარ მხარეს,
სადაც ის აღარ არის რაც რომ ძველად ყავდა!
სადაც ძმა ძმასვე მხოლოდ უთხრის სამარეს.

ზნახავ იმ ბრძოლის ველებს, სადაც ბედი სწყდებოდა,
მტერი, მგონი, შემუსვრის ანგარიშში სცდებოდა,
რადგანც ქართველს იმა დროს თავი ავიწყდებოდა...
ბრძოლა!... სჯული და ენა კი მითი მტკიცდებოდა.

ღავეცემი გულ-მკერდით... იმ ველზედ ღავეშვები,
ნისკარტით ვუამბორებ წმინდას სახსოვარს მიწას!

წინა-პრების სახსოვრად კვნესით ჭიკჭიკს მოვჰყვები:
ძვეყანას შევაბრალებ... შევავედრებ მათ ზეცას.

მაგრამ ვით გავარჩიო ჩვენი მკვდარი და მტერი?
ხომ სულ ერთად ჰყრიან არეულ-დარეული?
წმინდა ბრე წინაპრების და მტრების ბილწი მტვერი
რატომ არ არის ნეტავ გარჩეულ-გასაზღვრული?

არ დავსდევთ, მაგრამ ის კითხვით ბუნებამ გასაზღვრა:
იქ ეკალი ამოდის, სადაც მტერი მარხია
და სადაც ჩვენმა ძველმა წმინდა სისხლი დაჰღვარა,
იქ მოდის ყვავილები და ზოგანც ვარდის ხეა.

შკალს და ბალახ-ბულახს, მტრის გულზედ ამოსულსა,
მივანებებ ბაყაყებს... დეე, მათ უყიყინონ!
მე ვარდის ყვავილებზედ ავიღეღვებ ამ გულსა,
ვიჭიკჭიკებ... და მკვდრებმა საუკუნოდ იძინონ.

ნეტავი ჩიტი ვიყო, ჩიტუნია პატარა,
რომ ჭიკჭიკით გამოვსთქვა ვნება ჩემის გულისა!
ვნახო ჩემი სამშობლოს ბედნიერება ჩქარა
და ვიმღერო სიმღერა შორის გაზაფხულისა.

აუბრალო ვირი?
თავი?

უ . . . ს.

საბრალო არის დატვირთული უზომოდ ვირი.
შეხებ არევით, თავ-ქინდრული მოდის თავ-
დაღმა;
მელარ ახერხებს საყოყნოდ გააღოს პირი
და უწყებლოდაც აღარ ესმის აღარც „აცის“ ხმა.

მაგრამ იგივე რომ ავკიდოთ ტვირთი, ბედაურს,
არად შეიმჩნევს, ვითომ ვერც გრძნობს: არი თუ არა?
კუნტრუშ-ხვიზვინით მონავარდობს, წაიცქვეტს რა
ყურს,
და ვირის სავლელ გზას გაივლის თორმეტჯერ ჩქარა.

ვირს კი ჰგონია, თუ მშრომელი მხოლოდ ის არი
და, ვინც მისსავით არ იტანჯვის ტვირთ-მოდებული,
არ ეკადრება მის ვირობას! არ არს სადარი!..
და ვირულ-სიბრძნით იბერება შეფერებული.

საბრალო ვირო! ჭკუა ძვირო! ვინ გააკვირო?
ჟურ-პანტურობა და ყოყინი შენი წესია!..
მაგით, ნუ ფიქრობ, ბედაური გააშავპირო!
ჟველა მას მომკის, რაც რომ თითონ დაუთესია!

და თუ ვერ მიხვდი უბრალო აზრს მაგ დიდის თავით,
რატომ არ გესმის, აბა რად გაქვს დიდი ყურები?
„ვირები რა გინდ ტვირთ-ქვეშ მოჰყვდენ, ისრისონ
მაინც არ ეთქმისთ უბედურებს ბედაურები“ [ზვავით,

სიხარული

ბ ს.

ხალ თაობას ჩემულობს
და ვითომც კარგი სწადია,—
და რომ საქმესაც არიგებს,
ვით მოურავი!... ცხადია!...

ის მოურავი, რომელიც
ღარბაისლურად ირჯება
და ორ-გულს ნახავს თუ ერთ-გულს,
ერთ-გვარად გაეკრიკება...

ვაუბატონს ქალებს ურიგებს,
ქალ-ბატონს მოჰგვრის კუროსა,
არც ბატონის-შვილს დააგდებს
შერთგულ-უმსახუროსა.

პირში ყველასთვის ვარდია!...
თაყვანს სცემს უმეტესობა,
მაგრამ ზურგს უკან კი ყველას
ის ეკალივით ესობა!

თუ არჩევანშიც ჩაუნარდა,
არჩევა არ აშორდება!...
ვაი ხალხს მისგან მოხიბლულს,
რა სასაცილოდ ღორდება!...

მისტვირული.

ქრელდა ჩვენი ქვეყანა
ხალხიც აირ-დაირია:

მათი საქმე და ხელობა
სულ სხვადასხვა ნაირია!
მართალ-მტყუანის გარჩევა
სწორედ რომ გასაჭირია:
ვის თვალშიც ბეწვი არა ძეკს,
მისაში თურმე დვირია;
ვინც რომ სპეტაკად მიგვაჩნდა,
ის თურმე სულ შავ-პირია.
ზურგს უკან ყველა ღალატებს,
პირში კი მთქმელი ძვირია;
მაგრამ მე ვბერავ გუდასა,
ხელში ავიღე სტვირია,
მსურს, ყველა ღირსად შევამკო,
მათ ვუთხრა ეგ შაირია;
ვინც უნდა იყოს, რა მგამა,
ბინდ დიდი, გინდა მცირია;
ბამოჩნდეს, ვინც კი დასჩაგრა
ძვირივ ობოლი და მწირია,
ბავსინჯოთ მათნი საქმენი,
ბამოუჩხრიკოთ ძირია
და შეუმუროთ საქვეყნოდ
იმათ ცხვირი და პირია;

მაგრამ ჯერ ქებით დავიწყოთ,
თუმც კი ნაქები ძვირია,
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!...

ახალ-წელიწადს გილოცავ,
ჩვენო კარგო ღიმიტრიო,
ძველებში შენ რჩეული ხარ,
მერავის ვერ შეგადრიო.
ღაგვიბერდი, მაგრამ მაინც
შრომობ, ჩუმად ოფლსა ჰღვრიო!
ლხინში მალლა თავს არ იღებ,
ჭირში დაბლა არა ჰხრიო;
შენს სახსოვარს ხალხის გულში
ვით ბეჭედსა ამოსჭრიო,
მაგრამ იმ ერთ ბატონივით
ბოლოს კი არ აურიო,
შენი წმინდა საქმეები
შეცრად არ აიმღვრიო.
თორემ შენსა სიყვარულსა
ჩვენ გულიდამ ამოფხვრიო.
ამ შაირით თუ გაწყინეთ,
მოგვიტევეთ მამობრიო!
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

ქოსტანტინეს თუმც არა აქვს
ნიჭიერებთან ცილობა,
მაგრამ მამულის საქმეში

შველგან აქვს მონაწილობა;
მით ქართველობა ეტყობა,
შვენის მამულის შვილობა,
მაგრამ რას იზამს აღმართში
მისი გულ-კეთილობა?
სხვის გულ გრილობას რომ ხედავს,
მისგან აქვს გულში კრილობა!
ღმერთმა აკურთხოს ჩვენ შორის
ეს ტკბილი მამა-შვილობა!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

საჯირითო მოედანზედ
ნიკო პირველი რაშია!
ბინდათ გითხრათ, რასა შვრება
და ან საქები რაშია?
შორს გამჭვრეტელი, მამაცი,
წინ-დახედული ვაჟია;
სადაც კი ჭკუა არ გადის
იქ ცეტი და გიჟმაჟია...
ხანდახან მტკიცე კაჟია...
მისგან ბევრს რამეს მოველით,
თუ არ გარდახდა ბაჟია!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!..

მართხმად აქებენ ყველანი:
პარგი არის ლევანიო,
ძართული ყურძნის ვაზია...

სანაქებო მტევანო;
მხოლოდ იმას აშორდება
ქვირე-ობლების წყევანო,
თვით ბრძენია, რაღად უნდა
იმას ჩვენი რჩევანო?...

პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

ივანე ბევრს კარგს გვბრძობდა,
თუ რომ არ მოაქორაო;
ამბობენ, სიბერის დროს მან
საქმე სულ გაასწორაო;
თავს სდებს, თუ ქართველს სომეხი
როგორმე მოაშორაო;
ჩვენ სასიკეთოდ გამართა
ერთი რაღაც კანტორაო;
ღმერთმა ხელი მოუმართოს,
თუ ბოლოს არ დაგვტორაო!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

აწ ახლებზედ გადავიდეთ,
ვახსენოთ ჩვენი ილია;
იმისი გემო ხომ ვნახეთ,
ცოტა მოძველო ხილია!
ქვეყნის ერთ-გულთ, გულ-წრფელი,
პარგი მამულის-შვილია;

ბულშია მეტად გულადი,
სიტყვით კი ცოტა ფრთხილია!
მე ვფიქრობ, ეს მისგან არის,
რომ დარბაისლად ზრდილია;
ცოტა უდროოდ გასუქდა
და ბედით კმაყოფილია
და არას აწყენს, ხანდახან
რომ მას დავუფთხოთ ძილია!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

ბიორგი ჩვენში ყველაზე
უფრო შრომის მოყვარია,
მაგრამ მისი ნაწერები
სხვადასხვაა, ორ გვარია:
ერთი ნიჭიერი არის,
მეორე კი ზღაპარია!
მგონია, თუ იმ ერთს კაცსა
მორი თავი აბარია,
როცა ერთი გამოჩნდება,
მეორე ჩრდილს აფარია,
საზოგადოდ კი ის კაცი
ჩვენში კარგი ლამპარია.
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

ახლა შენთან ალლა-ვერდი,
ძარგო მუშა ჩვენო სერგო,
„ივერიის“ და „დროების“

შემაერთებლო გვერგვო!
შმაღური ჯაფა, შრომა
არჩევანში წილად გერგო
და დრო არ გაქვს ხელოვნურად
რომ ჩვენ რამე დაგვინერგო,
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

პეტრეზედაც ცოტა რამ ვსთქვათ,
მაგრამ კარგად მოვიხსენოთ;
ჩვენ უმისოდ არ ვარგივართ
და არც ვარგა ის უჩვენოთ.
ახლოს კარგი სახმარია,
შორს არ უნდა გავაქენოთ;
უნდა ერთი თვე ვაშრომოთ
და თერთმეტი მოვასვენოთ.
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

სათვალავეში, რა თქმა უნდა,
რომ ნიკოც არ მავიწყდება,
მაგრამ რა უქნა, რომ იმაზედ
ამ ბოლოს დროს გული მწყდება:
შინაურებს წიხლებს ესვრის,
ბარეულებს ვეღარ სწვდება,
აქაც ფეხი აუსხლტება,
ო, ყინულზედ გაცურდება;
ცოტა გვიან კი მოუვა,

მაგრამ მაშინ გაოცდება!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

დათიკო კარგად დასტოვა
სახელ-განთქმულმა მამამა;
შვილსაც კი ერგო ის ქება,
ცოტა მან გაათამამა;
ამ ბოლოს კი გაგვი!უქდა,
აწყინა მუქთად ჭამამა
და ეჰ, ვითა ჰქნას ვარდობა
ასკილმა ანუ კამამა!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!...

მეტი წელი შეუსრულდა,
რაც რომ მწერლობს აკაკიო,
ბევრი გვითხრა შაირები,
ზღაპრები და არაკიო
და ძალიან კარგს იზამდა,
რომ დაგვეხსნას ახლა კიო...

ი ა ვ ნ ა ნ ა .

ავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!
მაფურჩქნულო ახალ-ნორჩო, შენ პაწაწინაო!
პგრე ტკბილად, უდარდელად რამ დაგაძინაო?
ღედის მკერდში მიგიგნია შენ ტკბილი ბინაო?
ღაიძინე, იავ-ნანა, ვარდო-ნანინაო!
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!

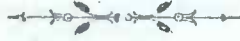
ღაიძინე, გენაცვალოს შენი მშობელიო;
ძუძუებში ჩავივლია პაწაწა ხელიო;
შენს ვაჟკაცობას მომასწრებს მე ღეთის მშობელიო.
აგცილდეს სხვისა მონობა დამამხობელიო!
თავისუფლების სხივები გულს მოგეფინაო!
იავ-ნანა, ვარდო ნანა, იავ ნანინაო!

ბაივსე და გაიზარდე, პატარა მთვარეო;
შეისწავლე და შეიტკბე სამშობლო მხარეო!
ანუგეშე, სადაც ნახო, მოძმე მწუხარეო!
შვილო, მამულის გულისთვის სისხლიც დაღვარეო!
ჩვენ ძველებმაც მაგვვარადა მტერი აშინაო.
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!

პაწაწინა იადონო და ვარდის კონაო,
ძური უგდე, დაისწავლე ჩემი ნანინაო,

თვალ-ხილულად დააკვირდი, იცან ქვეყანაო,
რომ გაიგო ამ სოფლისა ცრუ გაძოცანაო...
მაგრამ ჯერ კი დაიძინე, ადრეა განაო?
იავ-ნანა, ვარდო ნანა, იავ-ნანიანაო!

10
23.35

დედა და შვილი.

ავით მოსიღსა დედასა
შენიშნა მწარე ღიმილი
და ტიტინითა მივარდა
პატარა იმისი შვილი:

— „დედილო, რას მოგწყენია?
რად დაგიხრია თავიო?
ძვრივი არა ხარ, რას ეძებ,
და რად ვაცვია შავიო?“

ბევრჯელ შინახავს კურცხალი
წამწამზედ მოდებულო.
და, გულში ჩაკრულს, მსმენია,
რომ სხვებ გიძგერდა გულო.

და ეგ ღიმილი რას ნიშნავს,
ან ეგ ამოხვრა მწარო,

ან წამწამებზედ კურცხალი,
ან გულის ძგერა ჩქარო?

შენსა პატარა ბიორგის
მითხარი. ნულარ ჰმალამო...
რომ მოგიძებნო როდისმე
მაგ წყლულის გულის მალამო!“..

— „შვილო, შენ კი გენაცვალოს
საბრალო დედა შენო!
ნუ ჰფიქრობ, მარტო განკურნო
ჩემი მტანჯავი სენო!..

კურცხალი, უცებ ამოხვრა
და ეს ღიმილი წყნარო
სულ ყველა იმ დიდ-მიზეზის
ნაწარმოები არიო!

მს არის, შვილო, მიზეზი
იმ ჩემის გულის ძგერისო,
და ნუ გშურს მუშა შეიქმნე
ჩვენის საბრალო ქრისო!“

— „დედილო, მომეც ფარ ხმალი,
რომ ავისრულო ვალიო!“..

— „პდრეა, შვილო, ჯერ კიდევ
წიგნია შენი ხრმალიო!“

წიგნი მოსთხოვა დედასა
აღელვებულმა ყმაწვილმა
და მშობლის სახეც აღბეჭდა
ჩაღაც იმედის ღიმილმა.

კინტოს სიმღერა.

საყვარლისა ეშხედა
ღვინო დამიღვია;
მის ხსოვნა სიყვარულში
სულიც დაღვია!

მისმა შუქმა დამადნო,
სიცოცხლევ დამწვარია;
ღღე-ღღეობით მზე არის,
ღამ-ღამობით მთვარეა!

მისი ცეცხლი ამ გულსა
აროდეს არ ნელდება:
თუ იმას არ ვუყურებ,
ღღე ნათელი ბნელდება.

მაშინ ვკვდები სევდითა,
სისხლის ცრემლით ვსტირი მე,

სანამ არ მანუგეშებს,
იმისი კი ჭირიმე!..

საყვარლისა ეშხედა
ღვინო დამიღვეია,
მის ხსოვნა-სიყვარულში
სულიც დამიღვეია!.

კ ი ნ ტ ო .

რთი ვინმე კინტო ვარ,
საყვარელი მეცა მყავს!
ის სულ სხვა ვარდი არი,
სხვის საყვარელს არა ჰგავს!

შავგერემანი, შავ-თვალა,
ეშხის ცეცხლით მწველია!
ბაიყუში ქმარი სძულს,
ჩემი საყვარელია!

საცა წავალ-წამოვალ,
მაგონდება სულ ისა!
იმას კი ვენაცვალე,
ჰოი, მისი სულისა!

დალამდება თუ არა,
მელის გულის ძგერითა;
მე ჩავუვლი კარ-და-კარ
თარითა და მღერითა.

თუ რომ დრო აქვს, შემისხმობს,
ალარ უნდა ვედრება;
ჭფიცავ, ჩემ საყვარელსა
სხვისი ვერ შეედრება!

ჭირიმე! ჭირიმე! ჭირიმე!
შავგვრემანის ჭირიმე!
ჭირიმე! ჭირიმე! ჭირიმე!
შავ-თვალ-წარბის ჭირიმე!

ავადყოფი.

რ მომკვდარა!.. მხოლოდ სძინავს
და ისევე გაიღვიძებს!..

ბევრის ბრძოლით დაღალულსა
მჭივრება მოსვენება!

შემცდარია, ვინც გულს იტყვის:
წესი არის და ბუნება!

ჩვენ კი ჩვენდა თავად გეტყვით:
ბულსა სწამს და ჭკუას სჯერა,
რომ ჯერ კიდევ არ გამქრალა
მომავალი ბედის წერა!

მისთვის, რომ დღეს ველარ გვარჩენს,
არ გიმართებს ორგულობა!
ჩვენს წინაპრებს თუ ჰქონიათ,
ჩვენცა გვქონდეს დიდ სულობა!

ღეე, მისთვის გავლარიბდეთ,
ზურგს მოვიდვათ საწყლის გუდა:
პატიოსანს ღარიბს რით სჯობს
ბამდიდრებული იუდა?

არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს,
და როდესაც გაიღვიძებს,
მოიგონებს იმათ სახელს,
ვინც დღეს იმას არ ივიწყებს!..

მ უ შ ე ბ ს .

უშებო, თქვენი მარჯვენა
იკურთხოს ოფლით ნაბანი!
მიწაა თქვენი ლოგინი
და ლაყვარდი ცა საბანი!

უდროვოდ გცივათ და გცხელათ,
ბევრჯელაც რჩებით მშიერი;
მაგრამ ყველაფერს აიტანს
თქვენი ბუნება ძლიერი?

მიმხვდარი არის ევ თქვენი
შეუბღალავი გონება,
რომ პირუტყსავით არ შეენის
მშრომელ კაცს სხვისი მონება!

მაგრამ ჭირს ჰფარავთ საოცრად
და დახვალთ უსაყვედურო!
არ გინდათ, რომ სხვამ შეგნიშნოსთ
და გითხრას: „თქვე უბედურო!“

ამ გვარი ამპარტავნება
ძლიერებაა სულისა,
ღიდება კაცად-კაცადის,
დამატკობელი გულისა

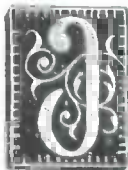
იმ უკვდავების წყაროთი,
რომელსაც ჰქვია იმედი
და რომლის მოლოდინშია
პაქს ვერ ერევა შავბედი!

ღიად!.. იმედი გირჩევს თქვენ:
ჯერ გქონდეს მოთმინებაო
და, როს საერთოდ, თანსწორად
სურვილი აღიგზნებაო,

ნუ გამოიღვეთ მაგ იმედს,
მე იყოს თქვენი საგანი...
მუშებო, თქვენი მარჯვენა
იკურთხოს ოფლით ნაბანი!..

*
* *

რთი ქალისას ამბობდენ,
მშვენიერება არიო!..

ნეტავ მას, ვინც კი გახდება
იმისი მეგობარი!..

ამ დროში საქართველოში
არავინა ჰყავს ტოლიო,
მაგრამ ვინ ღირსა, რომ ჰყავდეს
მისებრ ლამაზი ცოლიო?..

ტაძარი არის ტრფობისა
მისი უმანკო გულიო;
ბევრი ჭაბუკი გვინახავს
მის გამო გალახულიო!

ვითა ბუღბული კოკობ ვარდს,
დასტრფიან ყმაწვილებიო;
მხეთქებიან ერთმანეთს
უსაქმო ცუდლუტებიო!

მაგრამ ამ ლამაზ ქმნილებას
სხვა მხრით უჭირავს თვალიო...
მოდით და ნახეთ საქები
ჩვენი ქართველი ქალიო!

წაველ და ვნახე ლამაზი:
მართლა რომ მოსაწონია!
მაგრამ შემცდარი ბრძანდება,
ვისაც ქართველი ჰგონია!

სახელად ერქვა მაშინკა;
ვსთქვი: თუ რა არის მოდა-თქო?
ძველი დრო რომ ყოფილიყო,
მარიამ ერქმეოდა-თქო!

თავ-მოხდილს, საკუთარ თმებში
სხვებისაც ჰქონდა ჩართული!
სხვა ენით ამიყლორტულდა,
მზარებოდა ქართული!

ამბობდა: „როგორ ვიკადრებ
ქართულად ჩაცმა-ხურვასო!“
ნახევრად იყო ტიტველი..
თითქო აპირობს ცურვასო!

ქაქკაქივითა მეტყველი,
დახტოდა, როგორც კალია,
ის ტუტუცების დამწველი
და მათი გულის-კალია.

მხოლოდ ეს იხატებოდა
იმის ჟუჟუნა თვალეში:
„მე ჩემი დღე და სოფელი
უნდა დავლიო ბალებში!“

და ეს სიტყვები ეწერა
იმის მშვენიერ სახესა:

„სხვა საქმე არ მაქვს, მე მხოლოდ
აშვიებს ვუგებ მახესა.

მომწონს კალია, მალინა,
მძულს ვარდები და იაო!
სამშობლო რასა მიქვიან,
მეწყერსაც წაუღიაო!“

გამოცვლილი ღრო.

ამოიკვალა ქვეყანა,
ჩარხი ჯკუღმა ტრიალებს:
შირი კოკობ ვარდს დაჰგალობს,
ბულბული ვირებრ ჰღრიალებს!

2 ზამთარში სიცხე გვაწუხებს,
საფხულში დგება ზამთარი;
სომეხმა ხრმალი აიღო,
ძართველმა სომხის დავთარი!

ძურდები სკრიან სამართალს,
მართლებს უყრიან ბორკილსა,
და ქვეყნის მტერი იუდა
დასცინის მამულის შვილსა.

ბრიყვი და უსწავლელები
თავში უდგია ჭკვიანებს...
ბაჭყრეს ეს უამი ბარემლა,
ნეტავი რას იგვიანებს!!.

ახალი გზა.

სუ იფიქრებ, დაგაყვედრო,
შე მაცდურო ჩემო მუზა,
იპისთვის, რომ შენის რჩევით
ეკლიანი შემხვლა მე გზა!

გმადლობ კიდევ მისთვის, რომ შენ
ამიხილვ ბრმასა თვალი,
თუმც კი ჩვენში ცხოვრებისთვის
მწარე არის ეგ წამალი:

სად ვერც იტყვი, ვერცა ისმენ,
ვერც რას ნახავ საამუროსა,
იქ რად უნდა ბაგეთ სიტყვა,
თვალო ხილვა და სმენა ყურსა?!

ჩემს სამშობლოს კარგად ვიცნობ,
მომივლია კიდით-კიდევ;
შართლის თქმით და გულ-წრფელობით
ჭირი ქირხედ გადვიკიდე!

აქ მონება ჭკუა არის,
მუპირიოზა სიბრძნე დიდი,
და მას რჩება მოედანი,
ვინც კი არის მეტად ფლიდი!

მოტა მალღა ასასეღელად
ძმა ძმას იხდის კიბე-ხიდად,
მშობელს შვილი, შვილს მშობელი,
ძმარს ცოლი ჰსურს გასასუიდად.

აქ ღვით სჯული ფარისეველებს
ხელთ უპყრიათ ბადე-ქსელად
ძლიერების საპირ-ფეროდ,
შძლურების მოსაწველად!

მხოლოდ საწყალ მიწის მუშას
პრავინ ჰყავს გამკითხავს,

მისის ოფლით თავს იკვებენ,
ძურქად შიდის მისი ტყავი!

მაგრამ ვინ რას გვათქმევინებს,
ჩემო მუზავ, ტყვილა ელი!..
ღროა, სიტყვა უკუვაგდოთ,
სხვებ მოვკიდოთ საქმეს ხელი.

თორემ ისე ჩვენი შრომა
მსგავსება ბებრის ბუქნას!
რაც ყოფილა, დღეს არ არის,
რაც დღეს არის, ხვალ ნულა ჰქნას!

ქარიბო და განწირულო,
ნუ შეკრთები, ჩემო მუზა!
სანამ კიდევ ძალ ღონეს ვგრძნობთ,
ვერ დაგვაფრთხობს ახალი გზა!

მეზობარს.

აუქმებული, პირ-უმთნეველი
ქვალად ავიღე ხელში კალამი,
მხოლოდ მისთვის, რომ სიმდაბლით
წრფელი
ბულით მოგიძღვნო, ძმაო, სალამი!

აბა გეაცნობე, გასაჯე თავი:
როგორ მშვიდობით ხარ, მეგობარო,
ისე გეწყურია შენი ამბავი,
როგორც დაკოდლოს ირემსა წყარო!

შვინდა ვიცოდეთ (ხარ მეგობარი):
ვით შეეთვისე მაგ უცხო მხარეს,
სადაც სიბნელე სხვადასხვა გვარი
სქლად მოსდებია გულ-ბნელსა მხარეს;

შეხორცებია ჯაჭვსა მონების,
სულსა აშფოთებს, გულსაც აბნელებს
და მით სიცოცხლეს ქკუა-გონების
ატოცხალ-მკვდრებს, ისე აძნელებს!

ხომ არ შეგიფრთხა, ჩემო ბიორგი,
მით ეგ უმანკო ჭაბუკი გული
და შეგაპარა მან შიგ აღმბორგი
სისუსტის თესლი, კრუ სინანული.

შენის წარსულის წინა ცხოვრების,
იმ საქებისა და უცოდველის,
რომელიც თვისის ნამდვილ ღირსების
მართლ-დაფასებას ბოლოს მოელის?

მგებ შეწუხდი, ვითა, გულ-ჩივილი,
და სისუსტისგან თავსაც დაბლა ჰხრი,

როს გაგონდება ბუნებით ტკბილი
ტკბილ-მოლიმარი შავი-ზღვის პირი?

თუ; ვით მამაცი, გამოცდით ბრძენი,
ბულ-კლდოვანი და შეურყეველი,
შენს ბედის დევნას შენვე დასცინი
და მოთმინებით სულ სხვა ბედს ელი?

ზაგონდებიან, როს გული გიწუხს,
შენი აქ მყოფი შენ მეგობრები
და ოცნებითა შენს გულის პასუხს
იმათ უმქლავნებ, ესაუბრები?

და მითი უფრო მოუსვენერად
შენი სურვილი გულში მწიფდება,
და იმ ნეტარს დღეს მოელი ძარად,
როს ჩვენი აზრიც გახელმწიფდება.

მაშინ ჩვენც, ძმაო, რომ დავინახავთ
შენის ვარსკვლავის საამო კაშკაშს,
ბედნიერებად ჩვენს თავს დავსახავთ
და აღტაცებით დავჰკრავთ ხმოვანს ტაშს.

ძმარა, რაც დღემდის ახლად ღმკველად
ზადაგვხდომია დიდი საბრძოლო;
აწკი დრო არის, რომ დროს შემცვლელად
მოგვესმას ჩვენში ერთი: „ყიყლიყო!“

ბ ა გ რ ა ტ - ღ ი ღ ი .

ისტორიული პოემა.

კარი პირველი.

შეჩაესვენა ბრწყინვალე ქართლის
და მან დაჩრდილა მით არე-მარე;
და ბნელდა... მაგრამ მაინც მის ბედზედ
ბოლოს გამოჩნდა შუქ-მფენი მთვარე,

ლაჟვარდ ცაზედა წყნარად მცურავი,
პირ-ბადრი, ნაზი, პირ-მომცინარე,
და მას თან ახლდა მისი თან-მსრბოლი
ერთი ვარსკვლავი მოსხვიე-ცისკარე.

მაგრამ ამ დროსაც მოულოდნელად
აღმოტყდა სუსხით რისხვის გრიგალი
და აღმოსავლით გადმოიჭანა
შავი ღრუბელი დიდი, დიდ-ძალი.

ცა მოწმენდილი, ლაჟვარდოვანი
დაიფარა და დაბნელდა არე!
ვით გველვეშაპმა მზეთუნახავი,
ისე ჩაყლაპა ღრუბელმა მთვარე.

აი სურათი ქართლის ბედისა,
როდესაც განქრა მისი თამარო,

სანამ ზაგრატი მის ძით ზიორგით
არ გაუბრწყინდა შეუპოვარი!

მაგრამ სრულიად განკურნვა წყლულის
ძართლისა ბედმა აღარ აცალა,
როცა მოჰფინა ვითა კალია,
მძენვარე, მხეც-მქნილ მონგოლთა ძალა!

ლენგ-თემურს თვისის კოჭლობისათვის
ჰსურს მთელის ქვეყნის შურის-ძიება,
რომ დააკოჭლოს ყოველი ტომი,
რომელზედაც კი ჰსმენია ქება.

და რადგანც მაშინ ქართველთა ტომი
ზანთქმულობითა იხსენებოდა,
ქოჭლ-თემურსაცა მისის შურითა
სრამით აღარ ეძინებოდა!

იმას ეგონა, თუ ქართველ ხალხსაც
დაიმონებდა როგორც სხვა ტომებს,
და რომ ნახავდენ მის ურიცხვს ძალას,
ვერ გაბედავდენ ძლიერთან ომებს!

მაგრამ მოსტყუვდა!... საქმემ უჩვენა,
რომ ქართველთ გულში არ ედოთ შიში!..
ბევრჯერ გაბალთეს მონგოლთა რაზმი,
ძვენესით აძახეს: „ვაი“ და „ვიში!“

უფრო-და-უფრო განძვინებულსა,
ბული უძგერდა ტემურსა რისხვით
და რომ სიმხნითა ვერა გააწყო,
მან მოიხდომა, რომ სძლიოს რიცხვით.

„ას-ასს მონგოლს ვცვლი თითო
ქართველში,
მლონდ კი ვსძლიო!“ დაიდრიალა,
და ბოლოს, მართლაც, როდესაც მოსწყდა
მეომართ მხედართ საქები ძალა,

ბულადი ბავრატ მცირისლა რაზმით
ლონე-მიხდილი ტყვედ წაიყვანა;
მაგრამ დაპყრობა სრულად ქართლისა
ბიორგიმ მაინც დაუგვიანა.

მამისა კვალზედ მხურვალედ მსვლელი
მთებში შესულ ხალხს ის აღელვებდა
და ხან იქ, ხან აქ, მოულოდნელად,
მონგოლთა რაზმში გაიელვებდა.

მოსწყდა თან-და-თან ქრისტიანობა,
აოხრდა სრულად ნუხის მაზრები,
მაგრამ ჯერ მაინც კი არ დამცხრალან
მძვინვარე ტემურ-ლენგის აზრები:

კიდევ სხვა მხარეს დაიბანაკა
მსხვერპლად აიღო რა ზაქათალა!

აქაც ჰსურს, თვისი რისხვა მოჰტინოს,
ბამოიჩინოს სასტიკი ძალა!...

ზასცა ბრძანება მან მთელს ბანაკში,
რომ შეისვენონ დაღლილთა ძალით,
იმატონ ღონე და მეტ მკაცრობით
ხალხი მოსრისონ, რა აღგენ დილით!

ვინ გაბედავდა იმის ურჩობას,
ბრძანება უჩნდათ, როგორც ღვთის ნება!
დაწუნენ მონგოლნი, მაგრამ ჭართველებს
არ აძინებდა გულისა ვნება!

კარი მეორე.

შუალამეა. ბნელი უკუნი
ზე დასწოლია ქართლისა არეს,
რომ ძილში მაინც მან შეუყენოს
ოხვრა და კვნესა წყლულს და მწუხარეს.

ცა მშობლიური, ლაჟვარდოვანი
ვარსკვლავებით და მთვარით შემკული,
ვით გლოვიარე ძაძით მოსილი,
ნისლში იმარხვის ჩაშავებული.

ქვავილთა, თითქოს ნიშნად გლოვისა,
შეჰყენებიათ სუნნელთა ფშვენა,

და ბუღბულიცა ჩვეულებრივად
აღარა სტვენენ... დაჰბმიათ ენა!...

მათ ნაცვლად მხოლოდ ამ ბნელს წყვიდადში
ზამდგარა ლეშის სუნი საზარი
და მასთანც ისმის მგლისა ზუილი:
ქართვის მძორს ეძებს გაუმაძღარი.

ამ დროს მოისმა აქ ორის კაცის
ახირებული რამ საუბარი:
ერთი ჰყვედრიდა მეორეს, მაგრამ
შულ-მტკიენულად, ვით მეგობარი;

და მეორე კი შეუპოვრობით
პასუხს აძლევდა ხმის კანკალითა
და მის პირისგან ყოველი სიტყვა
ზამოდიოდა რაღაც ძალითა.

პარგელი ხმა.

„აოხრდა ქართლი, ქრისტიანობა
ჩვენის მოწმობით თან-და-თან სწყდება,
მაგრამ გმირული მისი სახელი
შკუნისამდე არ დავიწყდება!

ცოცხალ მონაზედ უმჯობესია
თავისუფლების ძებნაში მკვდარი!

იმისი საქმე შთამომავლობას
ბნელს გაუნათლებს, როგორც ლამპარი

დღემდის ყოველი მეფე ქართლისა
ამ აზრით იყო ხომ შემქმალული?
და შენ კი, გმირო, რად გვიღალატე?
რამ შეგიცვალა ფოლადის გული?

ზეითხარ, რად დაგმე შენ ქრისტეს სჯული?
რად შეარცხვინე ზით საქართველო?
სკიპტრა, გვირგვინი და შენი ქება
შენვე დააქცნე, ვით მწვანე მდელო!...

ქართველთა მეფე, დიდი ბაგრატი,
სახელ-განთქმული, დღემდე სვიანი,
ისე დაეცა განა დღეს სულით,
რომ უნდა გახდეს მაჰმადიანი?

ოჰ, რა მაგალითს აძლევს ქართველებს,
განთქმულთ, წინაპართსაკვირველ შვილებს
განთქმული მეფე, მისის მიბადვით
სულით დაცემას მათ უადვილებს!

თითქოს გიყვარდა შენი სამშობლო?!
მაგრამ არა, სჩანს, ჩვენ ვსტყუვდებოდით.
შენ ის გიყვარდა შენ სადიდებლად,
შენ საპირადოდ!.. რას მივხვდებოდით?!

ღღეს კი შემთხვევამ ცხადად გვიჩვენა,
რაც გულში გქონდა შენ დაფარული;
შექმნილო კერძო ცხოვრებისათვის,
იყავ ამიერ შეჩვენებული!..“

მეორე ხმა.

„ხა! ხა! ხა! ხა! ხა, გხედავ მოხუცო
სიბერისაგან გამოყრუებულს?!..
აზრს ველარ იკრებ სასწორ-მხედველოდ
და ვერ იმაგრებ აღელვებულ გულს.“

ნუ თუ გგონია, მაგ შეჩვენებით
ის შეაშფოთო და შეაშინო,
და მაგ მწარისა საყვედურებით
სინანულისა ცრემლი აღინო,—

ვინცა თავისი სამოთხე ტკბილი
მწარ ჯოჯოხეთზედ მტკიცედ გასცვალა
და ამ ქვეყნადაც გულით ატარებს
იმავე ჯოჯოხეთს!.. სწავს მისი ძალა?

მაგრამ გაბოდებს გულის ტკივილი,
ტყვე ტყვეს მამხილებ საყვედურითა
და გასურს, მოალობო ეს ჩემი გული,
ვითა ყმაწვილის, ცრემლების ღვრითა.

რაც უნდა მითხრა, არ გაგცემ პასუხს!
რაც რომ ცხადია, რაღად დავფიცო?
მაგრამ ბაგრატის პირადობა კი,
არ შეგიძლია, რომ დაამტკიცო.

მე ვგარი არის ჭეშმარიტება:
ნამდვილი და თანც მოჩვენებული;
მათი გარჩევა მეტად ძნელია,
ხშირად სტყუვდება საბრალო გული!

და რა იცი, რომ ჭეშმარიტია,
რომელიც შენ გაქვს, ის საფუძველი
და, ვით აქამდე შენს თვალში, აწცა
შენ სცდები...”

პარგელი ხმა.

„ვინა? განა მე ვსცდები?
შენ გინდა, ნათლად მიჩვენო ბნელი?
ნეტავი მართლა!... ოჰ, რომ შეგეძლოს
და გამიქარვო ეს ცეცხლი მწველი!...”

მაგრამ ამაოდ!... ვერ მოვსტყუვდები,
ცხადად ვუყურებ შენს მოქმედებას:
თუ ვითა სწირავ შენს პირადობას
ჩვენი სამშობლოს მაღალ დიდებას.

სანამ გვირგვინი თავს გედგა ქართლის,
მისთვის იყავი თავ-განწირული
და დღეს, როდესაც ყველა დაჰკარგე,
ტყვემან იცვალე ღროს შეცვლით გული.

მხოლოდ პირადის სარგებლობისთვის,
რომ დაიმოყვრო ლენგ-თემურ მხეცი,
მის წინ მლიქვნელობ და მაჰმადის სჯულს
მოწიწებითა თაყვანი ეცი!“

მეორე ხმა.

„მისთვის, რომ მიყვარს მე საქართველო!“

პირველი ხმა.

„არა, ეგ რა სთქვი! ვინ იტყვის უარს
თვის საყვარელზედ და აიღებს ხელს?
სჩანს, ადრეც გძულდა და არც აწ გიყვარს.“

მეორე ხმა.

„მე იმან მითხრას, ვინც სამშობლოსი
ჩემზედ უმეტეს ნამსახურია
და ჩემზედ მეტი იმის გულისთვის
მღელი და სისხლი ერთად უღვრია!“

ჯერ დამიმტკიცე, აბა მიჩვენე
ბრწყინვალე ღვაწლი შენი წარსული
მამულისადმი, და ჩემს ღვაწლსაცა
შენ შეუწონე ის დაფარული,

რომ მით დამტკიცდეს, თუ ამ ჩვენ ორში
ვის უფრო უყვარს თვისი მამული
და საპირადოდ, კერძობითა
ვის უფრო უცემს ამაყი გული?
აბა მოჰყვევი!“

ზიზგელა სძა.

„შენც კარგად იცი,
ვის არ ჰსმენია ჩემი სახელი?!
სადაც იოსებ კი შევარდნილა,
ზამაგრებული იქ ბრძოლის ველი.

სანამ სიბერემ არ დამასუსტა,
მტერზედ მახვილი არ გამცდენია
და თავ-განწირულს, შეუპოვარსა
სისხლზედა სისხლი დამიდენია!

თეთრი აღარ მაქვს თავზედ იმდენი,
რამდენიც ტანზე მტრისგან კრილობა!
არ შემდრეკია აროდეს გული,
მით დავიმტკიცე ქართლის შვილობა.

ჩემი ცოლ-შვილი, ჩემი სახლ-კარი,
ამ ქვეყნიური მე ნეტარება,
შველა შევწირე ტკბილ სამშობლოსა,
მინდოდა მისი ბედნიერება!

მაგრამ სიბერით რომ მოვეუძლოური
და არ შემეძლო ხელის ხმარება,
ბერად შევსდები, და საქართველოს
ღმერთსა ვავედრებ! მდის მდუღარება.

მეც შემომიჩნდა ლენგ-თემურ მხეცი,
რომ შემეცვალა ეს ჩემი სჯული,
მაგრამ შენსავით არ მოვხიბლულვარ,
არ გამყინვია მხურვალე გული!“

ძეორე სძა.

„ჭეთილი! მაგრამ ქართლისა ბედმა
სჯულის გამოცვლა რომ გთხოვოს მსხვერ-
პლად,
აშა სოფელზედ ხელ აღებუოი,
დასთმოზ იმ სოფელსც შეუნანებლად?“

პირველი სმა.

„სჯული ქრისტესი?!.. ხომ არა ხუმრობ?
მე ჩემს განზრახვებს აღემატება:
მშმაკებისთვის სულის შეწირვის
მირონ-ცხებულსა არა აქვს ნება.“

მეორე სმა.

„მჯერა! ეგ არის შენი რწმუნება
შეუხებელი, შეურყეველი!
და მაშ ახლა მეც დამიგდე ყური,
და, რომ მომისმენ, პასუხს მოველი:

მკუთით სრულსა და გრძნობით აღვსილ კაცს
შერ შეაშინებს უბედურება!..
რამდენიც უფრო ხელი ეშლება,
ის უფრო კერპად ემსახურება!

მისგან არჩეულ ცხოვრების საგანს
და სიცოცხლესთან შეკავშირებულს
მაშინ გასწყვეტს ის, როცა კუბოში
ჩასდებს ცივსა და უგრძნობელსა გულს.

ცოლის დამკარგვის ხვა ცოლს შეიერთავს,
მკვდარ შვილს უქარვებს მეორე შვილი,

მაგრამ მაგიერს კი ველარ ჰპოვებს
ბაცი, თუ არ ჰყავს მას დედა ტკბილი.

რა გინდ ღირსებით შემკულიც იყოს,
ვერ იქმს დედობას დედი-ნაცვალი!
თუ შვილზედ საშო თვით არ ასწვია,
ბანზედ უჭირავს ყოველთვის თვალი.

მეფე დამთმობი ერთხელ გვირგვინის,
ბევრჯერ მეორედ ისევ მიიღებს
და დაცემის დროს მიღებულსა წყლულს
ახალი ბედი სრულად ავწყებს.

მაგრამ, ვინც ერთხელ სრულად დაკარგავს,
ბულით გასწირავს რა მისს სამშობლოს,
ის სანუგეშოდ უკუნისამდე
ნულა მოელის კეთილსა ბოლოს.

არ ვგლოვ მე გვირგვინს და არც ჩემს სახელს,
მდესმე განთქმულს და განბრწყინებულს;
პითლა მახსოვდეს ის მცირე რაჟმე,
როდესაც ქართლს ვჭვრეტ მე აოხრებულს?

თვალ-წინ შიდგია ახლაც სურათი,
ის საზარელი დასანახავი,
როცა კალოზედ, ვით ბზე, მოღეწვის
ძუძუს-მწოვრები, უჭულიტეს თავი!...

მათი კენესა და მათი ტირილი,
ღედების მოთქმით შეზავებული,
ღდესაც ყურებში მე მიწივიან,
ტენი მეწვის და მეწამლის გული.

ხომ გახსოვს, ოდეს ქართველთ ქაბუკნი
ხელ-ფეხ შეკრულნი, დატიტვლებულნი
ველზედ ეყარნენ... და ზედ მონგოლნი
დაჯირითობდენ გამძვინვებულნი?...

და ან ის ჟღეცა... მაგრამ, ეჰ, კმარა...
რომელი ერთი უნდა მოვსთვალო?!
შთვალავია ოდეს ქართლის ტანჯვა!
ბადმოიხილე ზეცით, უფალო!

სამშობლოს ტანჯვის უძლურ მოწამეს
არ შემრჩებოდა აქამდე სული,
თუ რაღაც დიდსა უცნაურს ძალას
არ განემტკიცა კერპად ეს გული.

არც ეს ქვეყანა, არც ის ქვეყანა
მე აღარ მინდა, არცერთი არ მსურს...
სანამ ლენგ თემურს სამაგიეროს
არ გადვუხდი და არ მივაგებ შურს...

მაგრამ რა გვარად? ტყვე ვარ უძლური!
მოსწყდა ქართველი მისი გმირობით!

და ძლიერ ხალხთან რაღას გავაწყობთ
ჩვეულებრივის პირ-და-პირობით.

თუ არ ხერხითა და ცბიერებით?
და განვიზრახე მე მოტყუება
წენგ თემურისა სულის გაწირვით,
და აწ, უფალო, შენია ნება!

წენგ-თემურ თუ არ მაჰმადიანსა
არ მიენდობა სრულისა გულით!...
და მაშ, მოხუცო, აჰა მიზეზი,
თუ რად მიყურებ შეცვლილსა სჯულით.

ჩემის სამშობლოს გამოხსნისათვის
შუანასკნელად ეს მოვიგონე
და საიქიოც რომ დავივიწყე,
სული ჯოჯოხეთს მით დავამოხნე.

ზიცი, იქ ტანჯვა უკუნისამდე
არ მომეშლება, არ არს ადვილი!
მაგრამ ვინც მამულს სულსაც არ სწირავს,
იმას არ ჰქვიან მამულის-შვილი!..“

როცა შესწყვიტა ეს საუბარი,
მეორემ უთხრა: „მეც შენთან ვარო!“
და დაიყვირა: „უნდა უარ გყო
და ნუ შემრისხავ შენ, მაცხოვარო!“

ამ დროს უეცრად ბნელი განათლდა,
ცა გაიხსნა რა, გაიღო კარი
და ორი კაცი გამოაჩინა:
ბაგრატი და ისაკ, მისი მოძღვარი.

მუხლ-მოყრით მალლა ხელ-აპყრობილნი
უხმო-უსიტყვოდ ცას შეჰყურებდენ
და საქართველოს ჭირისგან დახსნას
უკანასკნელად მას ავედრებდენ.

კ ა რ ი მ ე ს ა მ ე .

ძილი გაუტყდა ერთხელ ლენგ-თემურს,
შეიხმო თვისთან ბაგრატი გმირი,
დასხდენ კარავში მარტოკა ორნი
და მეგობრული იწყეს თათბირი:

ლენგ-თემური.

„სული სულს იცნობს, გულს უგრძნობს,
გული,
ბმირსა მიჰბაძავს ქცევითა გმირი,
და რომ თემური ბაგრატს უყვარდეს,
ჩემთვის არ არის ეს გასაკვირი.

ძარგად თუ ავად, შემთხვევამ იცის,
მაგრამ მთლად შესცვლის კაცს სიყვარული,
რა ახალ აღთქმად ის გულში სჩდება,
მყისვე ირღვევა აქ ძველი სჯული.

მაგრამ ამასაც, როგორც ყველაფერს,
დრო შეუბრალო ბოლოს მოუღებს
და, ერთხელ შმაგსა გულის ვნებითა,
სინანულითა მაშინ აწუხებს.

და ეგებ ბაგრატ შენც მეგობრობის
სიყვარილით ხარ დაბრმავებული,
და თუ ოდესმე გული შეგერყა,
სჯულზედაც დარჩე შენანებული?“

ბაგრატი.

„თუ არ რწმუნება შეურყვევლი,
რა შეაცდუნებს, რომ გადაჰყვეს გულს,
ბუღსა შენახულს სოფლის ბრუნვისგან
და თავს ჭლარით დაგვირგვინებულს?“

მფიცავ მე ზეცით გულთა მხილავსა
და მასთან ყოველთ წმინდათა ძალებს,
რომ დრო ვერ შემცვლის და ვერ გამიქრობს,
დღეს რომ გულში მწვავს, მე იმა აღებს!

რასაც დღესა ვგრძნობ, მე ის რწმუნება
ქუბოს კარამდე მიმყვება სჯულად!
არა, ძლიერო, მაგ ექვებითა,
ზეტყობა, მსახავ გულში ორგულად!“

თემურა.

„მე? არაოდეს!.. მაგას ნუ ჰფიქრობ!..
ბანა არ ვიცი, რაა ქართველი?
მის შესადარი არსად მინახავს,
თუმც აზიისა ვარ მე მომვლელი!“

სულით მაღალი და გულით მტკიცე
მისი განზრახვა უზაკველია,
და სანამ პირში სული უდგია,
მის დამონებაც—უფიქრელია.

რომ მითხრას, ბაგრატს, ნუ ენდობიო,
თუ არ თვითონ შენ, ვინ გამიბედავს?
არა, ძმობილო, შენც კარგად იცი,
რომ თემურ-ლენგი ძლიერ შორს ჰხედავს.

მაჰმადის სჯული რომ სჯობს ქრისტესას,
ამას ჭკვიანი ბაგრატ თვით მიხვდა;
მაგრამ ტყვედ ქმნილისა ამდენს ქართველსა
თავისი სჯული რად დაავიწყდა?“

ბაგრატი.

„ქართველებისგან მაგ გვარი ქცევა
სულაც არ არის გასაკვირვალი:
საითაც მათი მეფე გაიწევს,
მათაც იქითკენ უჭირავსთ თვალი.“

ქართველთ მეფეთა თავ-განწირულთა
მითი მიინდევს ქვეშევრდომთ გული,
რომ არაოდეს არა ყოფილა
ხალხი იმათგან მოტყუებული.“

იქმუნა.

„მაშ თუ მაგრეა, მთლად საქართველოც
შენს მაგალითსა მალე მიჰბაძავს?..
და მაშინ სჯულის ეს შეთანხმება
ჩვენ ორ ტომს შუაც ჩამოაგდებს ზავს?“

ბაგრატი.

„მე არ იქნება. ამით არ მოშლის
ქართველთა ტომი ჭრისტეს სამსახურს!
ის ჰბაძავს მხოლოდ ძლიერს მეფესა
და არა ტყვედ-ქმნილს, უტახტოს, უძლოურს.“

ოჰ, რომ მქონოდა მაშინ ეს აზრი,
როდესაც ვიყავ მეფე ძლიერი,

დღეს მაჰმადის სჯულს აღიარებდა
მართად ჩემთანა ქართლისა ერი!

მაგრამ რაღა დროს, გვიანლა არის
ამაზედ ფიქრი, მოთქმა, გოდება,
სინანულითა თვის ნეკზედ კბენა
და უნაყოფო ცეცხლთა მოდება!“

შურსა უგდებდა ამ სიტყვებს თემურ,
თითქოს ჰხვრეტავედა ბაგრატსა თვალით;
ბოლოს მოსდო მას კისერზედ ხელი
და მოჰყვა ისიც ხმისა კანკალით:

თეძუნი.

„ბაგრატ, შენ გიციობ მხოლოდ მე კაცად
და მისთვის მიყვარს შენთან თათბირი,
რომ შენი სიტყვა სხვისას არა ჰგავს
და არ გატყდება ეგ შენი პირი.

შენც კარგად იცი, დედა-მიწაზედ
არავინა მყავს მე ჩემი ტოლი,
მაგრამ ვერავის ვერ მივდობივარ,
ბულით ურწმუნო, სულითა ობოლი.

ვის უნდა ვენდო? განა არ ვიცი,
თუ რას ჭფიქრობენ ჩემი სარდლები?

თუ მნახეს ერთი წაფორხებული,
ღამესევნიან როგორც რომ მგლები.

თუ არ შიშითა, სხვა ვერაფრითა
მიიბირება იმათი გული!
მათ ზნეობითი გრძნობა არა აქვთ,
ქართველს არა ჰგავს, ვხედავ, მონგოლი.

ამისთვის მსურს მე, რომ საქართველო
ხელში ჩავიგდო, ჩემსკენ მოვიძხრო
და სჯულით მათთან რა მევკავშირდე,
სხვა ხალხი მოესრა და სისხლი ვღვარო.

შენ მეყოლები მარჯვენა ხელად,
ქართველთა რაზმსა ჩემთვის დააწყობ
და შინ ვით მეფეს და ერთგულ ძმასა
დაპყრობილ ხმელეთს შუა გაგიყობ.

როცა ბაგრატი ზურგს გამიმავრებს
და თან მეხლება ქართველთა ჯარი,
მაშინ ხმელეთზედ ჩემს სამეფოსა
აღარ ექნება არსად საზღვარი.

ახლა ხომ იცი ჩემი ზრახვანი,
რაც ვსთქვი, შენ ლომო, ხომ გაიგონე?
მაშ წაიყვანე ჩემი ჯარები
ხვალვე და ქართლს მთლად დაიმონე.“

კ ა რ ი მ ე ო თ ხ ე .

შეპკრეს ამ გვარად გმირთა პირობა,
ბამოემგზავრა ქართლისკენ ბაგრატი!..
და არ იცოდენ, რად მოდიოდა —
ქართლის სამოყვროდ, თუ მოსისხარ
მტრად?

ძახეთში მყოფსა მეფე ბიორგის
შიკრიკი აძლევს ბაგრატის წერილს,
რომლითაც მამა გამოჩენილი
ამას მიუწერს შესანიშნავს შვილს:

„შვილო ბიორგი! ჩემი სურვილი
ასრულდა, სცხრება გულისა ვნება:
ლენგ-თემურისა სასტიკ ხელიდამ
ჩემი გამოხსნა ღმერთმა ინება.

ამხედრდა ქართლის დასაპურობელად
მონგოლთა ჯარი დიდი, დიდ-ძალი;
ღღეს გარეგნობით მაჰმადიანი,
მე ვარ იმათი დიდი სარდალი.

ბერდუჯის ახლოს ერთს ხეობაში
მე შემოვიყვან გზა-დაბნეულს ჯარს
და მაშინ, გმირო, აბა შენ იცი,
თუ როგორ დასცემ მძვინვარეთა ზარს“.

ვითა მალამო წყლულს, სამკურნალო
ისე ესწრაფათ ეს ცნობა ივერთ
და ერთხელ კიდევ თავ-განწირვითა
მკვეთნენ გმირნი მოუსვენართ მტერთ.

არ დაუგდიათ აღარც მთხრობელი,
ხევი აავსეს მონგოლთა ლეშით;
და სხვა მტრებისა აღარ მლოდენი,
დარჩენ ქართველნი ტკბილის ნუგეშით.

ქვალად მიიღო რა თვის სამეფო,
ბაგრატიმა ქართველთ დაუდვა გული
და იმერ-ამერთ შეერთებითა
ქვლავ განუკურნა სამშობლოს წყლული.

ასე იღვწოდა მამულისათვის
თავ-განწირული ის წინა-პარი
და, რომ მის ხსოვნას თაყვანი არ სცეს,
მისთანა ჩვენში აბა ვინ არი!?

ორი ქართველი.

ოთია მესხი და ადამ ბებურიშვილი

I.

სიბერდა ჩვენი ბოგია,
ძველი ქართველი რაინდი:
სიცოცხლის დილას მოშორდა,
მოუახლოვდა მას ბინდი;

სიბერემ თავზედ დასთოვა,
ბაუქრო გულისა ალი;
ძარღვებმაც ერთად უსუსტეს,
მუხლებმა უწყეს კანკალი.

და გულ-დაწყვეტით იძახის:
„სად არის ძველი ჯანიო?
ხმალს რომ იქნევდა, დღეს იმ ხელს
მიმძიმებს ყავარჯანიო!..“

ჩიფჩიფით ამბობს ამ სიტყვებს,
ჩაცვინული აქვს კბილები,
და პირში სიცილს აყრიან
პატარა შვილის-შვილები:

— „პაპია, რაზედა ჯავრო?
ვის ემუქრები და რასო,

რომ ძლივს აბრუნებ მაგ ენას,
როგორც ბებია ჯარასო?..

იკმარე, რაც მოგივლია
შენს დღეში მთა და ბარიო!
ახლა დაჯექი და გვითხარ
შაირი, ან ზღაპარიო!“

— „ჭაი თქვე კუდიანებო...
თქვენ ეშმაკებო... თქვენაო!
შაირსაც გეტყვით, ზღაპრებსაც,—
თქვენთვის არა მშურს ენაო;

მაგრამ ცელქობას არ მოჰყვით!
არ შემიშალოთ ხელიო,
თორემ იმ ტყიდან გამოვა
და ყველას შეგჭამსთ მგელიო!“

ჩეროში დაჯდა მოხუცი,
ზარს შემოუსხდენ ბავშვები;
მუბნებიან: „პაპია!
მოჰყევი ჩქარა!.. რას შერები?“

ხმის გასაწმენდად პაპია
მოჰყვა ძალ-და-ძალ ხველასა;
მერე ახსენა უფალი
და ეს უამბო ყველასა:

— „მსოფლიო ცხოვრებაშია
ქართველსაც უძვეს კვალიო:
შიგნიე — ოფლი და გუთანი,
ბარეთ — სისხლი და ხმალიო!

ღელა-ენა და ერობა
ქრისტეს სჯულს უკავშირაო,
მათ დასაცველად ოთხ-კუთხიე
ღმებე გაახშირაო!

არ შეუშინდა მონგოლებს,
სპარსალებს და არც თათრებსო;
ამბობდა: „ჩემი სამშობლო
მონებას არ იკადრებსო,

სანამდის შვილი შერჩება
უკანასკნელად ერთიო,
რომელიც ეტყვის ურჯულოს:
„მრწამს ჩემი ქრისტე ღმერთიო!“

ახსენებს წმინდა ბიორგის,
უშიშვლებს ქართულ ხმალსაო,
და გაჰკვეთს ბასრი მახვილი
მრთად რბილსა და ძვალსაო.

და მართლაც არწიე-ლომობდა
ქართველი მაშინდელიო!..

ღედაც სხვა იყო იმ დროში,
სხვა გვარი შვილის მზრდელიო!

შათი „ნანინაც“ სხვა იყო,
არ ჰგავდა ახლანდელსაო,
მონურსა, გასაკიცხავსა,
სიყრმითვე გასარყენელსაო.

მჯობნისა მჯობნე ამ ქვეყნად
აროდეს გამოლყელა...
ბევრი ჩვენს რაინდებშიაც
ბმირი რამ გამორეულა;

საშვილი-შვილოდ გამხდარა
შათი ქება და ხსენება!..
მამულის-შვილის ხსენება
ამ ქვეყნად ღმერთმაც ინება!

ახლა ის არის ქებაში,
შინც პლუტი, ანუ ლოთია;
მაშინ კი ბებურიშვილი
ადამი, ანუ მათია!

II

ახალ-ციხის სიახლოვეს
მართი დიდი მინდორია,

მალალ მთის ძირს გაღმლილი
სუფრასავით... სულ სწორია;

ზარს არტყია უტეხი ტყე
ამ ბუნებითს მოედანსა;
მრთს მუხლზედ ვერ გადაირბენ
ვერც მის სიგძეს და ვერც განსა.

მზის ჩასვლის დროს ამ მინდორზედ
ზამოგოგდა თეთრი ცხენი;
ზედ ჭაბუკი ვინმე იჯდა—
ცხენ უნაგრის დამამშვენი.

სამამაცო იარალით
ტურფად იყო შეკაზმული:
მტყობოდა მხარ-ბეჭიანს,
მკერდში ედვა რკინის გული.

ამაყურად მოიმზერდა,
აგელვებდა მის ტაიქსა;
ხან დეზს ჰკრავდა, ახტუნებდა,
ხან აძლევდა ნელსა ბიჯსა.

და ვინ იცის, იმ დროს მხედარს
რა ოცნება სად აფრენდა?!
აგონებდა სატრფოს კოცნას,
თუ მტრებზედა გულს უღრენდა?

შიქრებისგან გამსჭვალული,
შუა გზამდი რომ მივიდა,
შუბად ცხენი შეუჩერდა...
ქრმაცა შეკრთა... გაუკვირდა.

ბულში ეს სთქვა: „ნათქვამია,
ცხენი გულთ-მისანილო:
ამის ასე შეჩერება
ცუდი რამ ნიშანილო!“

ბავაზივით გაიბერტყა,
იარაღსა ხელი მიჰყო,
მათრახიცა წელში ირჭო,
მოფი ბუდით გამოიღო.

ღა მიიხელ-მოიხელა
მთხსავ-კუთხეს ავლო თვალი,
მაგრამ ვერსად ვერ შენიშნა
ვერც მტერი, ვერც მისი კვალი!..

თეთრას დეზი გაუქანა,
ბუნებაში ჩაიციანა...
— „აჩუ!“ ცხენი არ ინძრევა...
აიპართა, იჭიხვინა!

მის ჭიხვინზედ მარცხნივ ტყეში
სხვა ცხენმაცა იხვიხვინა...

მხედარმა სთქვა:— „იქ ვისია?
„მოყვრისაა, თუ მტრის ბინა?

მტერი ხარ, თუ მოყვარე ხარ,
ნუ იმაღვი!— მიადახა—
ვაჟკაცია პირდაპირი,
იმალება მხოლოდ გლახა!..“

ამ სიტყვებზედ ფინთხივით
ბამოვარდა ტყიდან კაცი;
შავ მოსილი, შავის ცხენით,
ჭგევანდა, იყო ის მამაცი.

ჯერ ლეკურად იჟღურტულა,
ქართულიცა გაურია:
— „შეგანანებ მუქარასა!
შენი სისხლი მეც მწყურია!

არ იცი, ვის ემუქრები
და ვისთან ხარ გულადიო?
შენს წინა სდგას დალისტნელი
ლეკი ალლი-ფოლადიო!“

ჭაბუკმა უთხრა ღიმილით:
— „ქარგ ბიქსა გხედავ თვალადსა
და ვმადლობ ღმერთსა, თუ მართლა
შემყარა ალლი-ფოლადსა!

მე მის ძებნაში დაღისტნის
მთა და ტყე გამიღვია!
ვსწუხდი: ვერ შევხვდი და მისი
სისხლი არ დამიღვია!..

ლექო, შენც ჩემი სახელი
შთუოდ გაგეგონება,
ბეტყვი თუ არა, ვინა ვარ,
მთლად დაგებნევა გონება.

მგებ მრავალჯერ ჩემს სახელს
შენთვის დაეფრთხოს ტკბილ ძილი...
აღამ რომ გაგიგონია,
მე ვარ ის ბებურიშვილი!

შენმა შეყრამან, ბელოდო,
მე გული გამიხარაო,
მაგრამ შენთვის კი ის სჯობდა,
რომ მიწა გაგეთხარაო.“

მს რომ უთხრეს ალლი-ფოლაღს,
თორნესავით ის აენტო...
— „ჰა ბურთი და მოედანი!
მობძანდი და გაესწორდეთო!“

ბამოვიდენ შუა ველზედ,
აღელვებდათ გულის ვნება;

ძნელი არის ორ ვაჟკაცის
ერთმანეთის შეტაკება.

თოფ-დამბაჩა აიცილეს
მართავ, თავი დაიფარეს;
მაგრამ ერთმანეთზედ მისვლა
ხმალ-და-ხმალ არ დაიზარეს.

ზამეტებით ხმალს იქნევენ,
მართავ შევლისთ მათი ფარი,
ჯერ არც იქით და არც აქეთ
ზამარჯვება არსით არი!

შეკრთა თეთრა კრილობისვან,
შეაჩერა პატრონი წამს,
აქით ლეკმა ისარგებლა,
მოუქნია ხმალი ადამს...

მაგრამ ტყვილა არ უქებდენ
ადამს ომში მარჯვე თვალსა;
ხმალსა ხმალი მიაგება,
არ ზოგავდა თვისსა ძალსა.

მარლივით გადაემტვრა
აღლი-ფოლადს მისი ხმალი;
მაშინ კი სთქვა: — „გაქცევაა
ჩემი მხოლოდ აწ წამალი!“

დეზი ჰკრა და გამობრუნდა,
ზააჰენა ბედაური;
ადამ აყრის კიეინასა:
— „ღამრჩი! შენ ხარ ჩემი პური!“

წინ აღლი და უკან აღამ
ღადგომიღან ტრიაღ მინღორს,
ღა ჰა, შეღმა ბეღაურმა
მოღტოღვა თეღრა ის შორს!

ადამ მწარე დეზებს იქნევს,
მტერი მიღის... გულს ასკღება,
მაგრამ ბევრიღ რომ იღავროს,
ამით აბა რას გახღება?

ამ დროს უღბად წინ შემოხღდათ
იმათ ერთი ვიღაც მღზავრი:
ჯორზედ იღდა, ლიღინოზდა,
არათრის არ ჰქონღდა ჯავრი!

ზაქცეულს ლეკს რომ შეხღდა,
როგორღ კურღღელს, უღაცხანა:
— „ჰოი! ჰოი! ვეღარ წახვალ!
ბევრი ღამრჩა შენისთანა!“

წყნარად თავი დაუარა,
სვეტივითა წინ დაუხღდა

ღა ისეთი მიაყვირა,
რომ ლექს გული შეუწუხდა.

მოუქნია ხმალი; თავი
წააცალა, როგორც წიწილს;
მერე მიუბრუნდა, უთხრა
მს სიტყვები ბებურიშვილს:

— „მე გაქცეულს არ მოვკლავდი,
მაგრამ იყო ხათრი შენი:
შეგატყვე, რომ შენ გინდოდა
ღაგერჩინა მისი ცხენი.

„ღა ჰა, ღმერთმა მოგახმაროს
ძარალი და ეს ცხენი!
შენ შეგმატოს, რაც დღეს ამას
უდროოდ აკლდეს დღენი!“

მს უთხრა და მიატოვა,
სიტყვა აღარ გაუგრძელა!
ჯორს დეზი ჰკრა, „ჩიშო!“ უთხრა,
ბზას გაუდგა ნელა-ნელა...

თავ-ბრუ დაესხა ადამსა,
აღარ ეხსნება მას კრიჭი;
სირცხვილით ველარ გადადგა,
ველარც გადმოდგა წინ ბიჯი.

თითქოს გაქვავდა, ვერ უთხრა
ვერც მადლი, ვერც საყვედური!
სთქვა: „ღმერთო, რა გაწყენინე,
რად მრისხე მე უბედური?“

მერჩია, იმ ლეკს მოვეკალ,
მნებებია მაცხოვარს!..
სირცხვილი კი არ ეჭმია
ჩემთვის ამ ვილაც მათხოვარს!

ჯორის პატრონი ცხენს სწუნობს,
მქროთ მოქედელი ფარ-ხმალსა!
შველას მე მაძლევს საჩუქრად,
როგორც მდიდარი საწყალსა!..

ან არის სწორედ სალოსი,
ანუ ვილაცა ლოთია.“
ღა მიაძახა:— „ვინ ხარო?“
პასუხი ესმის:— „მოთია!“

ამ სიტყვამ გამოათხიზლა
აღამი დაღონებული
ღა ჯორისაკენ გაიქცა
სიამით აღელვებული.

— „მომიცადეო! — უძახის,—
აღამი გევედრებაო!

ჰსურს, მიესალმოს ოთიას,
როგორც მას ეკადრებაო!

შენმა ქებამ და სახელმა
ძახეთი შეაჯერაო!
შენის შეყრისთვის იკურთხოს
ღღეს ჩემი ბედის-წერაო.“

ძირს ჩამოვიდა ოთიაც,
წინ მიეგება აღამსა;
მართმანეთს მეტის ზრდილობით
ველარ უბედვენ სალამსა.

აღამი ამბობს — „ოთიავ!
ბრძანე სალამი, შენია!
მე რომ გავბედო... პირველად,
ჯერ ყმაწვილი ვარ, მრცხვენია!

მასთანაც შენი მეტია
მაჟკაცობისა სახელი!
არა, ნუ გინდა იმერელს,
რომ გამაბრიყვო კახელი!..“

— „ბატონო, რისთვის მიწყურებით?
როგორ მიბრძანებთ მაგასო?!
მე რომ ვიფიქრო, ღირსი ვარ,
ღამაბან ვირის ბაგასო!

ვინ გაასწორა, ბატონო,
ნეტავი მთა და ბარიო!
მესხი ვარ აზნაუშვილი,
თქვენ დიდ თავადის გვარიო!..

უნდა მიბოძოთ სალამი,
როგორც თქვენს ერთგულ მონასა,
და მე მადლს ვიხდი გულითადს
ამ ჩემი თავის წონასა!“

მაგრამ ადამ მაინც ამბობს:
— „მოდო, აბა ასე ვქნათო,
რომ არ დაგვრჩეს ერთმანეთზედ
საწყენი და სამუნათო:

ძმებსავითა გადვეჭილოთ,
ბადავკოცნოთ ერთმანეთი;
და აქ მტკიცე მეგობრობას
ბაამტკიცებს მაღლა ღმერთი!“

ესა სთქვეს და ერთმანეთსა
ბადააქვდეს ყელი ყელსა;
მერე დასხდენ სასაუბროდ
იქვე რბილს და მწვანე ველსა.

მთიამ იწყო: — „კი გატყობ,
გშვენის ბებურიშვილობა,

თკალ-ტანადობა, იერი,
ღარბაისლობა, ზრდილობა!

წელან კი ველარ შეგნიშნე
ვერც ერთი ეგე დიდება:
ვაჟ-კაცს არ შეგნის, თქვენც იცით,
მტრის უკან გამოკიდება.”

აღამმა უთხრა:—„მართალ ხარ!
არ ვიცი, ისე რად გაფხდი!
ბადმიყოლია სურვილმა,
ვაჟ-კაცის წესსა გადაფხდი.

მაგრამ მას სისხლი ემართა
ბევრ ქრისტიან კახელისა;
სხვა ლეკი იყო ის ლეკი,
სხვა ხმლისა და სხვა ხელისა!

აღლი-ფოლადსა ეძახდენ,
შენც გაგეგონოს ეგება,
მისთანა მტერი, ხომ იცი,
მტრის მახვილს ძნელად ეგება!“

მთიამ დასტური მისცა:
—„ბამიგონია მეცაო!
ჩვენშიაც ჩამოდიოდა
მე წუპაკი და ქეცაო!

ჭურღულად იპარებოდა
მე საძაგელი მყრალიო;
შეფყროდი—არ გავკოცნიდი,
ცუდად ვიყავი მწყრალიო!“

ადამ ამბობს:— „ბედი ჰქონდა,
ტოლ-ვაჟკაცსა არ შეჰყრია;
თორემ მაგის ძებნაშია
ბევრი ოფლი დამიღვრია.

ღალისტანში გადავსულვარ,
მთები სრულად მოვიარე,
მაგრამ გული მიღრინავდა,
რომ ვერსად ვერ შევეყარე.

ღღეს წავაწყდი ულოდნელად,
ტყეში იყო ჩასაფრული,
მისმა ნახვამ ამაჟრჟოლა,
ამიჩქარა მეტად გული.

შეუტიე... მომაშურა...
შევეტაკეთ ორთავ მტკიცეთ...
უსიკვდილოდ არ გაშვება
მართმანჯთის დავიფიცეთ!..

ხმალსა ხმალი შემოუჟარ,
შუა გატყდა მისი ხმალი,

მაგრამ ცხენმა იპატივა:
სწრაფი იყო და ფეხ-მალი.

არ დამნებდა და გამეჭკა,
მარდად ცხენი გააჭენა
და უთუოდ წავიდოდა,
შევრცხვებოდი, თუ არ შენა!

მე კი შენი სიძარჯვითა
პირველ მითი დამაღონე,
რომ სხვად ვინმედ მომეჩვენე.
და მითია არ მეგონე.

და ან როგორ ვიფიქრებდი?
ჯორზედ ზიხარ, თითქოს მღვდელი,
და მტერს ისე მივარდები,
როგორც ცოფიანი მგელი!

ვინ ჯორი და ვინ მხედარი!..
ამის მეტი ვის უნახავს?!
იარალიც ისეთი გაქვს,
ღედაკაციც კი დაგძრახავს.

ნუ თუ ვერსად გიშოვნია
ბედაური შესაფერი,
იარალი მოქედილი
შერცხლით, ოქროთ განაფერი?!“

მესხმა უთხრა: — „ბელაური
შაჟ-კაცს ნეტავ რად უნდაო!..
თვითონ მტერს არ გაექცევა,
არც გასდევს, თუ გაბრუნდაო!..

შეხალაგობ შესაბამელად
ჯორი აბა რას უშლისო?
საქმე მკლავით გადასწყდება,
თუ ხმაღს მარჯვედ გაუშლისო!

მოჭედილი იარაღი
მოატყუებს მხოლოდ თვალსა,
სააწიყოდ როცა წახვალ,
პაჩქარებ კეკლუც ქალსა.

თორემ ვერცხლით თავს ვერ იხსნის,
ვისაც ადგას გასაჭირი,
ხმლის ქარქაში არაფრად ღირს,
უნდა სჭრიდეს მხოლოდ პირი.

ღა ეს ხმალიც ისეთია,
ღიდი ღავით წერეთლისა,
რკინეულებს, როგორც ყველსა,
ისე სჭრის და ისე სთლისა.

როცა ღავით ჰპატრონობდა,
ხუთჯერ იყო დამარხული

ას-ერთი კაცის მოკვლისთვის,
როგორც დიდი ჭირ-ნახული.

საუნჯეა მამაცისთვის,
მეც კი ბევრჯელ დამიმარხავს;
ღა იცოდე, შემცდარია,
ვინც მე ამ ხმაღს დამიდრახავს!..“

ბაუკვირდა ადამს მისი
მსჯელობა და ხასიათი,
ღა გაგრძელდა საუბარი
სულ ამგვარი მაშინ მათი.

ბულ-გახსნილად ისაუბრეს,
ვით წესია მეგობრისა;
ზოგი ეს სთქვეს, ზოგი ის სთქვეს,
ამ მთისა და იმ ბარისა.

როცა გაყრა დააპირეს,
სიტყვა მისცეს ერთმანეთსა:
ვინც გასტეხდა მათში სიტყვას,
შესცოდებდა მალღა ღმერთსა,

უნდა ორნივ იმავე ალაგს,
სადაც შეხვდენ მტერსა ავად,
ჰოველ წლობით მოსულიყვნენ
ერთმანეთის სანახავად.

მაგრამ დასდევს ძმობილობაც.
ბეგარა და სამაახური,
რომ მიუძღვნან ერთმანეთსა
მათგან მოკლულ მტრისა ყური.

და ყოველ წლივ ასრულებდენ
მეგობრები ამ პირობას,
ას-ასობით სძღენიდენ ყურებს,
იმტკიცებდენ მით გმირობას.

როცა მოკვდენ ეს გმირები,
ბაეხარდათ მემკვიდრეებს...
შეყურებდენ დიდ სკივრებსა
და ამბობდენ: „გაგვამდიდრებს!“

მაგრამ კლიტე რომ გატეხეს,
ბააქნიეს სიმწრით თავი,
მქრო-ვერცხლის ნაცვლად ნახეს
საარაკო სანახავი:

დაშაშხულის ყურებითა
ზანდუკები სავსე დახვდათ!
და რომ გაჰყვეს ის საუნჯე,
თითო-თითო ყველას გახვდათ!..“

მ ც ნ ე ბ ა .

ახეთი შემოვიარე,
ალაზნის პირი სრულადა;
ხალხი მოყვრულად დამიხვდა
და მიწა-წყალი — მტრულადა.

საამო ედემ ქვეყანას
და მის ატეხილ ჭალებსა,
სიამოვნებით ავსილი,
მიმოვაეღებდი თვალებსა.

ვამბობდი: ჰა სად ყოფილა
სწორ-უპოვარი ქვეყანა!..
ბევრგან ვყოფილვარ, მაგრამ ჯერ
სხვა არ მინახავს მისთანა.

ეს დაცემული ვაკე რამ,
რომ მიბჯენია მაღალ მთებს!..
ღლისით მზე, ღამით მთვარეც კი
ზედ თავმომწონედ დახარცბს!

შვავილოვანი ტყე-ველი
ბალებით, ვენახებითა.
თვალი ვერ ძღება ყურებით:
და ენა მათის ქებითა.

აღაზანი და იორი
მრთმანეთს შეთანხმებთან
ღედის რძესავით მალამოდ
ჰიდევებს შეერგებიან.

ჰეთილად შეზავებულსა,
სულის ჩამდგმელსა ჰაერსა,
სად ნახავ, კახელების მეტს,
მინიჭებოდეს სხვა ერსა?

მაგრამ ამდენი სიკეთე,
ჩითაც ცხოვრება ტკბილია,
ველარ ახარებს დღეს ჰახეთს
და რალაც მოწყენილია.

აღაზანს ვკითხე, მთის ცრემლებს:
ხომ საქართველოს შეილი ხარ?
ბუღო ჩათხრობილი დუდუნში,
რად მაგრე მოწყენილი ხარ?

შენასისხლხორცი ჰახეთის,
რამ გაგიტეხა ეგ გული?
ჰკი თავს სდებდა ის შენთვის
და შენც იყავი ერთგული?

უტყუვრად შენაკავშირი
მრთად ჰირით და ლხინითა,

ხან თავს იბანდით სისხლითა,
ხან იღებავდით ინითა?...

და ორივე არად მიგაჩნდათ,
ამბობდით: წამავალია!..
შვირგვინი ეროვნობისა
ძეთილი მომავალია!!

სადღაა ახლა ეს თქვენი
შმირული აღთქმა და მცნება?
და ასე სათვალ და თვალოდ
რამ შეგიცვალათ გუნება?

მდინარეს, მთასა და ველსა,
შატყვიათ მოწყენილობა!
და ნუ თუ არ გრძნობთ რომ ერის
ცუდიან დაღრეჯილობა?

მდინარემ მითხრა ქვეთინით;
სხვისა ჭირი ღობეს ჩხირი,
შენ რა იცი მომავალში
რა მოგველის გასაჭირი?

შენ რომ გვხედავ აღტაცებით
და მოგწონვართ ერთად ყველა,
საპატრონოდ სულ სხვის ხელში
შადავდივართ ნელა-ნელა.

ჩვენ პატრონად და მპყრობელად
შეღარ ვხედავთ ქართველ კაცებს,
„ძე“ და „შვილი“ განახევრდა
შრჩებით „ოვებს“ და „იანცებს“.

რა გვექნება ჩვენ საერთო,
მათთან ლხინ'ში ანუ კირ'ში?
შრთმანეთისათვის უცხო,
ჩავარდებით გასაქირ'ში!!

მაგრამ უცხო რას დაეძებს
ან სიავეს ან სიკარგეს?!
შაი იმათ ვინც ჩვენ მხოლოდ,
მოგვიძულეს და დაგვკარგეს!

შცხოელი კი, მის რჯულზე
მოსაპნულ თავს, სხვა მხრით გვიკრავს,
სისხლს გამოგვწოვს წვეთა-წვეთად,
რბილს გაგვაცლის, ძვალს გამოგვხრავს.

და მშვიდობით მიწა წყალო
მასთან ერთად ქართლის ერო,
ბულ-უხვო და ენა ტკბილო
ჩვენო „მრავალ ჟამიერო“.

სულ უსისხლოდ მოვისპობით
აღარც კვლა და აღარც ჟლეტა

საკლავ იარაღად მხოლოდ
ზამოდგება „მნოგი ლეტა!“

აი, თუ რამ დაგვადონა!
აგვირია გზა და კვალი
სასიკეთოს ქართველისთვის,
ვერ ამზადებს მომავალი!

მს მითხრა და დაექანა
ცრემლით ზღვაში ჩასანთქმელად
და ოცნება მეც ნათელი
ზადამექნა უფსკრულ ბნელად!

როგორც დედა ვერ იმეტებს
სასიკვდილოდ ვერც ერთ შვილსა
და ოცნებას საიმედოს
მიეცემა, რაღაც ტკბილსა.

ისე მეცა, რომ ქართველი
ზადარჯულდეს, არა მჯერა!
სულ სხვა გვარად მეხატება
მომავალი ბედის წერა.

ზადამთიელს აქ რა უნდა?
რას მოიხმარს ჩვენს მიწა-წყალს?
წახდება და ჩვენც წაგვახდენს,
შეგვიფორხებს მით მომავალს.

მაგრამ მაინც საბოლოოდ
ის ჩვენსკენვე დაბრუნდება
წინააღმდეგ ბუნებისა,
არაფერი არ მოხდება!

ხეს ვერ დამყნი ისე ხეზე
თუ არ არის მისი გვარის
შეიძლება განა სადმე
ბასწორება „მთა და ბარის“?

არა! და შენც ალაზანო
ცრემლით ნუ რწყავ შენს ნაპირსა!
„ჭირსა შიგან გამაგრება
ასე უნდა, ვით ქვითკირსა“.

რაც რომ უნდა ჭირი ნახოს,
საქართველო არ გაქრება!
მოსული და მონაბერი
მას პატივად დაედება!

ზეხარდა ალაზანსა,
სანუგეშოდ ჩემგან თქმული;
ბადიყარა სევდის ქაფი
მოიბრუნა ისევ გული.

ჩვეულებრივ ამდერებდა
ტახურ „მრავალ ჟამიერსა!“.
და მიმართა ისევ ტახეთს,
მშვენიერმა მშვენიერსა!...

მინდა რამ ვსთქვა.

მინდა რამ ვსთქვა, მაგრამ რა ვსთქვა-
შსამართლოდ ალაგმულმა?
ჩემი გრძნობა უნდა უხმოდ
შიგ ჩაიკლას წყლულმა გულმა!

მე ამ ლაგამს წავიძრობდი,
არ მაქვს უცხოვს მორიდება;
მაგრამ რა ვქნა, რომ ხელ-მარჯვედ
ჩემივე ძმა მეჭიდება!

იმის აზრი სულ სხვა არის
და სულ სხვას გრძნობს ჩემი გული;
მე სხვა რამე მენატრება,—
მაგას ჯილდო, ანუ ფული!

მე, რა მეთქმის? მირჩენია
უხმოდ მოვკლა გრძნობა გულში

და არვის კი არ მივყიდო
პრც ჯილდოში და არც ფულში!..

+

ლ ა მ უ რ ა .

(ზღაპარი.)

რთმა უგნურმა თავუნამ
იუკადრისა თავგობა;
დასწყველა თვისი გაჩენა...
ბუნების იწყო მან გმობა:

— „იმ უსამართლო ბუნებამ
თავგად რად გამაჩინაო?
მე სხვაგან ყოფნა მინდოდა,
მან ჰერ-ჰვეშ მომცა ბინაო!

ვის ეკადრება თავვებთან
ქულის ბზეკა და ლხენაო?
მე შემშვენოდა ჩიტობა,
რომ მეწყო აღმა ფრენაო.

რომ ვინმე ჩიტად მაქცევდეს,
ბამობაბამდეს ფრთებსაო,
შავფრინდებოდი, ერთს წამსა
შადავივლიდი მთებსაო!..“

რომ დაასრულა ეს ნატვრა,
ნახა, რომ ფრთები ესხმება
და მეტის სიხარულითა
საბრალოს თავ-ბრუ ესხმება...

ზიხლით შეხედა თვის ტოლგებს,
დაუყონებლივ ავარდა,
ჩიტებში გამოერია,
იმანაც გაინავარდა...

ჩიტებმა ახედ-დახედეს,
სთქვეს: — „ვინ მოსულა ესაო?
რა სჯულის ცხოველი არის?
ჩვენთან ვინ გააწესაო?“

თვალ-ტანადობა თავეს უგავს
ფრთები ასხია ჩვენიო!
როგორღაც კეთილ სულს არ ჰგავს...
ჭირი არის და სენიო!

მგება მტრებმა მოგზავნეს,
შემოჩენილიც იყოღო!
არაქა ფრთხილად იყავით,
არავინ გაგვაბრძოვოსო!..“

დაჰყლივლეს, ჩაუნისკარტეს,
ბაჰკრეს-გამოჰკრეს ბრჭყალები,

სისხლი ადინეს ღამურას,
ბამოუბნელეს თვალები!

ღალმა დაეშვა ღამურა,
მიმართა ისევ ძველ სადგურს...
მაგრამ იქ უფრო შავი დღე
დაუდგა მაშინ უბედურს:

თავგებმა აითვალწუნეს,
ალარ მიიღეს, რომ ნახეს,
მივარდნენ ერთად საკბენად,
— „ჭკა მაგასაო!“ — დასძახეს...

მაშინ კი მიხვდა ღამურა,
რომ ანგარიში წაუხდა
და მისი ნატვრა უგნური
საჭირ ბოროტოდ აუხდა!

ბვიანლა იყო! გაფრინდა
ბაკიცხულ, თავ-ლათ დასხმული,
ერთ ძველ ნანგრევში შეფრინდა
და მოიბრუნა იქ გული.

მას შემდეგ ნანგრევში ბუდობს,
ღღე-ღღე ვერ ჩნდება სირცხვილით
და მუდამ ამას წრიპინობს
ქენესით და გულის ტკივილით:

— „**პრულ იყოს მისი სახელი,**
შინც მთა გასცვალოს ბარზედა!
თვის ტომის დამწუნებელსა
ჭირი მიუვა კარზედა!

ნურავინ ისხამს სხვის ქურქსა
და ნუ სცვლის თვისსა ენასა,
თორემ ბოლოს დროს მოიმკის
ჩემსავით ცრემლთა დენასა!

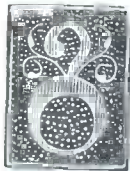
ზადავარების მოსურნე
ბუნებისაგან კრულია!
მისი პირადი ღირსება
შოველგან დაჩაგრულია!

ძველ ტომში გამოსხლეტილსა
არ მოუშლიან კბენასა
და ახალ ტომშიც გაჰკიცხვენ:
დაუწუნებენ ფრენასა!

პრულია მისი ხსენება,
შინც დაჰგმობს დედა-ენასა,
თვის ტომს ჰლაღატობს და მითი
თვით ჰფიქრობს მაღლა ფრენასა!..“

დიდი პინგე.

ზა მომეცი! ჩამოდექი!..
ხომ ხედავ, არ გეხუმრები?
ჩემს მშობლის მკვლელსა ვახლავარ
და იმას ვემსახურები!..

მე კი სრულად გამაკეთებს,
მრთულად რომ დამისახავს;
და საბრალო ჩვენი ერიც,
დიდკაცად რომ დამინახავს,

მუხლს მომიყრის, თაყვანსა მცემს,
დამათასებს ქვეყნის ცალად
და მომავალ თაობისთვის
ბამომსახავს იდეალად!

მეც ის მინდა!.. მეც იქ შევალ,
სადაც ტკბილა, სადაც თბილა!
თორემ, თუ მე არ ვიქნები,
ჭვა ქვაზედაც ნუ ყოფილა!

ზნა მომეცი! ჩამოდექი!
ბამოცქვიტე აწ ყურები!
ხომ შეიტყვეთ, ვის ვახლავარ
და ან ვის ვემსახურები!!

*
* *

ვალს მიხვევენ ენას მგლეჯენ,
და მაგდებენ საკირეში!
შრცხვად შვიდ-შვიდ პარასკევსა
მითვლიან მე ერთ კვირეში.

მამა-პაპის სწორ გზაზედა
სიარულსაც კი მიშლიან,
მაგიერად მათ მრუდ გზაზედ
შინდაზებს ფეხთ მიშლიან!

ვერ დავაგდებ ძველსა გზასა,
ბინდა იყოს ეკლიანი.
ვიცი, სხვებიც მომყვებიან
ჩემებრ შავზედ ეტლიანი!

და თუ ვინმემ გადუხვია
და გადასდგა მრუდედ ფეხი,
ბაუსქდეს მას დედამიწა.
და დაეცეს თავზედ მენი!

ესე
1/2
იქნა

ქართველი ქალი.

წუხარე და სევდიანი
სერზედ იდგა ერთი ქალი,
შერ მიხდილსა მღელვარებით
შორს ეჭირა გზისკენ თვალი.

მას უნდოდა, რომ შეეტყო
მისი ქვეყნის ბედის წერა;
შიკრიკს მოკრა შორით თვალი
და დაიწყო გულმა ძგერა.

მიაძახა ახლოს მოსულს:
— „ნუ დაჰფარავ ნურაფერსო,
თორემ ბოლოს გაზღვევინებ,
ბეფიცები ზეციერსო!“

წინ წამოდგა მონამ ბიჯი,
ტირილითა მოახსენა:
— „ვაი ჩემს თავს!.. სჯობს დამეხას
ცოდვილი და მწარე ენა!“

მხედავ, შენზედ უჩხავლია
შავ ბედითსა ყორანს შავსო!
რაღა გითხრა მე საბრალომ
შენ, შვილების დამკარგავსო?“

ქალმა უთხრა:—სუ!.. არ გკითხავ!
ჯერ მითხარი შენ ესაო:
თათრებს დარჩა გამარჯვება,
თუ ჩვენს ძლიერს მეფესაო?“

— „მე რა ბრძანეთ?!.. ქართველ ჯარსა
ბანა სძლევდა თათარიო?
თვით არ მივა და, მოსულ მტერს
რომ დაუხვდეს, მზად არიო!“

ზარი დასცეს სერაქსირსა,
არ მოსულა ჯერაც გონსა!
ქართველები ღმერთს მადლობენ,
ადიდებენ სოლომონსა!“

ქართლის ქალი პირჯვარს იწერს:
— „მადლი ზენა ქართველებსო!
აბა ახლა მომიყევი,
რაც გადახდა ჩემს შვილებსო.“

— „შენი პირმშო აღარა გყავს:
ალექსანდრე მოგიკლესო;
შმცროსი ძმა მიეშველა,
იმასაც დღე უმოკლესო.“

თათრის ტყვიამ გაუხვრიტათ
მრთავ გულის ფიცარიო;

მოკვდენ, მაგრამ სახელი კი
ნახეს დაუვიწყარიო!...“

ღედას ცრემლი უნებურად
წამწამებზედ შეუჩერდა;
ნაცრის ფერი გადაედვა,
ბული ხშირად აუძგერდა.

მაგრამ ეს სთქვა:— „გამიზრდია
ქართველ ქალსა ქართლის შვილი!
მს ნაღველი დედისათვის
მწარე არის და თან ტკბილი!“

მამულისთვის მიშობია,
მისი ჭირის სანაცვლოთო;
ქართველ დედებს ვალად გვაძევს,
ამ ჭირს უნდა გაუძლოთო.“

ესა სთქვა და ისევ ჰკითხა:
— „საშუალმა რაღა ქნაო?
ამოიგო ძმების სისხლი?
თათრის მძორის დასდგა ძნაო?“

— „არა, ჩემო ქალბატონო,
ვერ გავბედავ ტყუილსაო;
მე სახელი არ უნახავს,
ძალაჩუნა თქვენს შვილსაო!“

უფროსი და უმცროსი ძმა
მტრის რაზმში რომ გაჰკიოდა,
საშუალო ტყეში იწვა:
ზულ-მუსელი ასტკიოდა.“

ეს რომ ესმა, მართლის ქალი
უცნაურად დაიღრიჯა,
ამოჰყარა ძუძუები,
მოთქმით თავი მოიგლიჯა:

— „მაი ლეჩაქს შერცხვენისა,
მაჰ ძუძუებს გაკიცხულსო,
მი დედას, თითქმის პირ-შავს,
რა მახვილი მეცა გულსო!“

არა ესტირი იმ ორ შვილსა,
მომში მოკლულს გმირულადო,
ვიგლოვ ცოცხლად დარჩენისა
უსახელოდ... ვირულადო!“

ახალი წელი.

ას უხაროდეს ახალი წელი,
ვინც კი ცხოვრებით კმაყოფილია,
ვისიც წარსული არ იყო მწველი
და მომავალი ვისიც ტკბილია;

ვინც შარშან გულით ვარდი ატარა
და წელსაც ჰუიქრობს, მომკის იასა,
და თვისი გული მან შით ადარა
სამოაზნის კარსა შვეებით ღიასა;

ვინც ტრფობის ტახტად შეიმკო გული
და ზედ ხელმწიფედ დასვა იმედი;
და ვისაც ეშხით, ვითა ბულბული,
ბანუწყვეტელად უმღერდა ბედი!

მას უხაროდეს... თორემ ნაღველი
ვინც შესვა ჩემებრ ზ სცნო მწარ ძალა,
მას რაღად უნდა ახალი წელი?
მისთვის ერთია „დღესა“, თუ „ხვალა!“

სამივეც ერთად შეხავებული:
წარსული, აწმყო და მომავალი
ველარას არგებს! ბნელი უფსკრული
და საფლავია მისი წამალი!

მაშ ნუ მილოცავთ მე ახალსა წელს!
ჩემთვის ერთია — „ახალი“, „ძველი!“
თუ შარშან ვსვამდი მწარესა ნაღველს,
ამ სასმელს წელსაც ველი და ველი!

პოეტის გული.

პოეტის გული
აღღვლებული

ზღვისა დარია:
ზვირთებს აგორებს,
სდგამს ტალღის გორებს,
თუ ავდარია!...

ღრიალ-გრიალით,
შუცნაურ ძალით
ცას ემუქრება,
და მაშინ ნავი
მაზედ მბრუნავი
მისგან გაქრება!...

მაშ ღელვისა დროს,
სჯობს, მოერიდოს,
ინაეთ-საყუდროს,
რომ გულის წყრომა
და ტკბილ დაცხრომა
მას დააცალოს;

და ისე მის გულს,
ტკბილ დამწვიდებულს,
შფსკრულს და ფართოს,

თამამად, ნაზად
და მოსაკაზმად
მუხით მიმართოს;

და ხელი ახოს,
რა მუვიდად ნახოს,
ვით მუვიდი გვრიტი!...
ნახოს მის გულში,
დამუვილებულში,
მან მარგალიტი!...

გამოსალმება.

აეაგდე მხარე ფარისეველების,
ის მზაკვარების უნივერსიტეტი,

.....
.....

მხარე შემკული ბუნებისაგან;
ხალხი ავსილი ნიჭიერებით;
იქ, სადაც ერთი უბედურია
მხოლოდ მეორის ბედნიერებით.

იქ ყველა შრომობს მოუსვენარად!
ბანა მიტომ, რომ თვით შეიძინოს?

პოეტის გული.

პოეტის გული
აღელვებული

ზღვისა დარია:
ზვირთებს აგორებს,
სდგამს ტალღის გორებს,
თუ ავდარია!...

ღრიალ-გრიალით,
შუცნაურ ძალით
ცას ემუქრება,
და მაშინ ნავი
მაზედ მბრუნავი
მისგან გაქრება!...

მაშ ღელვისა დროს,
სჯობს, მოერიდოს,
ინაეთ-საყუდროს,
რომ გულის წყრომა
და ტკბილ დაცხრომა
მას დააცალოს;

და ისე მის გულს,
ტკბილ დამშვიდებულს,
შფსკრულს და ფართოს,

თამამად, ნაზად
და მოსაკაზმად
ქმნით მიმართოს;

და ხელი ახოს,
რა მშვიდად ნახოს,
ვით მშვიდი გვრიტი!...
ნახოს მის გულში,
დამშვიდებულში,
მან მარგალიტი!...

გამოსალმება.

ავაგდე მხარე ფარისევლების,
ის მზაკვარების უნივერსიტეტი,

.....
.....

მხარე შემკული ბუნებისაგან;
ხალხი ავისილი ნიჭიერებით;
იქ, სადაც ერთი უბედურია
მხოლოდ მეორის ბედნიერებით.

იქ ყველა შრომობს მოუსვენარად!
ბანა მიტომ, რომ თვით შეიძინოს?

არა! მისთვის, რომ სხვას რამ დააკლოს,
ის აატროს და თვით იცინოს!

იქ სისხლ-ხორცობა, ძმობა, მოყვრობა,
სიყვარული და ამხანაგობა
იცინა მარტო სხვის საჩვენებლად, —
ნამდვილ კი მხოლოდ არს ვერაგობა!

ვინც იმ ცუდებში უფრო ცუდია,
ის არის უფრო ძლიერ-ხმიანი
და ხუთს ვერ ნახავ ასსკაცში, რომ სთქვა:
„აქაც ყოფილა ადამიანი?“

ღვაგდე, დავგმე მისი მყობადი,
მაგრამ ცრემლით კი ამევსო თვალი,
რადგანც მე იმ დროს მაგონდებოდა
მისი წარსული და მომავალი!

12 მთელი ყაჩვასი
 ხელს უწყობს, რიქა-
 ყაჩაღი რიქა ლოქ
 ვინ სთვლიყო
 მისი მისი

აკაკის მეორე წიგნის სარჩევი

საქართველოს დღევანდელი სახე	1	83
ბამზდელი (ნამდვილი ამბავი)	14	"
თამარ მეფე	35	"
ღვთის გვირგვინი (ქართველ ებრაელთ ლევენდა)	45	"
ფული	50	"
ბაზაფხული	52	"
უკანასკნელი ნატვრა	53	"
სასოწარკვეთილება	54	"
ბამოფხიზლება	56	"
სცენიდან ნათქვამი	57	"
სიმღერა	58	"
სხვადასხვა გვარი სიყვარული	59	"
სხვადასხვაგვარი ტრფობა	61	"
ბამოსალმება	63	"
ჩემს მეგობარს	65	"
რჩევა ახალგაზდა მწერლებს	68	"
სიმღერა	72	"
ბაუბედავი სიყვარული	73	"
სიყვარულე	75	"
სიკაბუკე	76	"
ენების გასამართლება	78	"
* * *	83	"

II

ძველი და ახალი წელი	85	გვ.
ძართული „ანბანი“	90	„
პატრიოტის აღსარება	96	„
<u>ძოლო-ბუჩის პასუხი</u>	98	„
სმღერა	101	„
I	102	„
II	103	„
* *	105	„
ლეგენდიდან „ვარდი და ევალი“ (საფლავის ქვაზე)	106	„
მეორე ქვაზე	107	„
ლეგენდიდან „ბოგია მეჩანგურე“ <i>(სიძინის ქვაზე)</i>	108	„
ღედის სიმღერა	110	„
ღის სიმღერა	111	„
ცოლის სიმღერა	113	„
* *	115	„
* *	115	„
* *	117	„
იმერული ლექსი	118	„
მუხამბაზი <i>(სიძინის ქვაზე)</i>	119	„
საწყალი და დარბაისელი	120	„
ბაზაფხულის სიმღერა	123	„
ზაფხულის სიმღერა	124	„
შემოდგომის სიმღერა	125	„
ზამთრის სიმღერა	127	„
* *	128	„

III

თაგვების ლათია „დავკარგე ფერის ხმაზე“	130	ბკ
* *	133	„
* *	135	„
* *	135	„
წარეშების სიმღერა	136	„
თვალის ახილვა	137	„
სხვადასხვა ერი: ინგლისელები, ნემცები, იტა- ლიელები, ფრანგები, ქართველები, ბერ- ძნებრ	142	„
შცხო მხარე	151	„
სიმღერა	152	„
დედა და შვილები	153	„
კითხვა მიგება	155	„
სიყვარული	156	„
მზრუნველებს	160	„
ჩემს მეგობარს	161	„
გ ს	163	„
ნატერა	165	„
უ ს	167	„
ნ ს	168	„
მესტიურიული	169	„
იავ-ნანა	176	„
დედა და შვილი	177	„
კინტოს სიმღერა	179	„
კინტო	180	„
პვადმყოფი	181	„

894.63

395

IV

შეშებს	183	83
* *	184	"
ბამოცვლილი დრო	187	"
ახალი გზა	187	"
მეგობარს	190	"
ბაგრატი დიდი (ისტორიული პოემა)	193	"
ორი ქართველი (მთია მესხი და ადამ ბებურიშვილი)	216	"
ოცნება	236	"
მინდა რამ ვსთქვა	242	"
ღამურა (ზღაპარი)	243	"
დიდი ვინმე	247	"
* *	248	"
ძართველი ქალი	249	"
ახალი წელი.	259	"
პოეტის გული	254	"
ბამოსალმება	255	"

894.63

B 395

Handwritten text, possibly a name or title, partially obscured.

246

189

183

ფანი 75 კპპ.

6